

IZVJEŠTAJ IZ SJENE

PROVJERA STVARNOG STANJA EKOLOŠKIH ZAKONA U BIH I PUTEVI ZA NAPREDAK

Autori: Ratko Pilipović, Đorđe Stefanović, Vanja Junuzović, Alma Midžić
Samir Lemeš, Emina Veljović, Nina Kreševljaković

Dizajn: Aleksandar Škoric Saša

Izdavač: Centar za životnu sredinu, Miše Stupara 5, 78000 Banja Luka

Tel: 051/433-140

E-mail: info@czzs.org

www.czzs.org

Centar za životnu sredinu je neprofitna, nevladina i nestranačka organizacija profesionalaca i aktivista posvećenih zaštiti i unapređenju životne sredine, zagovaranju principa održivog razvoja i većeg učešća javnosti u donošenju odluka o životnoj sredini.

Odgovornost za tačnost navedenih podataka snose autori.

IZVJEŠTAJ IZ SJENE

PROVJERA STVARNOG STANJA EKOLOŠKIH ZAKONA U BIH I PUTEVI ZA NAPREDAK

RATKO PILIPOVIĆ, ĐORĐE STEFANOVIĆ, VANJA JUNUZOVIĆ, ALMA MIDŽIĆ,
SAMIR LEMEŠ, EMINA VELJOVIĆ, NINA KREŠEVLJAKOVIĆ

“Ovaj Izvještaj je izrađen od strane „Partnerstva 27” koje aktivno prati, inicira i predlaže unapređenje propisa u BiH u okviru evropskih integracija, sa fokusom na poglavlje 27 koje se odnosi na oblast životne sredine i klimatskih promena”.

**CENTAR ZA ŽIVOTNU SREDINU
ЦЕНТАР ЗА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**

BANJA LUKA
FEBRUAR 2020. GODINE

2	UVOD
5	O IZVJEŠTAJU UKRATKO
6	OBAVEZE BIH
6	POGLAVLJE 27
7	ADMINISTRATIVNA PODJELA I STRUKTURA BIH U ODNOSU NA OBLAST ŽIVOTNE SREDINE
10	O INSTITUCIJAMA
14	SEKTOR CIVILNOG DRUŠTVA
16	HORIZONTALNO ZAKONODAVSTVO
16	UVOD
16	REGULATORNI OKVIR SA PRIMJERIMA IZ PRAKSE I PREPORUKAMA
26	ZAKONI O ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE / OKOLIŠA ENTITETA
27	SEKTOR VODOPRIVREDE
27	UVOD
30	REGULATORNI OKVIR
39	PRIMJERI IZ PRAKSE
44	PREPORUKE
46	INDUSTRIJSKO ZAGAĐENJE
46	UVOD
52	REGULATORNI OKVIR SA PREPORUKAMA
59	KVALITET VAZDUHA I KLIMATSKE PROMJENE
59	UVOD
60	REGULATORNI OKVIR SA PREPORUKAMA
74	ZAŠTITA PRIRODE
74	UVOD
75	REGULATORNI OKVIR SA PREPORUKAMA
81	ZAKLJUČCI / PREPORUKE

SKRAĆENICE

SSP – Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju

EU – Evropska unija

BiH – Bosna i Hercegovina

RS – Republika Srpska

FBiH – Federacija Bosne i Hercegovine

BD – Brčko distrikt

EAS – Strategija usklađivanja propisa sa pravnom tekovinom EU u oblasti životne sredine

UVOD

O IZVJEŠTAJU UKRATKO

Prvi Izvještaj iz sjene (u daljem tekstu Izvještaj) obuhvata period do kraja 2019. godine i nastao je kao rezultat dugogodišnjeg kontinuiranog i povezanog rada organizacija koje se bave životnom sredinom i koje su okupljene u *EKO BiH mrežu*. U izvještaju su aktivno učestvovali pojedinci kroz svoje organizacije, vodeći se dosadašnjim stečenim znanjem, potkrepljujući ga iskustvima sa terena.

Svoj veliki doprinos u nastanku Izvještaja dale su sljedeće organizacije:

1. Centar za životnu sredinu (Banjaluka)
2. Centar za ekologiju i energiju (Tuzla)
3. Arhus centar (Sarajevo)
4. EKO forum (Zenica)
5. Crvena (Sarajevo)
6. Dinarica (Mostar)

Izvještaj sagledava trenutno stanje u zakonodavnoj i pravnoj oblasti životne sredine u Bosni i Hercegovini, entitetima Republika Srpska i Federacija Bosne i Hercegovine i u Brčko distriktu, u odnosu na evropske direktive koje je neophodno primijeniti. S obzirom na višeslojnu administrativnu podjelu Federacije Bosne i Hercegovine, u Izvještaju nisu upoređivani propisi kantona koji u određenom dijelu uređuju pojedine oblasti na teritoriji kantona. U izvještaju takođe nisu obrađene sve oblasti, već je pažnja usmjerena na pet oblasti, dok oblasti hemikalija, buke i otpada nisu analizirane.

Ostale oblasti obrađene su u zavisnosti od kapaciteta nevladinog sektora, te je to i jedan od razloga zašto se Izvještaj ne bavi i finansijskim aspektom transponovanja, primjene i kontrole propisa. U njemu je analizirana dinamika dosadašnjeg inkorporiranja propisa EU u domaće zakonodavstvo i njena

primjena, a dati su konkretni primjeri iz prakse koji nedvosmisleno ukazuju na to da se dosadašnja zakonska rješenja ne primjenjuju u cijelosti i da je, pored preuzetih obaveza iz SSP-a, potrebno više kontrole nad primjenom propisa u praksi, uz obaveznu edukaciju onih koji primjenjuju propise.

Za izradu Izvještaja korištena je dokumentacija organizacija koje su učestvovala u njegovom pravljenju, zvanični dokumenti institucija, kao i podaci sa zvaničnih internet stranica organa vlasti. U cilju dodatnog prikupljanja informacija, ostvareni su kontakti i obavljani razgovori sa zvaničnicima nadležnih institucija u oblasti životne sredine, kao i razgovori sa institucijama koje učestvuju u usklađivanju akata koji idu na usvajanje:

OBAVEZE BIH

Potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) 2008. godine, Bosna i Hercegovina je prihvatila obaveze pridruživanja, a one predstavljaju proces usklađivanja svih propisa, pravila i postupaka koji se primjenjuju u zemlji pristupnici sa pravnom tekovinom EU. Svaka zemlja-kandidat obavezna je da usvoji realne dugoročne državne strategije za postepeno i efektivno usklađivanje svog zakonodavstva, što u praksi znači usvajanje kompleta od četiri strateško-planska dokumenta, jednog primjenjivog na čitavu teritoriju BiH i tri za teritoriju primjenljivu u sklopu konstitucionalnih jedinica.

Po osnovu toga, usvojen je EAS-BiH, kao i EAS na nivou entiteta i BD, u skladu sa pozitivnim zakonima i relevantnim procedurama. Usvajanje EAS-a na svim nivoima trebalo bi osigurati uslove da BiH poštuje svoje prihvaćene međunarodne obaveze iz SSP-a, da konstitutivne jedinice pruže potrebnu podršku za ispunjavanje preuzetih međunarodnih obaveza. S druge strane, usvajanje strateških dokumenta na nižim nivoima osiguraće sprovođenje EAS-a na tim teritorijama i značiće potpuno ispunjenje njihovih ustavnih nadležnosti po pitanju transpozicije, provođenja i izvršenja pravne tekovine EU.

U tom smislu, proces pridruživanja i pristupanja EU predstavlja složen proces sastavljen od nekoliko segmenata:

- transpozicije, koja podrazumijeva usvajanje novog ili izmjenu postojećih propisa u BiH, pravila i procedura kako bi se svi zahtjevi vezani za zaštitu okoliša / životne sredine navedeni u zakonodavstvu EU prenijeli u pravni sistem u BiH;
- provođenja u praksi koja podrazumijeva uspostavljanje (izgradnju, ospos-

obljavanjel) institucija i obezbjeđenje budžeta neophodnih za provođenje propisa usklađenih sa zahtjevima EU u oblasti zaštite okoliša / životne sredine;

- izvršenja, koje podrazumijeva neophodne kontrole i kaznene mjere kojima će se osigurati potpuno i pravilno poštovanje transponovanih propisa.

POGLAVLJE 27

Prva aktivnost u nizu aktivnosti BiH u cilju pristupanja EU su odgovori na pitanja iz poglavlja 27, koji treba da pokažu spremnost i kompetentnost administrativnih kapaciteta svih nivoa koji treba da se suoče sa veoma zahtjevnim fazama procesa evropskih integracija. Dalja analiza upitnika pokazala je probleme koji su se javljali prilikom odgovora na listu pitanja, te davanja preporuke za otklanjanje problema, pripremu neophodnih kapaciteta za buduće izazove. Stupanjem na snagu SSP-a, 01. 06. 2015. godine, BiH se obavezala na osiguranje postepenog usklađivanja postojećih zakona i donošenje budućih usklađenih akata sa pravnom tekovinom EU.

Time je preuzeta i obaveza pravilne implementacije i izvršenja propisa koje reguliše pitanje oblasti životne sredine, te prilagođavanje politika i drugih mjera održivom ekonomskom i društvenom razvoju zemlje. Stavljanjem svog potpisa, BiH se obavezala da će razvijati i jačati međusobnu saradnju na polju zaštite životne sredine, a kao najvažniji zadatak joj se nameće zaustavljanje dalje degradacije i početak poboljšanja stanja životne sredine, a čiji krajnji cilj je održivi razvoj.

BIH je do 01. 06. 2021. godine obavezna da uskladi propise životne sredine kroz konkretne i povezane oblasti.

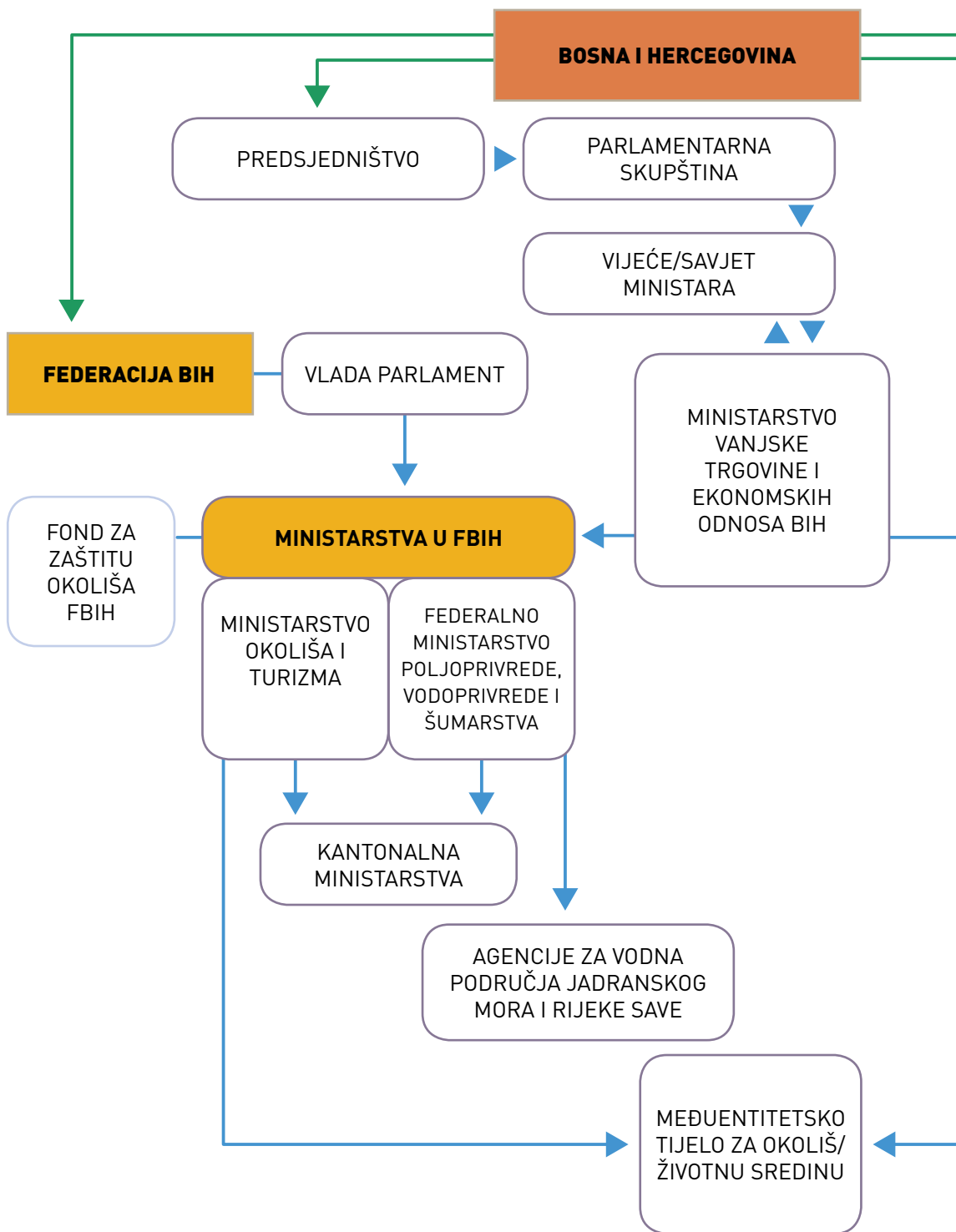
To podrazumijeva transpoziciju propisa i njihovo provođenje, kao i izvršavanje kroz neophodne kontrole i kaznene mjere. Ove aktivnosti provode se kroz konkretne oblasti:

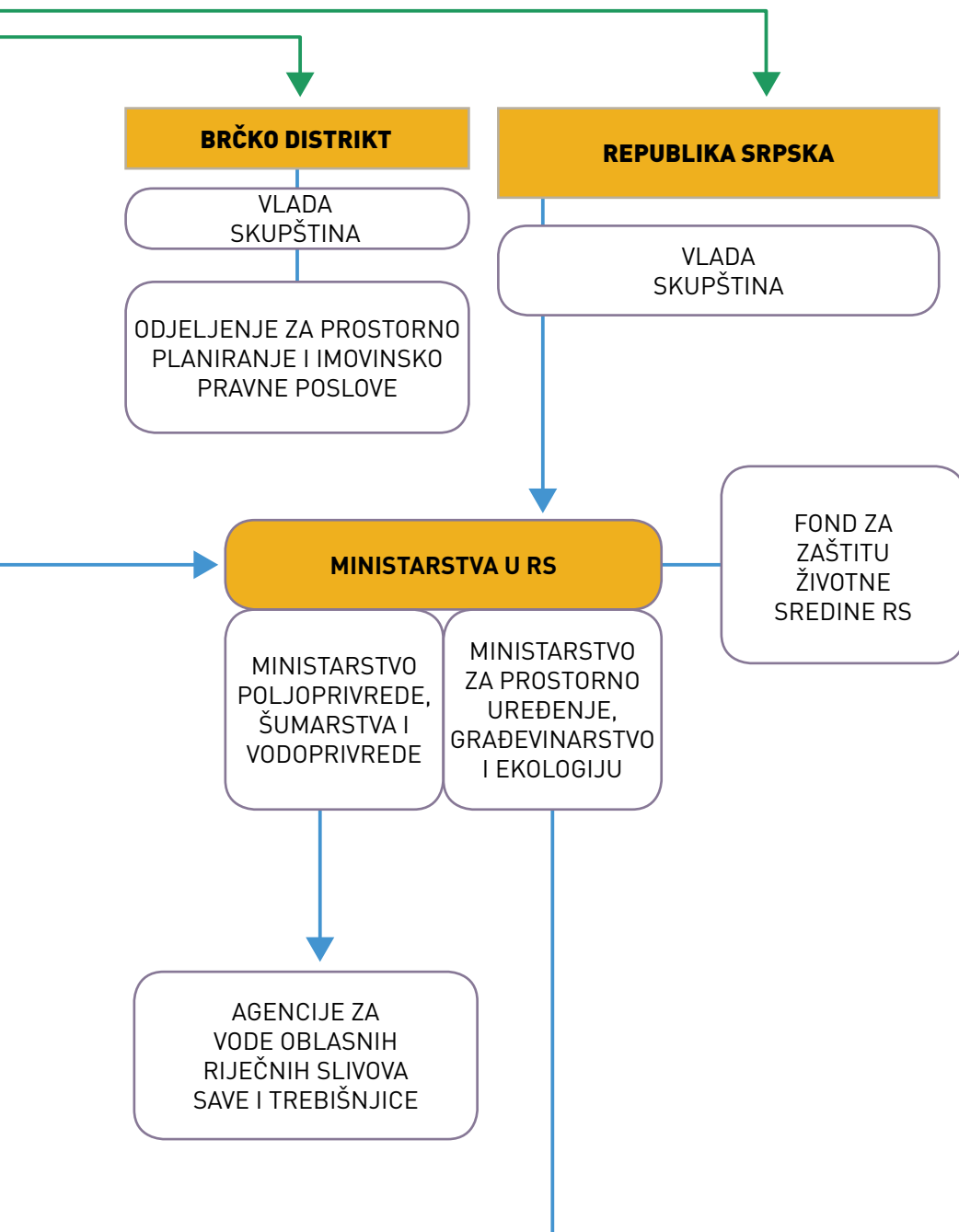
1. Horizontalna problematika;
2. Oblast voda;
3. Upravljanje otpadom;
4. Kvalitet vazduha i klimatske promjene;
5. Industrijsko zagađenje;
6. Hemikalije;
7. Zaštita prirode; i
8. Buka u okolišu / životnoj sredini.

ADMINISTRATIVNA PODJELA I STRUKTURA BIH U ODNOSU NA OBLAST ŽIVOTNE SREDINE

Administrativna mapa Bosne i Hercegovine

0 INSTITUCIJAMA

U daljem tekstu nalazi se spisak svih nadležnih institucija i tijela koje donose odluke u oblasti životne sredine, na svim nivoima:

Bosna i Hercegovina	Republika Srpska	Federacija Bosne i Hercegovine	Brčko Distrikt u BiH
<ul style="list-style-type: none">- Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine (MVTEO BiH);- Uprava Bosne i Hercegovine za zaštitu zdravlja bilja;- Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine (UZV BiH);- Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine (BHAS);- Ministarstvo komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine (MKT BiH);- Međuentitetsko tijelo za okoliš / životnu sredinu- Međuentitetska savjetodavna komisija za koordinaciju upravljanja vodama	<ul style="list-style-type: none">- Savjetodavno vijeće za zaštitu životne sredine RS- Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju- Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede- Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite- Ministarstvo energetike i rudarstva- Ministarstvo saobraćaja i veza- Ministarstvo trgovine i turizma- Republički zavod za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasleđa- Republički hidrometeorološki zavod- JU Vode RS- Organi lokalne samouprave- Gradska odjeljenja za zaštitu životne sredine- Fond za životnu sredinu RS	<ul style="list-style-type: none">- Federalno ministarstvo okoliša i turizma- Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva- Federalno ministarstvo prostornog uređenja- Federalno ministarstvo zdravlja zaštite- Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije- Federalno ministarstvo prometa i komunikacija- Fond za zaštitu okoliša Federacije BiH-Federalni hidrometeorološki zavod-Federalni zavod za agropedologiju-Agencija za vodno područje rijeke Save-Agencija za vodno područje Jadranskog mora-Kantonalna ministarstva nadležna za okoliš i vode u 10 kantona Federacije BiH	<p>Odjeljenje za prostorno planiranje i imovinsko pravne poslove</p>

Međuentiteska saradnja

Institucije saraduju preko Međuentiteskog tijela za životnu sredinu / okoliš. Ono se sastoji od osam članova (četiri iz Federacije BiH i četiri iz Republike Srpske), koje imenuje Rješenjem Vlada Federacije BiH i Vlada Republike Srpske.

Međuentitetsko tijelo je nadležno za koordinaciju svih pitanja u oblasti životne sredine za koja je potreban usaglašen pristup entiteta, kao i u pitanjima koja su mu posebnim propisima stavljena u obavezu, a naročito: učešće u pripremi i izvršavanju međunarodnih sporazuma i programa uz koordinaciju državnog ministarstva nadležnog za životnu sredinu / okoliš (Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH); koordiniranje implementacije i donošenja zakona i drugih propisa; osiguravanje da interesi oba entiteta budu uzeti u obzir pri planiranju projekata, posebno kada su u pitanju različite vrste korištenja prirode u područjima koja presijecaju međuentitetske linije; koordiniranje monitoringa i sistema za informisanje – prikupljanje i razmjena informacija i podataka i druga pitanja neophodna za koordinaciju entitetskih ministarstava u oblasti održivog razvoja?

Na sjednice Međuentitetskog tijela obavezno se pozivaju i učestvuju u radu predstavnici Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (državno ministarstvo nadležno za okoliš / životnu sredinu) i Vlade Brčko distrikta, a po potrebi, zavisno od dnevnog reda, sjednicama prisustvuju predstavnici međunarodnih institucija u BiH (kao npr. Delegacije Evropske unije za BiH, UNEP, UNDP), te drugih relevantnih institucija.

Priprema i usvajanje

Proces pripreme i usvajanja zakona koji se usklađuju sa pravnom tekovinom EU prolazi nekoliko filtera, neophodnih da bi se dobilo „zeleno svjetlo“ za njegovo usvajanje, a kasnije i primjenu. U svim administrativnim jedinicama BiH, ova procedura pripreme i usvajanja približno je ista, pa tako zakon prvo ide na ocjenu entitetskih nadležnih organa koji su u obavezi dati svoju ocjenu o usklađenosti. Nakon toga, zakon mora proći filter i na državnom nivou, koji daje svoju konačnu ocjenu o usklađenosti.

Prava i obaveze oko usklađivanja propisani su odlukama nadležnih organa i njima je jasno definisana procedura usvajanja zakona za svaku administrativnu jedinicu:

- Odluka o postupku usklađivanja zakonodavstva Bosne i Hercegovine s pravnom tekovinom Evropske unije („Službeni glasnik BiH“, br. 75/16 i 2/18);
- Uredba o Uredu Vlade Federacije Bosne i Hercegovine za Evropske integracije („Službene novine Federacije BiH“, broj 89/13);
- Odluka o postupku usklađivanja zakonodavstva Republike Srpske sa pravnom tekovinom Evropske unije i pravnim aktima Savjeta Evrope („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 46/11);
- Odluka o postupku i metodologiji procjene uticaja prilikom izrade propisa („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj 13/18) i
- Instrukcija o provođenju postupka procjene uticaja prilikom izrade propisa u organima javne uprave i institucijama Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj 31/18), u svrhu konsultacija u postupku procjene uticaja propisa.

Institucije nadležne za usvajanje propisa u administrativnim jedinicama BiH

Bosna i Hercegovina	Republika Srpska	Federacija Bosne i Hercegovine	Brčko Distrikt u BiH
Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine – predlaže Nadležno ministarstvo u Vijeću ministara BiH – predlaže Direkcija za evropske integracije – daje ocjenu Parlamentarna skupština BiH – usvaja	Nadležno ministarstvo u Vladi Repulike Srpske – predlaže Ministarstvo za regionalnu saradnju i evropske integracije – daje ocjenu Vlada Republike Srpske – predlaže Narodna skupština Republike Srpske – usvaja	Nadležno ministarstvo Vlade Federacije Bosne i Hercegovine – predlaže Ured Vlade FBiH za zakonodavstvo i usklađenost sa propisima EU – daje ocjenu Vlada Federacije Bosne i Hercegovine – predlaže Parlament Federacije Bosne i Hercegovine – usvaja	Nadležno Odjeljenje za oblast zaštite životne – predlaže Odjeljenje za evropske integracije i međunarodnu saradnju – daje ocjenu Skupština Brčko Distrikta – usvaja

Put nacrt / prijedloga od pripreme do nacrt

1. Predlagač izrađuje nacrt/prijedlog propisa, nekad samostalno, nekad u saradnji sa drugim nadležnim organima, nekad uključujući akademsku zajednicu;
2. Nacrt/prijedlog propisa se nakon toga stavlja na javni uvid dostupan javnosti;
3. Nacrt/prijedlog propisa se šalje nadležnom organu koji daje ocjenu usklađenosti sa pravnom tekovinom EU i dokument se vraća nadležnom organu;
4. Nacrt/prijedlog usvaja izvrši organ i šalje na usvajanje zakonodavnom organu;
5. Ukoliko je u pitanju nacrt propisa koji se tiče javnosti, onda zakonodavni organ može odlučiti da ga stavi na javni uvid dostupan za davanje prijedloga, sugestija i mišljenja javnosti. Kada se završi javni uvid, takav nacrt ide u formi prijedloga na usvajanje pred zakonodavnim organom.
6. Nacrt / prijedlog propisa uvaja se u zakonodavnim organima.

Obuka kapaciteta

Sve obuke koje pohađaju državni službenici u svim institucijama administrativnih jedinica u BiH sprovodi Direkcija za evropske integracije uz pomoć programa TAIEX. Obuka se organizuje prvenstveno za državne službenike u institucijama na svim nivoima vlasti u BiH koji direktno obavljaju poslove vezane za evropske integracije. Izuzetno, obuke iz ove Odluke mogu pohađati državni službenici uposleni u javnoj upravi (državno nivo,

entiteti i Brčko distrikt); Pravosudni organi i agencije za provođenje zakona; Članovi parlamenta i državni službenici uposleni u parlamentima ili zakonodavnim tijelima; Predstavnici profesionalnih i privrednih udruženja koja zastupaju društvene partnere, te predstavnici sindikalne organizacije i udruženja poslodavaca; TAIEX ne obezbjeđuje direktnu podršku civilnim društvima, privatnim licima ili pojedinačnim preduzećima.

SEKTOR CIVILNOG DRUŠTVA U BIH

Dolaskom novog društvenog uređenja i prelaskom društvene u državnu svojину, priroda se našla na udaru. U takvim uslovima, probudio se civilni sektor koji je počeo djelovati kroz udruženja građana i pojedince, eksperte za pojedine oblasti. Uvođenjem i početkom primjene evropskih propisa, otvara se novo polje rada civilnog sektora i njegovog aktivnijeg djelovanja prema nadležnim organima. Istovremeno sa nastajanjem organizacija koje djeluju lokalno u zaštiti svojih prirodnih resursa, one sve više koriste pravne načine u ostvarivanju svojih ciljeva, ukazujući tako na nepravilnosti koje su prisutne u sprovođenju zakona i drugih propisa. Organizacije počinju sve više djelovati strateški, utičući tako na pripremu i donošenje strateških dokumenta, istovremeno prateći rad državnih organa.

Rezultati rada organizacija vidljivi su kroz zajedničko djelovanje prema nadležnim organima u svim postupcima koji se tiču životne sredine, od davanja komentara na strateške dokumente, predlaganja izmjena i dopuna zakona i nižih akata, kao i kroz zajedničke konstultacije u konkretnim projektima. Nevladin sektor se u Bosni i Hercegovini pomaže u svojim akcijama, razmjenjujući znanja i ljudske resurse, dajući tako do znanja nadležnim organima da se dalje devastiranje prirode mora zaustaviti i da se nadležni organi moraju više angažovati u primjeni i kontroli propisa.

Tačan podatak koliko u BiH trenutno postoji registrovanih organizacija koje se bave životnom sredinom, direktno ili indirektno, na svim administrativnim nivoima, u koje spadaju i organizacije koje se bave lovom, ribolovom, turizmom i svakim oblikom zaštite prirode, ne

postoji. Organizacije u BiH su okupljene oko više ideja, a one se sprovode kroz neformalne mreže:

Mreža Aarhus centara

U Bosni i Hercegovini postoje četiri Aarhus centra – Banjaluka, Tuzla, Sarajevo i Zenica, a koji svoj rad temelje na odredbama Konvencije o pristupu informacijama, učešću javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u ekološkim pitanjima (u daljem tekstu: Arhuska konvencija), koju je Bosna i Hercegovina ratifikovala 15. 09. 2008. godine („Službeni glasnik BiH – MU“, broj 8/08). Pojavom ovih centara, otvorio se još jedan vid djelovanja koji do sada organizacije civilnog društva nisu koristile. Pravni centri koji u Bosni i Hercegovini postoje od 2012. godine doprinijeli su vidljivim promjenama i svojim aktivnim djelovanjem započeli su primjenu Zakona o slobodi pristupa informacijama na svim nivoima u oblasti životne sredine. Ovaj početak značio je aktivniju ulogu javnosti u pristupu informacijama i učešće javnosti u procesima donošenja odluka na svim nivoima, kao i pravo na pristup pravdi. (povezati link sa Izvještajem iz sjene 2017.)

Koalicija za zaštitu rijeka BiH

Koalicija za zaštitu rijeka Bosne i Hercegovine osnovana je u junu 2016. godine, od strane organizacija civilnog društva i pojedinaca ljubitelja prirode koji prate i preispituju planove za izgradnju hidroelektrana i zalažu se za ekološki prihvatljivih vidova turizma, tradicionalnih i komplementarnih djelatnosti koje mogu osigurati više raznovrsnih radnih mjesta i ostvariti veći razvoj lokalnih zajednica. Pored organizacija koje se bave zaštitom životne sredine, u Koaliciji su jako važni pojedinci i organizacije koje svojim radom pokazuju na koji način se rijeke mogu održivo koristiti, sa minimalnim uticajem na prirodu i sa dobitima za lokalno stanovništvo. Uloga Koalicije je da pruža podršku lokalnom stanovništvu da se na vrijeme uključi u donošenje odluka i donese stav o izgradnji hidroelektrana u Bosni i Hercegovini. Koalicija za zaštitu rijeka BiH trenutno okuplja preko 20 organizacija iz čitave države i broj članova i dalje raste.

<https://rijekebih.org/>

EKO BiH mreža

Eko-BiH je neformalna grupa organizacija civilnog društva (OCD), pojedinaca i lokalnih zajednica koje djeluju u oblasti životne sredine u BiH, a koje su još 2014. godine iskazale potrebu za umrežavanjem i poboljšanjem svojih kapaciteta u strateškim i komunikacijskim pitanjima. Eko-BiH je postao demokratski forum ekoloških organizacija civilnog društva i pojedinaca koji na godišnjim sastancima diskutuju i definišu prioritete rada, zajedničke izjave o zagovaranju i solidarnosti. EKO BiH mreža se zalaže za društvo koje se odgovorno odnosi prema prirodi i ljudima. Radi se o društveno relevantnoj mreži organizacija civilnog društva koja zajedničkim djelovanjem utiče na kreiranje i primjenu odgovornih politika u oblasti životne sredine / okoliša.

<https://m.facebook.com/ekobih.net>

HORIZONTALNO ZAKONODAVSTVO UVOD

Horizontalno zakonodavstvo podrazumijeva propise u sklopu pravne tekovine EU u oblasti zaštite životne sredine koji postavljaju osnovna pravila, a primjenjuju se na sve oblasti zaštite životne sredine i ona moraju biti obuhvaćena u svim bitnim zakonima koji regulišu pojedine oblasti. Ova pravila odnose se na:

- pitanja vezana za zaštitu životne sredine u razvoju određenih javnih i privatnih projekata (PUO),
- pitanja vezana za zaštitu životne sredine u razvoju određenih planova i programa (SPO),
- osiguravanje slobodnog javnog pristupa informacijama o životnoj sredini,
- obezbjeđivanje učešća javnosti u donošenju odluka koje se tiču životne sredine,
- obezbjeđivanje pristupa pravosuđu u pitanjima koja se tiču životne sredine,
- uspostavljanje sistema pravne odgovornosti za životnu sredinu, s ciljem prevencije i otklanjanja ekoloških šteta,
- uspostavljanje i funkcionisanje infrastrukture za informacije o prostornom planiranju,
- uspostavljanje sistema za izvještavanje o životnoj sredini prema EU.

Prema pravnoj tekovini EU, sva pitanja horizontalnog zakonodavstva treba da budu sastavni dio ostalih oblasti životne sredine, što za krajnji cilj ima potpuno transparentno dostupno i odgovorno korištenje životne sredine.

REGULATORNI OKVIR SA PRIMJERIMA IZ PRAKSE I PREPORUKAMA

Zakonodavni okvir administrativnih jedinica u primjeni evropskih direktiva horizontalnog zakonodavstva specifičan je u smislu implementacije u sve oblasti životne sredine. Tako se, pored osnovnog zakona o zaštiti životne sredine / okoliša, u praksi primjenjuju i ostali zakoni koji regulišu pojedine oblasti (voda, vazduh, buka, industrijsko zagađenje, hemikalije, otpad i zaštita prirode), a koji su navedeni u ostalim oblastima.

Bosna i Hercegovina

Zakon o slobodi pristupa informacijama (Službeni glasnik BiH broj 28/00, 45/06, 102/09, 62/11, 100/13).

Republika Srpska

Zakon o zaštiti životne sredine („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 71/12, 79/15);

Zakon o slobodi pristupa informacijama („Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 20/01).

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o postupku revizije i obnavljanja ekoloških dozvola („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 28/13);
- Pravilnik o postrojenjima koja mogu biti izgrađena i puštena u rad samo ukoliko imaju ekološku dozvolu („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 124/12);
- Pravilnik o projektima za koje se sprovodi procjena uticaja na životnu sredinu i kriterijumima za odlučivanje o obavezi sprovođenja i obimu procjene uticaja na životnu sredinu („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 124/12);

- Pravilnik o uslovima za obavljanje djelatnosti iz oblasti zaštite životne sredine („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 28/13);
- Uputstvo o sadržaju studije uticaja na životnu sredinu („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 108/13);
- Pravilnik o aktivnostima i načinu izrade najboljih raspoloživih tehnika („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 108/13);
- Pravilnik o sadržini i načinu vođenja registra izdatih ekoloških dozvola („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 108/13);
- Pravilnik o eko-oznakama i o načinu upravljanja eko-oznakama („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 108/13);
- Pravilnik o načinu uspostavljanja i upravljanja informativnim sistemom za zaštitu prirode i sistemu praćenja („Službeni glasnik Republike Srpske” br. 85/05); i
- Pravilnik o metodologiji i načinu vođenja registra postrojenja i zagađivača („Službeni glasnik republike Srpske” br. 92/07).

Federacija Bosne i Hercegovine

Zakon o zaštiti okoliša („Službene novine Federacije BiH”, broj 33/03 i 38/09); i

Zakon o slobodi pristupa informacijama (“Službene novine Federacije BiH”, broj. 32/2001, 48/11)

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o pogonima i postrojenjima za koje je obavezna procjena utjecaja na okoliš i pogonima i postrojenjima koji mogu biti izrađeni i pušteni u rad samo

ako imaju okolinsku dozvolu („Službene novine Federacije BiH”, broj 19/04);

- Pravilnik o rokovima za podnošenje zahtjeva za izdavanje okolinske dozvole za pogone i postrojenja koja imaju izdate dozvole prije stupanja na snagu Zakona o zaštiti okoliša („Službene novine Federacije BiH”, broj 68/05);

- Pravilnik o uvjetima za podnošenje zahtjeva za izdavanje okolinske dozvole za pogone i postrojenja koja imaju izdate dozvole prije stupanja na snagu Zakona o zaštiti okoliša („Službene novine Federacije BiH”, broj 68/05);

- Pravilnik o izradi godišnjih/ polugodišnjih programa inspekcije zaštite okoliša („Službene novine Federacije BiH”, broj 68/05);

- Pravilnik o sadržaju izvještaja o stanju sigurnosti, sadržaju informacija o sigurnosnim mjerama i sadržaju unutarnjih i spoljnih planova intervencije („Službene novine Federacije BiH”, broj 68/05);

- Pravilnik o registrima postrojenja i zagađivanjima („Službene novine Federacije BiH”, broj 82/07);

- Pravilnik o eko-oznakama i o načinu upravljanja eko-oznakama („Službene novine Federacije BiH”, broj 92/07);

- Pravilnik o donošenju najboljih raspoloživih tehnika kojima se postižu standardi kvaliteta okoliša („Službene novine Federacije BiH”, broj 92/07);

- Pravilnik o uslovima i kriterijima koje moraju ispunjavati ovlašteni nosioci izrade Studije o utjecaju na okoliš, visini pristojbi, naknada i ostalih troškova nastalih u postupku procjene utjecaja na okoliš („Službene novine Federacije BiH”, broj 33/12); i

- Pravilnik o utvrđivanju uvjeta, kriterija za odobravanje i održavanje certifikacije za članove u stručnim komisijama za ocjenu planova aktivnosti i studija o procjeni uticaja na okoliš u postupku izdavanja okolinske dozvole („Službene novine Federacije BiH“, broj 94/12).

Brčko Distrikt

Zakon o zaštiti životne sredine („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“ br. 24/04 1/05, 19/07 i 9/09).

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o uslovima za podnošenje zahtjeva za izdavanje ekološke dozvole za pogone i postrojenja koja imaju izdate dozvole prije stupanja na snagu Zakona o zaštiti životne sredine („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“ br. 02/07);

- Pravilnik o sadržaju studije uticaja na životnu sredinu („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“ br. 24/04 i 1/05); i

- Uputstvo za provođenje Zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH br. 36/04).

Zakonodavstvo EU

I. Akt Evropske unije

Direktiva 2011/92/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. decembra 2011. godine o procjeni uticaja određenih javnih i privatnih projekata na okoliš / životnu sredinu (čime je kodifikovana Direktiva Savjeta od 27. juna 1985. godine o procjeni uticaja određenih javnih i privatnih projekata na okoliš

/ životnu sredinu, koja je izmijenjena Direktivom Savjeta 97/11/EZ, Direktivom 2003/35/EZ i Direktivom 2009/31/EZ), uz izmjene i dopune Direktivom 2014/52/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. aprila 2014. godine, kojom se mijenja i dopunjava.

II. Akt Evropske unije

Direktiva 2001/42/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 27. juna 2001. godine o procjeni uticaja određenih planova i programa na okoliš / životnu sredinu.

Primjer iz prakse

Praksa udruženja koja se bave životnom sredinom uglavnom je vezana za Direktivu o procjeni uticaja određenih javnih i privatnih projekata, a manje za Direktivu o procjeni uticaja određenih planova i programa. Procjena uticaja na životnu sredinu, bilo da se primjenjuje na javnim ili privatnim projektima, planovima ili programima, zahtijeva studiozan pristup, a uz direktive se pojavljuje jos nekoliko vodiča koji detaljno propisuju i na koji način se izrađuju studije uticaja na životnu sredinu.

Praksa koja se stvara prvenstveno se odnosi na obavještanje javnosti o aktuelnim javnim i privatnim projektima i može se reći da su obje direktive skoro u cijelosti transponovane kroz zakon i podzakonske akte, i u tom smislu administrativne jedinice ispunjavaju svoju obavezu prema direktivama. Međutim, implementacija zakona u praksi jos uvijek nailazi na poteškoće u pojedinim segmentima, a što je civilni sektor svojim dugogodišnjim radom primijetio.

S obzirom na to da je studija uticaja na životnu sredinu prvi dokument u nizu

dokumenta koji su potrebni da bi neko postrojenje bilo izgrađeno i pušteno u rad, a koju izrađuju ovlaštena pravna lica, primijećeno je da su podaci iz studija često bazirani na podacima starim preko 30 godina i da ne odražavaju pravo stanje na terenu. Pored toga, čest je slučaj da se studije prepisuju u nekim dijelovima, te da se često u dovoljnoj mjeri ne obraća potrebna pažnja na uticaj na životnu sredinu, na vazduh ili vodu, kao i na ostale segmente životne sredine, tako da studije uticaja na životnu sredinu sve više postaju studije opravdavanja uticaja na životnu sredinu.

Najpoznatiji primjer probijanja primjene Direktive o javnim i privatnim projektima jeste izgradnja Termoelektrane Ugljevik III, između ostalog zbog slobodne ocjene obavještanja nadležnog organa oko prekograničnog uticaja na Republiku Hrvatsku i Republiku Srbiju. Postupak je pokrenut 2013. godine pred Okružnim sudom Banjaluka, a okočan 2018. godine, pred istim tim sudom. Pored dugotrajnog procesa, Centar za životnu sredinu je istovremeno pokrenuo postupak pred Komisijom EZ, tvrdeći da Studija ima određene nedostatke i da kao takva ne pokazuje kako i u kojoj mjeri će budući projekat imati uticaja na životnu sredinu, posebno ako se uzme u obzir postojeća Termoelektrana Ugljevik, pored koje je trebalo da se gradi nova TE Ugljevik III. Nakon završenog postupka pred Sekretarijatom Energetske zajednice, Ministarstvo kao nadležni organ za izdavanje Rješenja o odobravanju studije uticaja trebalo je da ponovi čitav postupak i donese novo Rješenje.

Preporuke

– Potrebno je donijeti i/ili izmijeniti i dopuniti Zakon čime bi se detaljno propisalo pitanje procjene uticaja

na životnu sredinu, kao i krivičnu i prekršajnu odgovornost za izrađivača studije.

– U potpunosti primijeniti direktive kada je u pitanju prekogranični uticaj privatnih, javnih projekta, programa i planova

Direktive vezane za Arhusku konvenciju

Sljedeće dvije direktive direktno su vezane za primjenu Arhuske konvencije, a transponirane su u zakonima o zaštiti životne sredine i zakonima o slobodi pristupa informacijama. Ova implementacija obuhvata stubove pristup informacijama, učešće javnosti u donošenju odluka i pristup pravdi.

III. Akt Evropske unije

Direktiva 2003/4/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 28. januara 2003. godine o javnom pristupu informacijama o okolišu / životnoj sredini i opozivu Direktive Savjeta 90/313/EEZ.

IV. Akt Evropske unije

Direktiva 2003/35/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. maja 2003. godine o omogućavanju učešća javnosti u izradi određenih planova i programa vezanih za okoliš / životnu sredinu i koja mijenja, vezano za učešće javnosti i pristup pravosuđu, direktive Savjeta 85/337/EEZ i 96/61/EZ

Primjeri iz prakse Pristup informacijama

Problemi sa slobodnim pristupom informacijama su i dalje prisutni, ali gledajući par godina unazad, evidentan je napredak kada je ova oblast u pitanju, a u smislu da nam se informacije dostavljaju, bez urgencija, žalbi na ćutanje

administracije i pokretanja upravnih sporova. Ipak, još uvijek postoje primjeri u pojedinim administrativnim jedinicama, gdje su primjetna odstupanja od primjene zakona.

Vežano za slobodan pristup informacijama koje se tiču javnosti i samu Arhusku konvenciju, problemi sa kojima se susrećemo u praksi su uglavnom:

- nedovoljna edukacija i svjesnost službenika o tome koju informaciju smiju da pruže,
- insistiranje službenika na dokazivanju interesa za pristup informacijama,
- informacije se karakterišu kao povjerljive bez ispitivanja javnog interesa,
- situacije u kojima se odbije zahtjev pa se one dostave po pokretanju upravnog sudskog postupka.

Učešće javnosti u donošenju odluka

Iako su zakoni o zaštiti životne sredine / okoliša propisali učešće javnosti u postupcima donošenja odluka, postoje određena odstupanja koja su identifikovana kao djelimična implementacija. Ovo se prvenstveno odnosi na načine i metode informisanja javnosti i oglašavanja o pokrenutom projektu, gdje se nedovoljno koriste savremene tehnologije. Drugi identifikovani nedostatak u primjeni odnosi se na dostavljanje informacija (rješenja) zainteresovanim stranama koje su od početka bile u postupku odobravanja studije ili izdavanja ekološke dozvole putem javnog uvida i javne rasprave. Takvim postupanjem se krše odredbe više zakona koji regulišu oblast upravnog prava, jer su učestvovanjem

svaka organizacija ili pojedinac stekle svojstvo stranke. U takvoj situaciji, organizacije ili pojedinci su primorani da buduća rješenja koja izdaje nadležni organ traže putem zakona o pristupu informacijama ili svakodnevnom provjerom na internet stranici, na kojoj se često tražen dokument i ne postavi. Ovakvim postupanjem, direktno se krše i zakonske odredbe koje regulišu pristup pravdi.

Drugi identifikovani problem vezan je za učešće javnosti u drugim postupcima, a kada zakoni treba da regulišu učešće javnosti. Do sada je jedino u Republici Srpskoj učešće javnosti definisano Uredbom o načinu učešća javnosti u upravljanju vodama („Sl. glasnik RS” broj 35/07), dok ostale oblasti ne poznaju takvu vrstu regulative. Radi se prvenstveno o učešću javnosti u ostalim oblastima ili granama u kojima se djelovanjem narušava životna sredina. Zastupljenost javnosti propisana je samo kada je u pitanju donošenje strateških dokumenta u pojedinim oblastima, dok u konkretnim postupcima takva zastupljenost ne postoji (lov, ribolov, šume, otpad...).

Ilustrativan primjer je projekat HES „Gornja Neretva” – faza II, kada je slanjem komentara na Nacrt studije o procjeni uticaja na životnu sredinu za projekat HES „Gornja Neretva” – faza II (MHE „Grebenac Krupac”, MHE „Trnovica”, MHE „Plaćikus” i HE „Uloški Buk”) Centar za životnu sredinu (u daljem tekstu publikacije: CZZS) stekao prava stranke u postupku. Međutim, Rješenje o odobravanju pomenute Studije CZZS je našao na internet stranici Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske, pa s obzirom na činjenicu da mu Ministarstvo nije uredno dostavilo sporno Rješenje, kao

ravnopravnoj stranci u postupku, niti ga na bilo koji način obavijestilo i time formalno-pravno omogućilo korištenje prava na pravne lijekove, CZZS je bio primoran da pokrene upravni spor. Pravni osnov je svakako bio dosta širi od nedostavljanja pomenutog dokumenta. Dodatno, u Rješenju su bili navedeni komentari CZZS, od kojih je, nažalost, malo koji bio uzet u obzir, što predstavlja još jedan primjer „vezanih ruku“ da se utiče na nekvalitetne studije. Pravilnom implementacijom u praksi ne bi dolazilo do ovih zakonski neutemeljenih postupanja nadležnih institucija.

Pristup pravdi

Pravo na pristup pravdi u nekom postupku najčešće zavisi od implementacije prva dva stuba, jer ukoliko vam uskrate informacije koje tražite ili vas isključe u fazi donošenja odluka nedostavljanjem rješenja, onda ovaj stub može teško da se primijeni. Postoje slučajevi kada je sud, ne primjenjujući pravilno zakonske odredbe, uskratio pravo na pristup pravdi organizacijama koje su aktivno učestovale u postupcima odobravanja dozvola, pa se u takvim slučajevima dodatno troše kapaciteti i vrijeme dok se dokazuje pravo na pristup pravdi. Tri slučaja koja su pokrenuta pred Kantolanim sudom u Sarajevu govore da pojedini sudovi još uvijek nisu dovoljno upoznati sa materijom koja građanima omogućuje aktivno učestvovanje u postupcima: pokretanje tužbe protiv ekološke dozvole u predmetu izgradnje akumulacionog jezera Ramići na opštini Banovići za potrebe izgradnje TE Banovići, zatim u predmetu izgradnje Bloka 7 Termoelektrane Tuzla i izgradnja Termoelektrane Banovići

Preporuke

U cilju potpune implementacije navedenih direktiva u budućem periodu, potrebno je:

- Vršiti kontinuiranu edukaciju državnih službenika na svim nivoima u primjeni odredbi Zakona o slobodi pristupu informacijama
- javnosti omogućiti dostupnost svih informacija na internet stranici,
- javnosti omogućiti zvaničnu komunikaciju sa nadležnim organima putem elektronske pošte,
- svim organizacijama i pojedincima koji su u toku postupka dali svoje komentare, dostaviti rješenje iz postupka ili da se one obavijeste da je takvo rješenje postavljeno na internet stranici.

Više o implementaciji Arhuske konvencije možete naći u Izveštaju iz sjene o sprovođenju Arhuške konvencije na stranici:

<https://cutt.ly/wyk80IE>

V. Akt Evropske unije

Direktiva 2004/35/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. aprila 2004. godine o odgovornosti za okoliš / životnu sredinu u smislu prevencije i otklanjanja ekoloških šteta, izmijenjene Direktivom 2006/21/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. marta 2006. godine o upravljanju otpadom u ekstrakcijskim industrijama i Direktivom 2009/31/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine o geološkom skladištenju ugljen-dioksida, i Direktivom 2013/30/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 12. juna 2013. godine o bezbjednosti *offshore* i naftnih operacija.

Obuhvata implementaciju tri direktive i to one o upravljanju otpadom u ekstrakcijskim industrijama, o geološkom skladištenju ugljen-dioksida, o bezbjednosti *offshore* i naftnih operacija. Direktiva je transponirana djelimično kroz zakon o zaštiti životne sredine u vezi sa planom sprečavanja velikih nesreća i prekograničnim uticajem, ali se u praksi nedovoljno sprovi.

Preporuke

Nedostaju mehanizmi za provođenje

VI. Akt Evropske unije

Direktiva 2007/2/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 14. marta 2007. godine kojom se uspostavlja Infrastruktura za informisanje o prostornom planiranju (INSPIRE)

Ova direktiva utvrđuje opšta pravila za uspostavljanje infrastrukture za prostorne informacije za potrebe politika Evropske unije u pogledu životne sredine, te politika i aktivnosti koje mogu imati uticaj na nju.

Republika Srpska

Zakon o uređenju prostora i građenju RS („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 40/13, 106/15, 3/16).

Federacija Bosne i Hercegovine

Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 2/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10 i 45/10).

Važeći podzakonski akti

Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumenata prostornog uređenja („Službene novine Federacije BiH“, br. 63/04 , 50/07) Prečišćen tekst.

Brčko Distrikt

Zakon o prostornom planiranju i građenju BD („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH“, broj 29/08, 18/17, 48/18, 54/18).

Preporuke

Direktiva nije transponirana niti implementirana.

VII. Akt Evropske unije

Direktiva 2008/99/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 19. novembra 2008. godine o zaštiti okoliša / životne sredine kroz krivično pravo (tekst relevantan za EEA).

Direktiva koja je vezana za institucionalnu zaštitu životne sredine kroz krivično i prekršajno pravo, uvodi u zakonske okvire radnje kojima se narušava svaki veći obim prirode, života i zdravlja ljudi.

Lista krivičnih djela koje su vezane za zaštitu prirode / okoliša:

Krivični zakon BiH („Službeni glasnik BiH“ broj 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07 i 8/10).

Krivični zakon FBiH („Službene novine FBiH“ broj 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 i 42/11).
Glava XXVI

Krivična djela protiv okoliša, poljoprivrede i prirodnih dobara

- Onečišćenje okoliša – član 303. KZ FBiH;
- Ugrožavanje okoliša napravama – član 304. KZ FBiH;
- Ugrožavanje okoliša otpadom – član 305. KZ FBiH;
- Ugrožavanje okoliša bukom – član 306. KZ FBiH;
- Proizvodnja štetnih sredstava za liječenje životinja – član 307. KZ FBiH;
- Nesavjesno pružanje veterinarske pomoći – član 308. KZ FBiH;
- Neovlašćeno obavljanje veterinarskih usluga – član 309. KZ FBiH;
- Nepostupanje po propisima za suzbijanje bolesti životinja i bilja – član 310. KZ FBiH;
- Prikrivanje postojanja zarazne bolesti kod životinja – član 311. KZ FBiH;
- Zagađivanje stočne hrane ili vode za napajanje stoke – član 312. KZ FBiH;
- Uništenje zasada – član 313. KZ FBiH;
- Nesavjesno postupanje u prometu pesticida – član 314. KZ FBiH;
- Pustošenje šuma – član 315. KZ FBiH;
- Šumska krađa – član 316. KZ FBiH;
- Izazivanje šumskog požara – član 317. KZ FBiH;
- Mučenje i ubijanje životinja – član 318. KZ FBiH;
- Protuzakonit lov – član 319. KZ FBiH;
- Protuzakonit ribolov – član 320. KZ FBiH;

- Onečišćenje, uništenje i nedozvoljeni izvoz spomenika kulture i zaštićenih objekata prirode – član 321. KZ FBiH;
- Nedozvoljeno obavljanje istraživačkih radova i prisvajanje spomenika kulture – član 322.; KZ FBiH

Krivični zakon RS („Sl. glasnik RS“, br. 49/2003, 108/2004, 37/2006, 70/2006, 73/2010, 1/2012 i 67/2013)
Glava XIII

Krivična djela protiv životne sredine

- Zagađivanje životne sredine – član 415;
- Zagađivanje životne sredine otpadnim materijama – član 416;
- Ugrožavanje životne sredine bukom – član 417;
- Protivpravna izgradnja i stavljanje u pogon objekata i postrojenja – član 418;
- Oštećenje objekata i uređaja za zaštitu životne sredine – član 419;
- Uništenje ili oštećenje zaštićenog prirodnog dobra – član 420;
- Proizvodnja štetnih sredstava za liječenje životinja – član 421;
- Zagađivanje hrane i vode za ishranu, odnosno napajanje životinja – član 422;
- Nepostupanje po propisima za suzbijanje bolesti životinja i bilja – član 423;
- Nesavjesno postupanje u prometu pesticida – član 424;
- Nesavjesno pružanje veterinarske pomoći – član 425;
- Neovlašćeno obavljanje veterinarskih usluga – član 426;
- Uništenje zasada – član 427;
- Neizvršenje odluke o mjerama zaštite životne sredine – član 428;
- Unošenje opasnih materija u Republiku Srpsku – član 429;
- Šumska krađa – član 430;
- Pustošenje šuma – član 431;
- Izazivanje požara – član 432;
- Mučenje i ubijanje životinja – član 433;

- Iznošenje u inostranstvo posebno zaštićenih biljaka ili životinja – član 434;
- Uzurpacija nekretnina – član 435;
- Nezakonit lov – član 436;
- Nezakonit ribolov – član 437;

Primjeri iz prakse

Krivična djela za zaštitu životne sredine, ljudi i životinja detaljno su razrađena u zakonima i kao takva daju osnovu da se svako onaj ko vidno svojim djelovanjem narušava životnu sredinu, kazni. Pored krivičnih odredbi, zakoni koji regulišu pojedine oblasti u sebi sadržavaju kaznene odredbe za činjenje, nečinjenje ili propuštanje odgovornih lica, pa je u tom smislu zaštita prirode dodatno (voda, otpad, zaštita prirode, vazduh, šume...) pojačana prekršajnim odredbama. Međutim, dosadašnja praksa je pokazala da postoji veliki broj prijavljenih krivičnih djela u oblasti šuma, te se samo mali procenat odnosi na ostala krivična djela. S druge strane, ne postoji izgrađena praksa po pitanju izricanja prekršajnih sankcija u pojedinim oblastima životne sredine.

U tom smislu, Centar za životnu sredinu je podnio krivičnu prijavu prije pet godina protiv preduzeća koje se bavilo aktivnostima pretovaranja rude boksita, čije posljedice su najviše osjetili građani koji žive u blizini navedenih aktivnosti. Krivična prijava je odbačena zbog povlačenja preduzeća Boksit doo BL sa predmetne lokacije, tj. nedostatka dokaza.

Preporuke

Potrebno je aktivnije angažovanje svih organa (policija, tužilaštva i sudovi) u procesu otkrivanja, identifikacije i pokretanja postupka protiv fizičkih i pravnih lica koji svojim djelovanjem

narušavaju životnu sredinu i život i zdravlje ljudi.

VIII. Akt Evropske unije

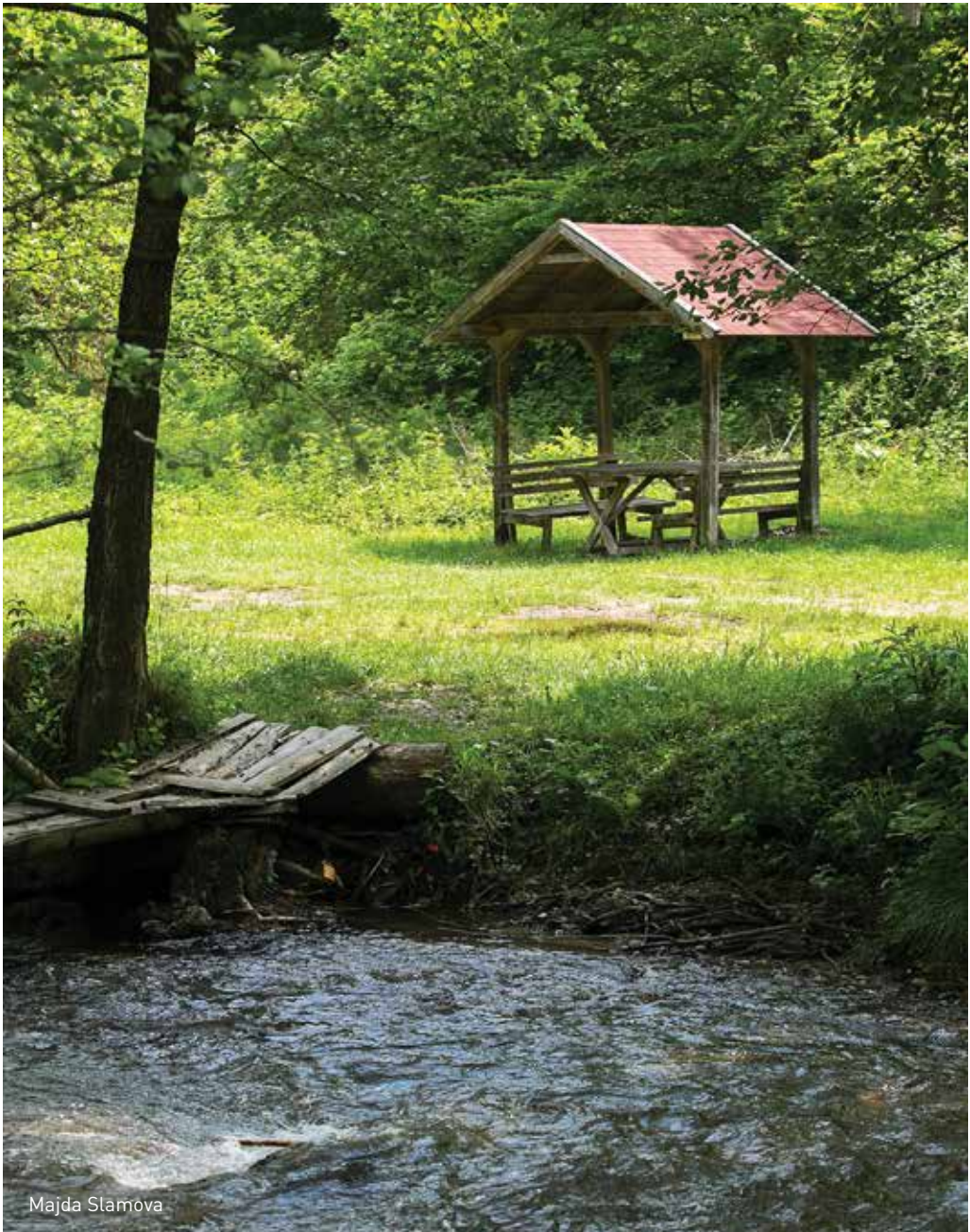
Uredba (EU) br. 1293/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2013. godine o uspostavljanju Programa za ekološku i klimatsku akciju (LIFE) i opozivu Uredbe (EZ) br. 614/2007 – LIFE uredba

Ekološka i klimatska politika i zakonodavstvo Unije doveli su do znatnog poboljšanja stanja životne sredine. Međutim, i dalje su prisutni veliki ekološki i klimatski izazovi koji će, ako se njima ne pozabavimo, imati znatne posljedice za Uniju. Bavljenje tim izazovima trebalo bi se, s obzirom na njihov opseg i složenost, finansirati uglavnom iz glavnih programa Unije za finansiranje. Komisija u svojoj Komunikaciji od 29. juna 2011. pod nazivom „Proračun za Evropu 2020.“, u kojoj se prepoznaje izazov u vezi s klimatskim promjenama, navodi da se namjerava povećati udio proračuna Unije koji se odnosi na klimatske promjene na najmanje 20%, pomoću doprinosa iz različitih politika. Trebalo bi da ova Uredba doprinese ostvarivanju tog cilja.

Ti programi Unije za finansiranje ne mogu pokriti sve posebne potrebe ekoloških i klimatskih aktivnosti. Potreban je poseban pristup za životnu sredinu i za klimatske aktivnosti kako bi se riješila nejednaka uključenost tih ciljeva u praksi država članica, nejednako i neodgovarajuće sprovođenje zakona država članica, te nedovoljno širenje informacija o ciljevima politika i njihovo promovisanje. Potrebno je omogućiti daljnje aktivnosti programa uređenih Uredbom (EZ) br. 614/2007 Evropskog parlamenta i Vijeća te donijeti novu uredbu. Stoga bi ta uredba trebala

uspostaviti Program namjenskog finansiranja za životnu sredinu i klimatske aktivnosti (program LIFE). Radi postizanja značajnog uticaja finansiranja Unije, trebalo bi razviti

bliske sinergije i komplementarnost između Programa LIFE i drugih programa finansiranja Unije.

Majda Slamova

ZAKONI O ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE / OKOLIŠA ENTITETA

Najbitnije najavljene i dosta izvjesne izmjene koje se tiču horizontalnog zakonodavstva odnose se na donošenje novog Zakona o zaštiti životne sredine u FBiH, odnosno izmjene i dopune Zakona o zaštiti životne sredine u RS. Promjenama u zakonima, vlade oba entiteta pokazale su određenu dozu spremnosti za potpuniju implementaciju direktiva, odnosno implementaciju Arhuske konvencije. Do trenutka pisanja ovog izvještaja Zakon o zaštiti okoliša FBiH još uvijek nije usvojen u Domu naroda Federacije Bosne i Hercegovine, dok se izmjene i dopune Zakona o zaštiti životne sredine u Republici Srpskoj trebaju naći u formi prijedloga pred Narodnom Skupštinom Republike Srpske.

Na dnevnom redu osme sjednice Narodne Skupštine Republike Srpske, održane dana 10. 12. 2019. godine, usvojen je Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti životne sredine, dok se Zakon o zaštiti okoliša nalazi u formi usvajanja pred Domom naroda Parlamentarne skupštine FBiH. Na oba teksta, članice EKO Mreže BiH uputili su svoje prijedloge, sugestije i mišljenja. Dalje u tekstu nalaze se pojedina zakonska rješenja koja čekaju / nečekaju svoje usvajanje i primjenu.

Pojedine odredbe	Zakon o zaštiti životne sredine RS	Zakon o zaštiti okoliša FBiH
Donošenje Odluke o izradi strateške procjene	Ne postoji učešće javnosti u donošenju Odluke	Javnost učestvuje u donošenju odluke
Savjetodavno vijeće	Ne postoji Savjetodavno vijeće	Postoji Savjetodavno vijeće
Obaviještavanje na lokalom novou o podnesenom Zahtjevu za izdavanje ekološke / okolinske dozvole	Obaviještavaju se mještani jedinice lokalne samouprave,	Obaviještavaju se mještani mjesne zajednice što je obaveza jedinica lokalne samouprave
Davanje komentara na predložene akte putem elektronske pošte	Ne postoji	Ne postoji
Dostavljanje Rješenja o odobravanju studije uticaja zainteresovanoj javnosti koja je učestvovala u postupku	Ne postoji	Ne postoji
Dostavljanje Rješenja o ekološko / okolinskoj dozvoli zainteresovanoj javnosti koja je učestvovala u postupku	Ne postoji	Postoji na federalnom

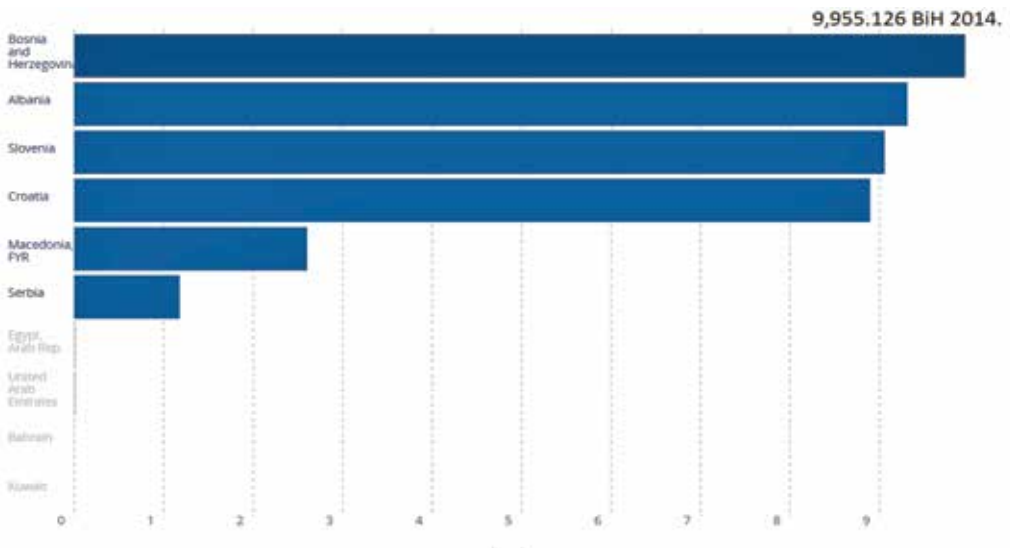
SEKTOR VODOPRIVREDE UVOD

Dejtonskim mirovnim sporazumom utvrđeno je da je vodoprivreda u nadležnosti entiteta, a kasnijim izmjenama i u nadležnosti Brčko disktrikta BiH. Na nivou Bosne i Hercegovine (BiH), ne postoje propisi koji regulišu oblast voda, te je ona uređena na nivou entiteta kroz niz zakonskih normi. Na ovom nivou, osnovni pravni instrument koji reguliše upravljanje vodama je Zakon o vodama koji je u Federaciji Bosne i Hercegovine (FBiH) i u Republici Srpskoj (RS) usvojen 2006. godine.

Upravljanje vodama u FBiH obuhvata zaštitu voda, korištenje voda, zaštitu od štetnog djelovanja voda i uređenje vodotoka i drugih voda. U RS-u, upravljanje vodama podrazumijeva integralan pristup, i to kroz zaštitu voda, korištenje voda, zaštitu od štetnog djelovanja voda, uređenje vodotoka i drugih vodnih tijela i javnog dobra.

Bitno je naglasiti da BiH raspolaže značajnim vodnim resursima, te je, prema podacima Svjetske banke, jedna od zemalja sa najvećom količinom obnovljivih izvora pitke vode po glavi stanovnika u regionu.

Obnovljivi slatkovodni resursi vode po glavi stanovnika¹

Osim vrijednosti koju voda ima kao opšte, zajedničko dobro, čija je namjena prije svega za vodosnabdijevanje stanovništva, ovaj resurs je neophodan i za privredni razvoj mnogih oblasti. Danas je sektor vodoprivrede u nepovoljnom položaju zbog neadekvatnog zakonskog okvira, nedovoljnog ulaganja i održavanja infrastrukture, te je još uvijek opterećen štetom nastalom u ratnom periodu.

Iako mnogobrojni institucionalni izvještaji navode da je transponovanje Okvirne direktive o vodama postignuto u priličnoj mjeri, pitanje je koliko je to uistinu tačno, s obzirom na to da se ova Direktiva odnosi na nivo države, te ne postoje dubinske analize pravnih odnosa, komunikacije i koordinacije aktivnosti između entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (BDBiH) u ovoj oblasti.

U Izvještaju Evropske komisije iz 2016. godine o Bosni i Hercegovini, navedeno je nekoliko bitnih stavki vezanih za napredak zemlje pri procesu pristupanja Evropskoj uniji (EU) u sektoru voda. Različiti nivoi vlasti su formirali institucije za praćenje standarda kvaliteta vode, nitrata, vode za piće, podzemnih voda i vode za kupanje, kako su i zakonski obvezni. Praćenje stanja podzemnih voda i voda za kupanje se vrši na području oblasnog Jadranskog sliva u BiH, dok se na području oblasnog sliva rijeke Save, ova aktivnost ne realizuje kontinuirano. Što se tiče problema, glavni izvori zagađenja su urbane otpadne vode naselja, industrijske otpadne vode i difuzno zagađenje s poljoprivrednih površina, a što je preciznije utvrđeno kroz planske dokumente – entitetske strategije upravljanja vodama i planove upravljanja vodnim područjima. Direktiva o zaštiti voda od zagađenja uzrokovanog nitratima iz poljoprivrednih izvora je samo djelimično preuzeta, nije uspostavljen monitoring na način kako Direktiva propisuje, nego se mjere samo određeni parametri koji ukazuju na sadržaj azota i fosfora u vodama.²

Primijećen je porast izgradnje infrastrukture za tretiranje otpadnih voda, izgradnje vodovoda i sistema vodosnabdijevanja za koje kreditna sredstva daju međunarodne finansijske organizacije, poput projekta izgradnje

systema navodnjavanja područja „Višićka kaseta“ (MMF); Projekat „Razvoj sistema navodnjavanja u BiH“, vrijednost projekta je oko 4 miliona KM (WB); Izgradnja 50 novih km vodovoda u Banjaluci na proljeće 2020 – projekat vrijedan 12 miliona KM (EBRD/EU); Projekat prikupljanja i tretmana otpadnih voda u Gradišci, 14 miliona KM (KfW i SECO); Završen projekat „Odvodnja i prečišćavanje otpadnih voda Bihaća“ (kombinovano finansiranje KfW / EU / domaće institucije) i dr.

Slivovi

Prirodnu, a i političku granicu Bosne i Hercegovine (BiH) čine dvije rijeke, Sava i Drina, dok se druge rijeke koje čine vodni sistem zemlje pružaju duž teritorija susjednih zemalja. Prekogranični karakter imaju slivovi Une, Drine, neposredni sliv Save, slivovi Neretve, Trebišnjice i Cetine. Zbog geografskog položaja, BiH se nalazi na vododijelnici između Crnomorskog i Jadranskog sliva. Području BiH čitavom površinom pripadaju slivovi rijeka Vrbasa i Bosne, što čini 33% njene ukupne teritorije. Od ukupne površine, 76% pripada slivnom području rijeke Save, a 24% slivnom području Jadranskog mora. Sve rijeke teku kroz planinska područja u gornjem toku, dok u nizvodnim dionicama blizu ušća ili utoka teku kroz ravnice, gdje su podložne izlivanjevanju.

Okvirnom direktivom o vodama, upravljanje vodama je prilagođeno područjima riječnih slivova. U BiH su praktično uspostavljena 3 vodna područja rijeke Save – kao dijela međunarodnog sliva rijeke Dunav i još 2 vodna područja međunarodnog sliva Jadranskog mora, koji se nalaze unutar granica BiH. Nadalje, u FBiH su ustanovljena 2 sliva – za područje riječnog sliva Dunava i

područje riječnog sliva Jadanskog mora, u RS-u su utvrđeni oblasni riječni slivovi rijeke Save i rijeke Trebišnjice, dok su u BDBIH utvrđeni riječni slivovi rijeke Save, Brke i Tinje.

Agencije

Zakonom o vodama FBiH je utvrđeno uspostavljanje dvije agencije za vode koje imaju pravni status javnih ustanova, a to su:

- Agencija za sliv rijeke Save, sa sjedištem u Sarajevu (za područje FBiH, koje pripada međunarodnom slivu rijeke Dunav)
- Agencija za sliv Jadranskog mora, sa sjedištem u Mostaru (za područje FBiH, koje pripada Jadranskom slivu, slivovi rijeka Neretve, Cetine i Krke)

Njihova uloga je da stalno i nesmetano provode planove upravljanja vodama; da odlučuju o pitanjima relevantnim za upravljanje vodama; da koriste ovlaštenja u zaštiti pogona za vode čiji je vlasnik FBiH; da se redovno konsultuju sa vlastima nadležnim za vode u RS-u, posebno pri pripremi planova upravljanja riječnim područjem. Pri ove dvije Agencije, postoje područne kancelarije u Bihaću (oblast rijeke Une), Jajcu (oblast rijeke Vrbas), Zenici (oblast rijeke Bosne), Goraždu (oblast rijeke Drine) i Livnu (oblast rijeke Cetine i Krke). Postoji i regionalna kancelarija u Konjicu, za upravljanje gornjim tokom rijeke Neretve sa rijekom Rakitnicom i srednjom obalom jezera rijeke Neretve.

Zakon o vodama RS-a odredio je formiranje Agencije za vode oblasnog riječnog sliva rijeke Save i Agencije za vode oblasnog riječnog sliva rijeke Trebišnjice, ali su početkom 2013. godine ove Agencije, Odlukom Vlade

RS-a, spojene u jednu instituciju – Javnu ustanovu Vode Srpske sa sjedištem u Bijeljini. Ova institucija ima nadležnost nad upravljanjem vodama i odgovorna je za realizaciju praćenja stanja voda.

Između ostalog, učestvuje u pripremi Strategije integralnog upravljanja vodama za teritoriju Republike Srpske; učestvuje u saradnji po pitanjima koordinacije izrade razvoja i sprovođenja integralnih planova upravljanja vodama sa odgovornim organima iz Federacije BiH; rukovodi radom i koordinira rad područnih kancelarija na pojedinim slivovima i dr. Javnoj ustanovi su povjereni i poslovi i djelatnosti od opšteg interesa, poput priprema i sprovođenja odbrane od poplava, uređenja riječnih korita i obala, upravljanja vodnim objektima i sistemima od interesa za Republiku Srpsku. Područne kancelarije se nalaze u Banjaluci (za podsliv rijeke Vrbas), Doboju (podsliv rijeke Bosne), Prijedoru (podsliv rijeke Une) i Zvorniku (podsliv rijeke Drine).

Informacioni vodni sistemi (ISV)

Obveza razvoja ISV-a je propisana entitetskim zakonima o vodama, a proizlazi i iz niza direktiva i propisa Evropske unije, posebno Evropske okvirne direktive o vodama. Informacioni sistem treba da bude pouzdan i sveobuhvatan interoperabilan aplikacijski sistem dostupan javnoj i državnoj upravi te javnosti, dizajniran tako da omogućuje bolji pristup podacima i informacijama na način da optimalno zadovoljava potrebe korisnika uz najmanji trošak.

Razvoj Republičkog vodnog informacionog sistema (RVIS)³ je otpočeo implementacijom projekta „EU CARDS 2003 RBM Program“ (Institucionalno jačanje sektora voda – II faza), čija je komponenta bila i razvoj i uspostavljanje informacionog sistema voda na nivou cijele BiH. Ovaj projekat je imao za cilj da u institucijama iz sektora voda u BiH (Agencija za vodno područje rijeke Save u FBiH, Sarajevo; Agencija za vodno područje Jadranskog mora, Mostar; Javna ustanova Vode Srpske, Bijeljina), kao glavnim korisnicima, uspostavi informacioni sistem. U Federaciji BiH, Informacijski sistem voda (ISV)⁴ je projektovan kao decentralizovan, WEB-GIS orijentisan sistem, koji održavaju i njime upravljaju institucije sektora voda – javna preduzeća / direkcija za vode.

REGULATORNI OKVIR

I. Akt Evropske unije

Direktiva 2000/60/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2000. godine o uspostavljanju okvira za akciju Zajednice u oblasti vodne politike, sa zadnjim izmjenama u Direktivi 2009/31/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine – DVO.

Ova Direktiva postavlja pravila o načinu na koji zemlje razvijaju svoju vodnu politiku, uključujući određivanje riječnih slivova, određivanje vodenih tijela, postavljanje ekoloških ciljeva kvaliteta (ECK) za vodu, pripremu planova za upravljanje riječnim slivovima, razmatranje ekonomskih posljedica i uključivanje zainteresovanih strana i šire javnosti u proces odlučivanja u upravljanju vodama.

II. Akt Evropske unije

Direktiva Savjeta 91/271/EEZ od 21. maja 1991. godine o prečišćavanju urbanih otpadnih voda, posljednji put izmijenjena Direktivom Vijeća 2013/64/EU od 17. decembra 2013. O izmjeni direktiva Vijeća 91/271/EEZ i 1999/74/EZ i direktiva 2000/60/EZ, 2006/7/EZ, 2006/25/EZ i 2011/24/EU Evropskog parlamenta i Vijeća zbog izmjene statusa Mayottea u odnosu na Evropsku Uniju.

Direktiva definiše zahtjeve vezane za zaštitu životne sredine od negativnih uticaja uzrokovanih ispuštanjem urbanih i industrijskih otpadnih voda. Direktiva reguliše pitanja prikupljanja, prečišćavanja i ispuštanja urbanih otpadnih voda i ispuštanje otpadnih voda u određenim sektorima industrije.

III. Akt Evropske unije

Direktiva Savjeta 98/83/EZ od 3. novembra 1998. godine o kvalitetu vode namijenjene za ljudsku upotrebu, zadnji put izmijenjena Direktivom Komisije (EU) 2015/1787 od 6. oktobra 2015. O izmjeni priloga II. i III. Direktivi Vijeća 98/83/EZ o kvaliteti vode namijenjene za ljudsku upotrebu.

Cilj ove Direktive je zaštita ljudskog zdravlja od negativnih efekata bilo kakve kontaminacije vode namijenjene za ljudsku upotrebu, osiguravanjem da je voda zdrava i čista. Drugim riječima, Direktiva ima za cilj osigurati da voda za ljudsku upotrebu ne sadrži mikroorganizme, parazite i supstance koje predstavljaju opasnost za zdravlje ljudi.

IV. Akt Evropske unije

Direktiva Savjeta 91/676/EEZ od 12. decembra 1991. godine o zaštiti voda od zagađenja izazvanog nitratima iz poljoprivrednih izvora, sa zadnjim izmjenama iz Uredbe (EZ) br. 1137/2008 Evropskog parlamenta i Savjeta od 22. oktobra 2008. godine – Direktiva o nitratima.

Cilj ove Direktive je smanjenje zagađenja voda uzrokovano ili izazvano nitratima porijeklom iz poljoprivrednih izvora i prevencija daljnjeg zagađenja te vrste. Direktiva se primjenjuje na površinske slatke vode i podzemne slatke vode, estuare, obalne vode i morske vode.

V. Akt Evropske unije

Direktiva 2006/118/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 12. decembra 2006. godine o zaštiti podzemnih voda od zagađenja i degradacije – Direktiva o podzemnim vodama.

Ova Direktiva, poznata kao jedna od „direktiva kćerki” Okvirne direktive o vodama – ODV, u potpunosti obuhvata zahtjeve vezane za zaštitu podzemnih voda od zagađivanja određenim opasnim materijama navedenim u Direktivi 80/68/EEZ i opozvanom Direktivom iz decembra 2013. godine. Pored toga, Komisija je riješila i usaglasila sa zemljama članicama prijedlog Direktive Komisije kojim se mijenja Aneks II Direktive o podzemnim vodama. Prijedlog je u trenutku pripreme EAS-a u proceduri razmatranja u Vijeću i Evropskom parlamentu.

VI. Akt Evropske unije

Direktiva 2006/7/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. februara 2006. godine o upravljanju kvalitetom vode za kupanje i koja opoziva Direktivu 76/160/

EEZ, posljednji put izmijenjena Uredbom (EZ) br. 596/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. juna 2009. godine – Direktiva o vodi za kupanje.

Direktiva o vodi za kupanje definiše odredbe koje se odnose na praćenje i klasifikaciju kvaliteta vode za kupanje, upravljanje kvalitetom vode za kupanje, kao i odredbe o informisanju javnosti o kvalitetu vode za kupanje.

VII. Akt Evropske unije

Direktiva o vodama za slatkovodne ribe je 21. decembra 2013. implicitno stavljena van snage Direktivom 2000/60/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. septembra 2000. godine o uspostavi okvira za djelovanje Zajednice u području vodne politike.

Direktiva o vodama za slatkovodne ribe ima za cilj zaštitu i poboljšanje kvaliteta tekućih i stajaćih slatkih voda koje podržavaju ili koje bi, u slučaju smanjenja ili eliminacije zagađenja, imale mogućnost podržavanja autohtonih ribljih vrsta i time osigurale prirodnu raznolikost i podržale prisustvo vrsta čije se prisustvo od nadležnih vlasti smatra poželjnim za potrebe vodoprivrede.

VIII. Akt Evropske unije

Direktiva Komisije 2009/90/EZ od 31. jula 2009. godine koja propisuje, u skladu sa Direktivom 2000/60/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta, tehničke specifikacije za hemijsku analizu i praćenje vodnog statusa – Praćenje stanja voda.

Direktiva 2007/60/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 23. oktobra 2007. godine o procjeni i upravljanju rizikom od poplava (Direktiva o poplavama). Ova Direktiva definiše način izrade plano-

va upravljanja rizikom od poplava i mjera za prevenciju uticaja poplava. Direktiva takođe potvrđuje prava javnosti na pristup informacijama i na učešće u procesu planiranja.

IX. Akt Evropske unije

Direktiva 2008/105/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. decembra 2008. godine o standardima kvaliteta okoliša/životne sredine u oblasti vodne politike, koja izmjenjuje i kasnije opoziva direktive Savjeta 82/176/EEZ, 83/513/EEZ, 84/156/EEZ, 84/491/EEZ, 86/280/EEZ i izmjenjuje Direktivu 2000/60/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta – Standardi kvaliteta okoliša/životne sredine.

X. Akt Evropske unije

Direktiva 2006/11/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. februara 2006. godine o zagađenju uzrokovanom pojedinim opasnim materijama ispuštenim u mora u Zajednici – Ispuštanje opasnih materija.

Proces preuzimanja propisa o životnoj sredini započeo je još 2002. godine u RS-u, u FBiH 2003. godine i 2004. godine u BDBiH, između ostalih i usvajanjem Zakona o zaštiti voda koji su kasnije u oba entiteta stavljeni van snage Zakonima o vodama.

BIH

U periodu 2005–2015, institucije nadležne za zaštitu životne sredine u BiH su radile na usvajanju nekoliko političkih instrumenata. Akcioni plan za zaštitu od poplava i upravljanje rijekama u BiH 2014–2017. je izrađen, a Savjet ministara BiH ga je usvojio u januaru 2015. godine. Svi nivoi vlasti bili su obavezni realizovati Plan, međutim, njegovo provođenje nije u potpunosti ostvareno, te je na sjednici Savjeta ministara BiH, održanoj 6. marta

2018. godine, odlučeno da rok za njegovu realizaciju bude produžen do 2021. godine. Vjerovatni razlozi za nesprovođenje Plana su nedovoljan angažman nadležnih i nedostatak finansijskih sredstava.⁵

Krajem maja 2017. godine, u okviru Razvojnog programa UN-a (UNDP), po prvi put su izrađene karte opasnosti i rizika od poplava koje bi trebalo da posluže kao osnova za iscrtavanje zona rizika u poplavnim područjima u kojima će se definisati pravila gradnje prilagođene poplavnom riziku u područjima 14 opština koje su izložene poplavama (Gradiška, Srbac, Laktaši, Banja Luka, Čelinac, Kotor Varoš, Kneževo, Mrkonjić Grad, Jezero, Jajce, Šipovo, Donji Vakuf, Bugojno, Gornji Vakuf). Ove karte sadrže sve informacije potrebne nadležnim institucijama za upravljanje poplavnim rizikom.⁶

Na nivou institucija BiH, usvojen je Pravilnik o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće⁷, koji propisuje zahtjeve i standarde koje mora ispunjavati voda za piće. Ovaj Pravilnik sadrži odredbe kojima se preuzimaju zahtjevi Direktive o vodi za ljudsku upotrebu. Osnovni cilj ovog pravilnika je zaštita ljudskog zdravlja od negativnih efekata bilo kakve kontaminacije vode namijenjene za ljudsku upotrebu, osiguravanjem zdravstvene ispravnosti vode. Savjet ministara BiH je na prijedlog Agencije za bezbjednost hrane BiH, a u saradnji s nadležnim organima entiteta i BDBiH, na 106. sjednici održanoj 22. juna 2017. godine, donio navedeni Pravilnik.

Pravilnik o prirodnim mineralnim i prirodnim izvorskim vodama propisuje elementarne zahtjeve vezane za zdravstvenu ispravnost i kvalitet koji prirodne mineralne i prirodne izvorske vode moraju zadovoljiti; postavlja uslove za upotrebu i priznavanje prirodne mineralne i prirodne izvorske vode, kao i sadržaj njihove deklaracije.⁸

Dva najznačajnija zakona u pogledu aproksimacije pravne tekovine EU u sektoru voda su Zakon o vodama RS-a („Sl. glasnik RS“ broj 50/06, 92/09 i 121/12) i Zakon o vodama FBiH („Službene novine FBiH“, broj 70/06).

Federacija Bosne i Hercegovine

Na 132. sjednici održanoj 14. 12. 2017. godine, Vlada FBiH je utvrdila Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o vodama. Izmjene se u najvećoj mjeri odnose na procedure i nadležnosti izdavanja vodnih akata i inspekcijskog nadzora, dodatno uređivanje segmenta zaštite od štetnog djelovanja voda, uključujući i vađenje materijala iz vodotoka, a na osnovu iskustava tokom katastrofalnih poplava 2014. godine, neadekvatnu usklađenost sa EU Okvirnom direktivom o vodama, slabu naplatu sredstava po osnovu vodnih naknada, neadekvatnu koordinaciju aktivnosti između agencija za vode, kantonalnih organa i opština i dr. subjekata, potrebu unapređenja vodnih usluga (snabdijevanje vodom, kanalizacija i prečišćavanja otpadnih voda), te na odredbe koje regulišu izdavanje koncesija.⁹ Predstavnički dom Parlamenta FBiH je na sjednici održanoj 10. i 11. septembra 2019. godine razmatrao i prihvatio Nacrt zakona, te ga uputio dalje u proceduru za izradu Prijedloga zakona, kojoj prethodi javna rasprava u trajanju od 60 dana.

Ovome je prethodila urgencija premijera FBiH, jer je u Izvještaju Evropske komisije, u okviru „Mišljenja o zahtjevu BiH za članstvo u EU – paket proširenja za 2019“, kao jedna od mjera za realizaciju prioriteta navedena i izmjena i dopuna Zakona o vodama, sa rokom završetka ove aktivnosti do 20. maja 2020. godine.¹⁰

Ispuštanje otpadne vode u površinske vode i indirektno u podzemne vode je regulisano Uredbom o uslovima ispuštanja otpadnih voda u životnu sredinu i sisteme javne kanalizacije.¹¹ Ovom Uredbom se uređuju uslovi prikupljanja, prečišćavanja i ispuštanja urbanih otpadnih voda; uslovi prečišćavanja i ispuštanja tehnoloških otpadnih voda u životnu sredinu ili kanalizacione sisteme; granične vrijednosti emisija otpadnih voda kod ispuštanja u životnu sredinu ili sisteme javne kanalizacije; nadzor i ispitivanje otpadne vode te nadgledanje sprovođenja Uredbe.

Pravilnikom o postupcima i mjerama u slučajevima akcidenta na vodama i obalnom vodnom zemljištu regulisane su procedure i mjere u slučaju nesreća, a s ciljem zaštite voda i mora u slučajevima vanrednih i incidentnih zagađenja voda.¹²

Osim Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće BiH, FBiH također reguliše zahtjeve relevantne za kvalitet vode namijenjene za ljudsku upotrebu Pravilnikom o kvalitetu vode za piće¹³, koju je usvojio federalni ministar zdravlja. Kontrolu kvaliteta vode za snabdijevanje vodom može provesti samo ovlaštena laboratorija.

Pravilnik o načinu utvrđivanja uslova za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta vode za javno vodosnabdijevanje¹⁴ obezbjeđuje pravila za zone zaštite i zaštitne mjere za izvore vode.

Transponovanje propisa EU o zahtjevima za vode za kupanje u pravni sistem FBiH do sada nije rađeno. Samo su kroz Zakon o vodama definisana zaštićena područja, što uključuje površinske vode namijenjene za rekreaciju, uključujući područja određena za kupanje, oblasti koje se tradicionalno koriste u ovu svrhu,

gdje kupanje nije zabranjeno, a oblasti za kupanje treba da proglašavaju opštinske vlasti, u skladu sa propisima o kriterijumima za oblasti za kupanje.

Direktiva EU o nitratima je samo djelimično transponovana u pravni sistem FBiH i to sa dva pravilnika. Utvrđivanje oblasti ugroženih eutrofikacijom i ranjivih na nitrata je regulisano Pravilnikom o utvrđivanju područja podložnih eutrofikaciji i osjetljivih na nitrata¹⁵, dok su sredstva nadzora u ovim oblastima regulisana Pravilnikom o monitoringu u područjima osjetljivim na eutrofikaciju i osjetljivim na nitrata.¹⁶

Transponovanje Direktive o podzemnim vodama u FBiH nije na zadovoljavajućem nivou i tek je u Zakonu o vodama vrlo uopšteno navedeno, u članu 109. stoji da je neophodan administrativni akt o vodama za svako zahvatanje podzemne vode.

Vlada FBiH je usvojila Uredbu o vrstama i sadržaju planova zaštite od štetnog djelovanja voda, kojom se do određene mjere transponuje Direktiva o procjeni i upravljanju rizicima od poplava. Njenoj implementaciji je dodatno doprinijelo usvajanje Operativnog plana za odbranu od poplava, koji je federalni ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva donio 2015. g. Operativnim planom su utvrđene mjere aktivne odbrane od poplava i leda, u vrijeme neposredne opasnosti od pojave velikih poplavnih voda, u vrijeme trajanja poplava i otklanjanja posljedica poplava.¹⁸

Ribarstvo je regulisano Zakonom o slatkovodnom ribarstvu¹⁹, koji transponuje pravne zahtjeve EU samo do određene mjere. Novi Zakon²⁰ je u formi nacрта još od 2012. godine, a najavljeno²¹ je da Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva mora u 2019. godini izraditi novi zakon iz ove oblasti, usklađen

sa EU regulativama, što nije usvojeno dok je ova analiza završena (decembar 2019. godine).

Nakon 2016. godine, koja nam je referentna godina u odnosu na dokumente koje analiziramo za potrebe ovog Izveštaja, u Federaciji BiH je doneseno ili je izmijenjeno tek nekoliko podzakonskih akata: Pravilnik o uslovima koje moraju ispunjavati referentne, odnosno ovlaštene laboratorije za ispitivanje voda, sadržaju i načinu davanja ovlaštenja (2017), Pravilnik o načinu određivanja ekološki prihvatljivog protoka (2019.), Pravilnik o sadržaju, obliku, uslovima, načinu izdavanja i čuvanja vodnih akata (2019.).

Strategije upravljanja vodama FBiH (2010–2022)²² predstavlja osnovni planski dokument razvoja oblasti upravljanja vodama, a **Planovi upravljanja vodama** za 2 vodna područja na teritoriji FBiH se pripremaju u cilju provođenja Strategije.

Plan upravljanja vodama predstavlja ključni dokument za donosiocima odluka i druge zainteresovane učesnike u procesu donošenja odluka o načinu korištenja, zaštiti i smanjenju zagađenja vodnih resursa unutar određenog vodnog područja.

Vlada Federacije BiH je u maju 2018. godine donijela Odluku o donošenju Plana upravljanja vodama za vodno područje Jadranskog mora u Federaciji BiH (2016–2021.)²³ i Plan upravljanja vodama za vodno područje rijeke Save u FBiH (2016–2021.)²⁴

Planovi su prvenstveno usmjereni na set značajnih pitanja upravljanja vodama, s ciljem da se kroz izradu programa mjera omogući dostizanje ciljeva zaštite životne sredine, definisanih u Okvirnoj direktivi o vodama EU, kako za površinske tako i za podzemne vode.

Agencija za vodno područje Jadranskog mora već je započela sa pripremama Plana upravljanja vodama za vodno područje Jadranskog mora u Federaciji BiH za period 2022–2027, te je planirano da bude izrađen do kraja 2021. godine.²⁵

Agencija za vodno područje rijeke Save je takođe pokrenula aktivnosti za pripremu Plana upravljanja vodama za vodno područje rijeke Save u FBiH za period 2022–2027.²⁶

U Izvještaju o radu Vlade FBiH za 2018. godinu je navedeno da je Sektor za vode dao značajan doprinos ostvarenju strateškog cilja Usklađivanje politika, propisa i institucionalnih kapaciteta u oblasti voda u Federaciji BiH sa zahtjevima integracija BiH u EU i približavanja standardima EU na polju zaštite od voda, te zaštite i održivog korištenja vodnih resursa, pa izdvajamo:²⁷

- Izradu Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o vodama – hitni postupak, u svrhu usklađivanja i pojednostavljenja procedura izdavanja vodnih i ekoloških dozvola za obveznike pribavljanja ovih dozvola kroz usaglašavanje ovih izmjena sa amandmanima na Prijedlog zakona o zaštiti životne sredine koji je usvojila Vlada FBiH i uputila u parlamentarnu proceduru;

- Iniciranje aktivnosti i učešće u radu radne grupe Federalnog ministarstva životne sredine i turizma za pripremu izmjena i dopuna Uredbe o uslovima ispuštanja otpadnih voda u sisteme javne kanalizacije i životne sredine donesene prema odredbi člana 55. stav 1. postojećeg Zakona o vodama zbog isticanja roka datog industrijskim subjektima za usklađivanje sa uslovima iz te Uredbe, te podnošenje Informacije Vladi FBiH sa prijedlogom zaključaka, koja je usvojena

na 165. sjednici Vlade FBiH 29. 11. 2018. godine, te usvojene i objavljene izmjene Uredbe („Službene novine Federacije BiH“, broj 101/18);

- Priprema i dostavljanje Federalnom ministarstvu životne sredine i turizma prijedloga za izmjene i dopune Pravilnika o postupcima i mjerama u slučajevima akcidenata na vodama i obalnom vodnom zemljištu, shodno zaključku Vlade FBiH povodom razmatranja Informacije FUZIP-a o incidentu u Sodi Lukavac, te GIKIL-u Lukavac, koji je usvojen i objavljen u Službenim novinama Federacije BiH, broj 102/18;

- Pripremljene i usaglašene sa kantonima i drugim uključenim subjektima izmjene i dopune Pravilnika o načinu određivanja granice vodnog dobra i o postupku utvrđivanja pripadnosti zemljišne čestice javnom vodnom dobru, u svrhu preciznijeg propisivanja određenih postupaka, jer po istom su dužni postupati i kantoni za vodotoke II kategorije;

- Osiguranje podrške kroz tekući Projekat UNDP-a za izradu prednacrtu Uredbe o najnižoj cijeni vodnih usluga u FBiH i otpočete aktivnosti na njoj izradi, čije donošenje je predviđeno kroz Prednacrt izmjena i dopuna Zakona o vodama, koji je usvojen kao Nacrt na 132. sjednici Vlade Federacije BiH održanoj 14. 12. 2017. godine, te upućen Parlamentu FBiH u dalju proceduru;

- Finalizovana procedura i usvojeni (Vlada FBiH) Planovi upravljanja vodnim područjima u Federaciji BiH, u okviru kojih su usvojene Odluke o strateškoj procjeni Planova upravljanja vodama na životnu sredinu (SEA) i izvršena finansijska procjena potreba i fiskalna procjena odgovornosti za navedene planove sa pribavljenim mišljenjem kantona;

- Doprinos pripremi odgovora BiH na Upitnik EU – Poglavlje 27 životna sredina, gdje je Sektor za vode učestvovao u pripremi i usaglašavanju odgovora na 41 pitanje, koja obuhvataju problematiku vezanu za vode, od ukupno 143 iz ovog poglavlja podijeljenih na 8 podsektora, te u roku dao odgovore na dodatna pitanja EU.

Republika Srpska

U 2017. godini je usvojen Zakon o izmjenama i dopunama zakona o vodama RS²⁸. U pripremi izmjena i dopuna je učestvovalo resorno Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS-a, predstavnici JU Vode Srpske i Republičkog hidrometeorološkog zavoda RS-a, kao i dio strukture upravljanja vodama u RS. Zakon je usklađen sa Direktivom o poplavama, te je stvorena pravna osnova za bolje upravljanje poplavnim rizikom. Definisani su segmenti preliminarne procjene rizika, izrade mapa opasnosti i rizika od poplava, uspostavljanje sistema za prognoziranje i rano upozoravanje na poplave, kao i regulisanje izrade Plana upravljanja poplavnim rizikom. Da bi se osigurala primjena Zakona, najavljeno je usvajanje podzakonskih akata do kraja 2017. godine.²⁹

U 2017. godini je donesen Pravilnik o zdravstvenoj ispravnosti vode namijenjene za ljudsku potrošnju, a u 2018. godini, Odluka o utvrđivanju voda prvog reda („Sl. glasnik RS”, broj 12/18).

U proceduru su upućeni, ali još uvijek nisu usvojeni, sljedeći podzakonski akti: Pravilnik o izmjenama i dopuni Pravilnika o uslovima i načinu davanja u zakup vodnog zemljišta (2018), Pravilnik o održavanju vodnih objekata (2018), Prijedlog Pravilnika o koncesionim naknadama (2017), Prijedlog Uredbe o sadržaju i

osnovnim elementima procjene i upravljanja rizicima od poplava te Pravilnik o mjerama zaštite, načinu određivanja, održavanja i obilježavanja zona sanitarne zaštite (2016). Na inicijativu Ekomreže BiH, pokrenuta je inicijativa za donošenje Pravilnika o ekološki prihvatljivom protoku, koja je u dva navrata prezentovana nadležnim institucijama, ali bez konkretnih pomaka.

Uredbom o klasifikaciji voda i kategorizaciji vodotoka još uvijek nisu definisane granične vrijednosti za sve biološke elemente kvaliteta, kao ni tip-specifične granice klasa fizičko-hemijskih parametara koji podržavaju određen ekološki status niti granične vrijednosti za sve sa liste prioriternih supstanci.

Pravilnik o uslovima ispuštanja otpadnih voda u površinske vode definiše uslove za ispuštanje otpadnih voda iz postrojenja za prečišćavanje, kao i granične vrijednosti štetnih i opasnih materija koje se mogu ispuštati u površinske vode.

Pravilnikom o uslovima koje moraju ispunjavati vodoprivredne laboratorije kao pravna lica ili u okviru pravnih lica koja vrše određenu vrstu ispitivanja površinskih, podzemnih i otpadnih voda, propisuju se stručni kriterijumi pod kojima laboratorije moraju raditi.

Prema Zakonu o vodama, područja voda za kupanje (plivanje) su područja namijenjena za organizovano kupanje i ona na kojima kupanje nije zabranjeno i tradicionalno se praktikuje. Prema Uredbi o klasifikaciji voda i kategorizaciji vodotoka, vode druge klase kvaliteta se u prirodnom stanju mogu koristiti za kupanje.

Zdravstvena ispravnost vode za piće kontroliše se na osnovu Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti vode namijenjene za ljudsku potrošnju.³⁰ Ovim pravilnikom propisuje se zdravstvena ispravnost vode za piće, zdravstvena ispravnost stone vode, prirodne mineralne i prirodne izvorske vode i uslovi u pogledu kadra, prostora i opreme koje mora ispunjavati javna zdravstvena ustanova za kontrolu zdravstvene ispravnosti vode za piće, stone vode, prirodne mineralne i prirodne izvorske vode.

Na godišnjoj osnovi, Vlada RS-a usvaja Plan aktivnosti u pripremi i sprovođenju mjera zaštite i spašavanja od poplava u RS-u, te je u januaru usvojen i za tekuću, 2019. godinu. Plan predstavlja osnovni dokument za koordinaciju i sprovođenje dodatnih ili posebnih godišnjih zadataka i aktivnosti republičkih organa, gradova/opština, privrednih društava, drugih pravnih lica i udruženja građana koja sprovode djelatnosti od značaja za zaštitu i spašavanje od poplava. U sklopu projekta „Hitne pomoći i zaštite od poplava u Republici Srpskoj“, koji se finansira iz sredstava Evropske investicione banke u ukupnom iznosu od 55 miliona eura, Javna ustanova Vode Srpske je sprovela niz mjera u vidu rehabilitacije riječnih korita i kanala, sanacije crpnih stanica i druge preventivne mjere zaštite od poplava.

Strategiju integralnog upravljanja vodama usvaja Narodna skupština RS-a, na prijedlog Vlade Republike Srpske, a pripremaju je nadlno ministarstvo i Javna ustanova Vode RS. Planove upravljanja za oblasne riječne slivove, na teritoriji RS-a, donosi Vlada Republike Srpske na prijedlog resornog ministarstva i JU Vode Srpske. Narodna skupština RS-a je u februaru 2016. godine usvojila Strategiju integralnog upravljanja vodama Republike Srpske 2015–2024. godine.³¹

Vlada RS-a je u februaru 2018. godine donijela Odluku o usvajanju Plana upravljanja oblasnim riječnim slivom (distriktom) rijeke Save (2018–2021)³², kao i Odluku o usvajanju Plana upravljanja oblasnim riječnim slivom (distriktom) rijeke Trebišnjice (2018–2021). Planovi upravljanja oblasnim riječnim slivovima u RS-u sadrže informacije o opštim karakteristikama riječnog sliva, rezime značajnih pritisaka i uticaja čovjekove aktivnosti na status površinskih i podzemnih voda, mape zaštićenih područja, spisak ciljeva zaštite životne sredine za površinske i podzemne vode, program mjera za dostizanje ciljeva zaštite životne sredine, rezime ekonomskih analiza korišćenja vode i druge bitne elemente za integralno upravljanje vodama.³⁴

U septembru ove godine (2019), JU Vode Srpske je započela sa procesom ažuriranja planova upravljanja oblasnim riječnim slivom (distriktom) rijeke Save i rijeke Trebišnjice za period 2022–2027, te je njihovo usvajanje planirano za decembar 2021. godine.³⁵

Brčko distrikt

Napomena: Brčko distrikt smo obradili posebno, s obzirom na njegovu specifičnu administrativno-pravnu organizaciju. Analiza će slijediti model primijenjen za FBiH i RS (opšte informacije, institucionalni i zakonodavni okvir).

Amandmanom I Ustava BiH je utvrđeno da Brčko distrikt Bosne i Hercegovine (BD BiH) predstavlja jedinicu lokalne samouprave koja ima vlastite institucije, zakone, propise, nadležnosti i statut, te je nadležan za sva pitanja koja ne potpadaju pod nadležnosti države BiH.

Institucionalno, pri Vladi BD-a je formirano Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo

i vodoprivredu (OPŠV) na osnovu člana 27. Zakona o javnoj upravi BDBiH. OPŠV, između ostalog, provodi zakone i podzakonske akate koji se odnose na vodoprivredu.

Brčko distrikt ponajviše zaostaje u procesu usklađivanja pravne tekovine, te je najvažniji pravni akt koji uređuje sektor voda, koji se još uvijek primjenjuje, zastarjeli Zakon o vodama Republike Srpske iz 1998. godine, koji je donesen prije usvajanja same Okvirne direktive o vodama i ostalih, za sektor voda, bitnih EU direktiva. Ovaj zakon je nametnuto supervizor za BDBiH (predstavnik međunarodne zajednice u BD-u). Trenutno je novi Zakon o vodama u proceduri. Vlada Brčko distrikta je razmotrila i odobrila Nacrt Zakona o vodama na drugom nastavku 102. redovne sjednice, koja je održana 03. 08. 2016. godine, te je on dostavljen Skupštini Brčko distrikta. Do završetka ove analize, zakon se nije našao na dnevnom redu Skupštine. Što se tiče zakonodavstva vezanog za sektor voda, bitno je spomenuti da se primjenjuje i Zakon o zaštiti vode.³⁶

Od podzakonskih akata, primjenjuje se Uredba o klasifikaciji voda i kategorizaciji vodotoka, kojom se uređuje prikupljanje podataka na godišnjem nivou o količini vode, fizičkim, hemijskim i mikrobiološkim parametrima, zastupljenosti teških metala i sapro-biologiji. Prema ovoj Uredbi, vode i vodotoci se svrstavaju u 5 klasa, shodno stepenu zagađenosti i vrsti namjene. Zakonodavstvo još uvijek nije počelo sa usvajanjem Direktive o nitratima, a s obzirom na to da je poljoprivreda jedna od glavnih privrednih grana u BDBiH, ovo bi moglo predstavljati značajan problem. Još uvijek nije započeto prenošenje Direktive o nitrati- ma niti Direktive o ribama u pravni sistem BDBiH.

Glavni operativni plan odbrane od poplava BD-a je usvojen 2018. godine. Vlada BD-a je na prijedlog Odjeljenja za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu usvojila Plan, te je naglašeno da se on ne razlikuje značajno u odnosu na prethodni.

Što se tiče strateške dokumentacije, uz pomoć Evropske unije i sredstava iz IPA programa, te tehničke saradnje sa španskom firmom EPTISA, pripremljen je Nacrt plana upravljanja riječnim slivom Save u Brčko distriktu. U organizaciji Odjela za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo, održana je stručna javna rasprava 11. 03. 2016. godine. Nakon nje je uslijedila dorada Nacrta zakona, za koji su zainteresovani mogli dostaviti svoje komentare, sugestije i prijedloge Odjelu za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu do 15. 9. 2016. godine.³⁹

PRIMJERI IZ PRAKSE

Hidrocentrale

Vodni resursi se nalaze pod dodatnim pritiskom zbog ekspanzije gradnje hidroenergetskih projekata, te je trenutno u izgradnji i planirano 325 novih hidrocentrala, pored 101 postojeće. Većina novih projekata su male i mikro hidrocentrale s maksimalnom instaliranom snagom manjom od 10 MW, koje ne doprinose značajnije ukupnom bilansu proizvodnje električne energije.⁴⁰ Čak ni zaštićena područja, kojih je procentualno malo u BiH, nisu izuzeta od izgradnje hidroenergetskih projekata (Miljacka, Sana, Unac, NP Sutjeska). Vodotoci prve klase, prema kvalifikaciji voda, takođe su ugroženi, iako bi trebalo da budu zaštićeni zbog potencijalne upotrebe za vodosnabdijevanje ili bogatstva bioraznolikosti. Značajan broj novih planova za izgradnju hidroenergetskih objekata predstavlja opasnost za staništa, posebno za vrste koje su već ugrožene, a većina njih je vezana upravo za staništa ugrožena ovim zahvatima, poput mladice (hucho hucho) ili vilin konjica.

Una, Sana, Buna, Željeznica, Kruščica, Vrbas, Doljanka samo su neke rijeke na kojima je planirana izgradnja hidrocentrala. Mnoge zajednice, u kojima je planirana izgradnja hidrocentrala, nemaju riješene osnovne komunalije – vodosnabdijevanje i kanalizaciju.⁴¹ Najpoznatiji je primjer borbe protiv gradnje 2 male hidrocentrale u mjestu Kruščica, na istoimenoj rijeci, gdje su mještani preko 500 dana dežurali kako bi spasili rijeku. Važno je napomenuti da je ova rijeka već na biološkom minimumu i da se koristi za vodosnabdijevanje oko 150 000 ljudi. Ovaj projekat bi ugrozio vodosnabdijevanje stanovnika Zenice

i Viteza, a Kruščičanima, koji još uvijek nisu priključeni na javni sistem vodosnabdijevanja, direktno bi bilo ugroženo ljudsko pravo pristupa pitkoj vodi. Potvrđen je čitav niz nepravilnosti prilikom izdavanja dozvola za ove projekte, a javna rasprava je održana pod sumnjivim okolnostima, te većina mještana nije bila prisutna i njima je na taj način onemogućeno demokratsko pravo učešća u donošenju odluka. Ilustracije radi, ovo naselje ima 2.551 stanovnika, a na javnoj raspravi je bilo prisutno svega 20-tak osoba.⁴² Gotovo je ustaljena praksa postalo održavanje javnih rasprava, ali bez istinskog uključivanja javnosti i građana. Aktivisti se ekspresno sudski progone, što je slučaj u borbi za rijeku Doljanku, dok sudski sporovi protiv neželjenih projekata „stoje u ladicama“.

Nemogućnost izricanja adekvatnih kazni za prekoračenje granične vrijednosti opasnih materija u otpadnim vodama. U decembru 2019. godine je održan sastanak federalnih, kantonalnih i opštinskih vodnih inspektora na kojem je zaključeno da je za omogućavanje efikasnog postupanja vodnih i građevinskih inspektora, te izricanja adekvatnih kazni za prekoračenje granične vrijednosti opasnih materija u otpadnim vodama, neophodno izmijeniti i dopuniti Zakon o vodama FBiH. Spomenuli su i problem gradnje u vodnom dobru vodotoka I i II kategorije, te na koji način unaprijediti saradnju s nadležnom građevinskom inspekcijom.⁴³

Poplave

Poplave koje su Bosnu i Hercegovinu zahvatile sredinom maja 2014. godine, odnijele su preko 20 života, a nanijele

su ukupnu materijalnu štetu veću od dvije milijarde evra, odnosno 3,98 milijardi konvertibilnih maraka. Kroz EU program za oporavak od poplava, napravljena je prva procjena rizika od višestrukih opasnosti za stambeni sektor u BiH. Studijom o procjeni rizika od poplava i klizišta za stambeni sektor u BiH je utvrđeno da 283.777 ljudi živi u područjima koja su izložena velikom riziku od poplava, dok 260.731 ljudi živi u područjima izloženim velikom riziku od klizišta. Procjenjuje se da bi visina potencijalne štete od budućih poplava i klizišta mogla dostići 7,8 milijardi KM. Ukupna površina BiH, koja je izložena izrazito visokom riziku od poplava, iznosi 97.391 ha, dok ukupna površina BiH koja je izložena izrazito visokom riziku od klizišta iznosi 7.571 ha. Tome sigurno doprinosi i neplanska gradnja, koja je dovela do gradnje u plavnim zonama i na klizištima. Problem pronalazimo i u radu Koordinacionog tijela BiH za zaštitu i spašavanje, koje čak ni za vrijeme poplava 2014. nije organizovalo uspješnu vanrednu sjednicu.⁴⁵

Veliki problem predstavlja i sječa šuma koja se izvodi neselektivno i pretjerano, a ogroman problem je i nelegalna sječa šuma, neujednačena kaznena politika i onemogućen efikasan rad šumarske inspekcije. Federacija 10 godina nema Zakon o šumama, a Zakon iz 2002. godine je ukinut zbog neustavnosti u novembru 2009. godine. U julu 2017. godine je utvrđen Nacrt zakona o šumama, ali on nikada nije došao na dnevni red Parlamenta FBiH. Vlada RS-a je ove godine (2019) utvrdila Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o šumama. Cilj je da se otklone nedostaci koji su uočeni prilikom primjene Zakona, a izvođači radova u šumarstvu, osim privrednih društava, mogu biti i samostalni preduzetnici, čime se omogućava da fizička lica koja

ispunjavaju propisane uslove u postupku licenciranja vrše određene poslove, čime bi se ušlo u liberalizaciju ovog sektora.⁴⁶

Očuvanje ribljevog fonda u slivu rijeke Neretve

Elektroprivreda BiH i Elektroprivreda HZHB imaju obavezu da svake godine planiraju sredstva za obnovu i očuvanje ribljevog fonda u slivu rijeke Neretve. Na tender bi se trebali javiti proizvođači određene riblje mladi. Nakon izbora najpovoljnije ponude, putem ribarskih udruženja koja upravljaju određenim područjima, izvršava se poribljavanje. Međutim, u praksi dolazi do borbe za novac koji je namijenjen za poribljavanje. Prema pisanju Žurnala, ove godine je objavljen tender vrijedan 585 000 KM, međutim, tender „obara“ firma „Riba Neretva“ iz Konjica, koja je 2017. dostavljala falsifikovane potvrde o genetičkoj autohtonosti i o zdravstvenom stanju riblje mladi za poribljavanje.

Nekoliko je problema uočljivo na ovom slučaju:

- neusklađenost Zakona o slatkovodnom ribarstvu HNK sa onim na nivou Federacije. U kantonalnom sudu je navedeno da rješenje o ovlaštenoj instituciji daje Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, dok federalni zakon ne propisuje davanje ovlaštenja bilo kome;
- kontrola riblje mladi – može je raditi bilo koja institucija izvan BiH, npr. firma „BUTREX – RIBARSTVO“ iz Trebinja dostavila je certifikat Centra za genotipizaciju ribolovnih resursa iz Beograda, iz koga je jasno da su oni radili analizu na osnovu uzoraka DOSTAVLJENIH od proizvođača, što znači da ih je taj mogao nabaviti bilo gdje i dostaviti na kontrolu.⁴⁷

Vodosnabdijevanje

Za rekonstrukciju i proširenje javnog sistema vodosnabdijevanja, potrebno je uložiti značajna sredstva. S obzirom na to da je lokalna zajednica ta koja treba da obezbijedi navedena sredstva, često ih ne mogu obezbijediti, te i danas imamo visok postotak građana koji svoje potrebe za vodom zadovoljava putem individualnih, grupnih ili lokalnih vodovoda, za čiju nadležnost i upravljanje nisu zadužena javna komunalna preduzeća.

Takođe, sve je teže održavati sisteme za snabdijevanje vodom za piće, koji i inače nisu u mogućnosti da zadovolje potrebe svih korisnika, postojeća infrastruktura zaštite od voda u lošem je stanju, a vodni resursi su sve više izloženi zagađivanju. Za potrebe ovog rada je izdvojen slučaj grada Sarajeva, jer se trenutno nalazi pred posebnim izazovima. Ako je hidrološki nepovoljna godina, sa manje padavina, dolazi do problema sa vodosnabdijevanjem. Ovaj problem je posljedica lošeg održavanja vodovodne mreže, malverzacija unutar sektora, lošeg upravljanja Javnim preduzećem Vodovod i kanalizacija, velikim brojem nelegalnih priključaka i neplanskom gradnjom.

Još 1970. godine je upozoravano kako Vodovod nije u stanju osigurati redovno snabdijevanje vodom, te su noćne i dnevne redukcije bile redovna pojava u pojedinim dijelovima grada.⁴⁸ Ni nakon ratnih dešavanja, u kojima je vodovodna mreža dodatno oštećena, problem nije riješen na odgovarajući način, i pored mnogobrojnih donatorskih sredstava. Preporuka Ureda za reviziju institucija FBiH je da se cijena vode mora povećati.⁴⁹ Prema ovom izvještaju, cijena vode se nije mijenjala od 1997. godine i danas bi poskupljenje iznosilo

oko 30 procenata, što bi moglo dovesti do otpora stanovništva i zbog toga niti jedna Vlada ne želi da donese politički veoma nepopularnu odluku. Cijenu vode i način obračuna utvrđuje Vlada Kantona Sarajevo.

Gubici vode u vodovodnim sistemima

Strategija upravljanja vodama FBiH 2010–2022. kao strateški cilj navodi povećanje obuhvata vode i poboljšanje javnog vodosnabdijevanja, kao i smanjivanje gubitaka u javnim vodovodnim sistemima za oko 15%. Prema podacima koje su vodovodna preduzeća dostavila Uredu za reviziju, utvrđeno je da je u periodu 2015–2017. godine, u 10 vodovodnih preduzeća iz uzorka, ukupna količina zahvaćene vode iznosila cca. 449 miliona m³, dok je ukupna količina isporučene vode iznosila cca. 158 miliona m³ (35% od ukupno zahvaćene vode). Većina vodovodnih preduzeća iz uzorka, u posmatranom periodu revizije, iskazala je izrazito visoke gubitke vode. Od ukupno deset vodovodnih preduzeća, 7 je iskazalo gubitke vode u mreži veće od 40%. U pojedinim vodovodnim preduzećima, gubici vode prelazili su 60% ukupno zahvaćene vode. Primjera radi, u KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo, gubici iznose 73%. Revizija je utvrdila da niti jedno vodovodno preduzeće nije iskazivalo gubitke vode u novčanoj protivrijednosti, kako je predviđeno Međunarodnom metodologijom (IWA). Revizijom je utvrđeno da većina vodovodnih preduzeća iz uzorka nema precizne podatke o strukturi gubitaka vode.

Generalni zaključak revizije je da su gubici vode u vodovodnom sistemu neprihvatljivo veliki, a da vodovodna preduzeća iz uzorka i njihovi osnivači nisu bili efikasni u preduzimanju aktivnosti i mjera na smanjivanju gubitaka vode. Naime, Ured za reviziju cijeni da razlozi koje su subjekti revizije naveli, kao uzroke velikih gubitka vode u vodovodnoj mreži (nedostatak finansija, opreme i stručnog osoblja), ne mogu biti opravdanje za nedovoljno održavanje vodovodne mreže, što je jedan od glavnih uzroka nastanka gubitaka vode. Izostao je i adekvatan nadzor osnivača nad vodovodnim preduzećima, kojima je povjereno pružanje usluga vodosnabdijevanja i upravljanje vodovodnom infrastrukturom. Izvor: Izveštaj revizije učinka „Efikasnost upravljanja gubicima vode u vodovodnim preduzećima“, 2018. godina.

Prečišćavanje otpadnih voda

U oblasti životne sredine, najveći (i najskuplji) nedostaci su u domenu prečišćavanja otpadnih voda. Generalno gledano, trenutno stanje ekološke infrastrukture navodi na zaključak da će biti potreban dug period tranzicije i proporcionalno visoke investicije kako bi se ispoštovali zahtjevi prilagođavanja visokoinvesticionim direktivama.⁵⁰

Najveći dio otpadnih voda se ispušta u rijeke bez prečišćavanja. Samo jedan manji broj gradova u BiH posjeduje postrojenja za tretman otpadnih voda koja su u funkciji (Čelinac, Čitluk, Gradačac, Grude, Ljubuški, Neum, Srebrenik, Trebinje), dok ovakvi sistemi u Sarajevu i Trnovu zahtijevaju ozbiljniju rekonstrukciju. Ovo ima negativne uticaje na kvalitet vode, a zabilježeni su i slučajevi prisustva fekalija u vodama koje se zahvataju i koriste za javni sistem vodosnabdijevanja (Vrelo Bosne).

Bazne godine za podatke, 2006–2012.

	JEDINICA	BiH	EU 27	BiH u poređenju sa prosjekom EU27
SNABDIJEVANJE VODOM ZA PIĆE	% usluženog stanovništva	71,42%	93%	76,8%
SNABDIJEVANJE PREČIŠĆENOM VODOM ZA PIĆE	% usluženog stanovništva	46,00%	100%	46,0%
PRIKUPLJENO URBANIH OTPADNIH VODA	% usluženog stanovništva	21,7%	93%	23,33%
PREČIŠĆENO URBANIH OTPADNIH VODA	% prečišćenih otpadnih voda	3,83%	87%	4,4%

Zagađenje podzemnih i površinskih voda

Postojeći rezultati monitoringa kvaliteta površinskih i podzemnih voda jasno ukazuju da je „trenutni“ nivo zagađenja u značajnoj mjeri posljedica i poljoprivrednih aktivnosti, prvenstveno usljed nekontroliranog i/ili nestručnog korištenja prirodnih/vještačkih đubriva i pesticida kao izvora zagađenja.⁵¹

Zagađivanje čvrstim otpadom i otpadnim vodama vodenih staništa i poplavnih šuma

Zagađivanje čvrstim otpadom i otpadnim vodama veoma je izražen faktor, naročito kod vodenih staništa i poplavnih šuma, koje nakupljaju otpadne materije u velikim količinama. Otpadne vode, naročito kanalizacione i industrijske, uzrokuju trovanje živog svijeta, koji je, naročito u akvatičnim ekosistemima, izuzetno važan faktor ekološke stabilnosti i očuvanja. Izlivom kanalizacionih voda, dolazi do pojačane eutrofikacije vode, što brzo rezultuje nadiranjem invazivnih i korovskih vrsta, a nestajanjem autohtonih. Upravo zbog ovog faktora, u kombinaciji sa isušivanjem, većina naših alohtonih vodenih makrofita danas se smatra ugroženim. Pojačana eutrofikacija vode primijećena je u svim barama i močvarama retenzionog područja, a najmanje je izražena u Gromiželju.

Čvrsti otpad, osim što predstavlja ruglo i uništava pejzažne vrijednosti, često sadrži opasne sastojke za zdravlje svih članova ekosistema, uključujući i čovjeka. Velike količine čvrstog otpada normalna su pojava u šumama mekih lišćara, sa dominacijom vrba i topola, koje se javljaju uz obale vodotoka na pjeskovitim zemljištima. Za svođenje djelovanja ovog faktora u normalne okvire, potrebne su koordinisane i strateški planirane

aktivnosti ne samo na nacionalnom već i međudržavnom nivou. Čišćenje i uklanjanje ovog otpada može rezultovati samo kratkotrajno u vraćanju ovih ekosistema u prirodno stanje. Djelimično zahvaljujući djelovanju ovog faktora, u našim poplavnim šumama na fluvisolima često dominiraju strane (često invazivne) vrste.

Izvor: BIODIVERZITET POTENCIJALNIH ZONA RETENZIJE UZ RIJEKU SAVU U BOSNI I HERCEGOVINI I PREPORUKE ZA NJIHOVO UPRAVLJANJE, CZSS, 2016. godina

Izgradnja u slivnom području jezera

Neophodno je da bilo kakva infrastruktura, poput lovačkih kuća, planinarskih domova, kampova i sl. bude što je moguće više locirana van neposrednog slivnog područja jezera, kako bi se spriječilo zagađenje i drugi direktni negativni uticaji na jezera. Objekti za smještaj posjetilaca, pored pojave fizičkog otpada, dovode do pojave otpadnih voda i potrebe za izgradnjom novih kapaciteta, a taj proces se poslije teško zaustavlja.⁵² Najbolju negativnu ilustraciju nudi primjer Prokoškog jezera, koje je proglašeno parkom prirode i kojem prijeti potpuno uništenje, jer je nakon rata na ovom lokalitetu nelegalno izgrađeno preko 250 vikendica, iz kojih se otpadne vode ispuštaju u jezero. U posljednjih 30 godina, nivo vode u ovom jezeru smanjen je za 30%, a potoke koji su se slijevali u jezero, vlasnici vikendica preusmjeravali su u svoja dvorišta, a fekalije i otpadne vode, slali su u jezero.⁵³

PREPORUKE

Ako analiziramo ovu oblast i proces usklađivanja sa pravnom tekovinom EU kroz 3 ključna elementa – preuzimanje legislative, provođenje u praksi kroz izgradnju institucija i osiguranje budžeta te izvršenja, koje podrazumijeva kontrole i kaznene mjere, možemo zaključiti da je potrebno još dosta ulaganja i rada kako bismo u potpunosti uskladili naš pravni okvir sa Okvirnom direktivom o vodama koja je temelj EU *acquis* u oblasti voda.

– Uzevši u obzir da su područja riječnog sliva osnovne jedinice u upravljanju vodama, a u BiH postoje praktično 3 vodna područja rijeke Save, moraju se poboljšati procedure i unaprijediti koordinacija među nadležnim institucijama. Ove aktivnosti ne podrazumijevaju uplitanje u ili intervenciju nad ustavno-pravnim nadležnostima institucija za zaštitu životne sredine u BiH. Potrebno je kreirati efektivni mehanizam za koordinaciju i usklađivanje.

– Pod hitno je potrebno uvesti kontinuirani hidrološki sistem praćenja vodotoka u BiH, kako bi se što prije omogućilo intenzivno iskorištavanje ovog veoma važnog potencijala.

– Poboljšati koordinaciju i usaglašavanje aktivnosti pri procesu preuzimanja EU zakonodavstva između različitih nivoa vlasti;

– Usklađivanje zakona u FBiH – kantonalni zakoni moraju biti usklađeni sa zakonima višeg nivoa – Federalnim;

– Postojeći ljudski i finansijski kapaciteti ne osiguravaju potrebnu osnovu za dugoročnu održivost i implemeentaciju EU propisa i međunarodnih obaveza,

te je potrebno poboljšati postojeću institucionalnu infrastrukturu.

– Kako bi se ublažio rizik od poplava, prema Studiji o procjeni rizika od poplava i klizišta za stambeni sektor u BiH, potrebno je razviti sistem ranog upozorenja kao i planove pripravnosti prilikom poplava, regulisati korištenje, gradnju u plavnim područjima, uskladiti sprovođenje zakona o prostornom uređenju i gradnji i o geološkim istraživanjima u FBiH, RS-u i BDBiH.

– S obzirom na to da je vodni sektor izuzetno osjetljive prirode i da može uticati na životnu sredinu drugih zemalja, potrebno je unaprijediti međunarodnu saradnju između zemalja koje dijele područje istog riječnog sliva. Zakoni o vodama RS, FBiH i BDBiH regulišu upravljanje vodama isključivo na svojim teritorijama, te moraju biti usklađeni sa ODV-om po pitanju upravljanja na nivou riječnog sliva.

– S obzirom na to da trenutno u FBiH nema podzakonskog akta kojim bi se kvalitet akumulacija na slivu rijeke Save procjenjivao na bazi adekvatnih bioloških parametara za akumulaciju (fitoplankton, fitobentos, makrofite), potrebno je doraditi Odluku o karakterizaciji, te će tada biti moguće pratiti status akumulacije.

– Svaka ustava, brana ili pregrada nastala ljudskim djelovanjem predstavlja vještačku barijeru koja otežava ili onemogućava normalno kretanje migratornih vrsta, a naročito riba. Uticaj ovih zahvata u prostoru mora se ocijeniti za svaki pojedinačni slučaj, uzimajući u obzir, osim trenutnih, i istorijske okolnosti koje mogu ukazati na njihov značaj.

– Uspostaviti kontinuirano praćenje stanja podzemnih voda i voda za kupanje

na području oblasnog sliva rijeke Save, gdje se ova aktivnost ne realizuje stalno.

– Uskladiti zakone sa Direktivom o zaštiti voda od zagađenja uzrokovanog nitratima iz poljoprivrednih izvora, te uspostaviti sistem monitoringa u skladu s propisima Direktive;

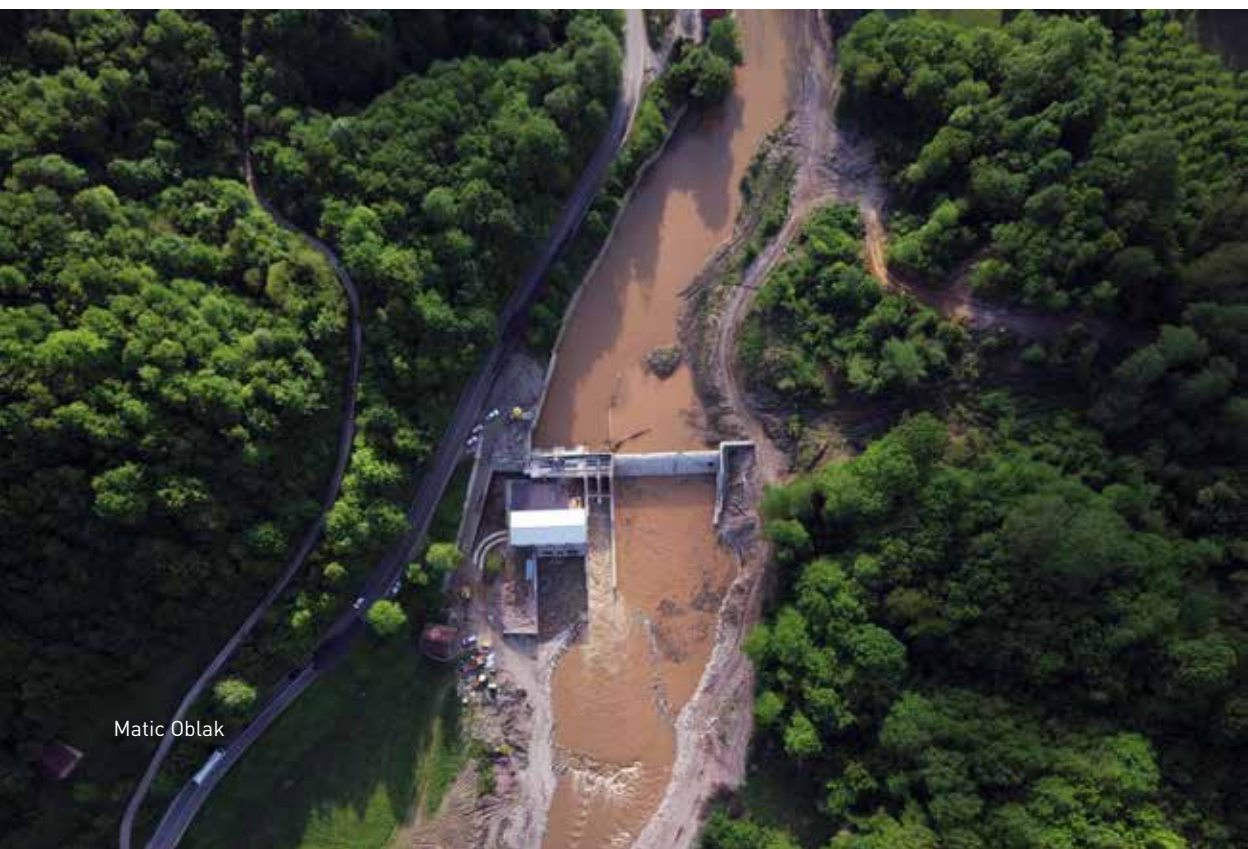
– Transponovati propise EU o zahtjevima za vode za kupanje u pravne sisteme;

– Poboljšati implementaciju Direktive o podzemnim vodama u zakonodavstvu F BiH;

– BDBiH mora intenzivirati radnje na usklađivanju zakonodavstva sa Okvirnom direktivom o vodama. Započeti radnje na usklađivanju zakonodavstva sa Direktivom o nitratima i Direktivom o ribama;

– Formiranje institucionalnih kapaciteta kontinuiranom edukacijom i ulaganjem u ljudske resurse koji će biti sposobni da upravljaju programima i projektima;

– Povećanje budžetskih sredstava kojima se finansiraju aktivnosti na upravljanju i zaštiti voda, posebno izdvojiti sredstva za sufinansiranje projekata. Unaprijediti način prikupljanja naknada za vodu.

INDUSTRIJSKO ZAGAĐENJE

UVOD

Politika Evropske unije ima za cilj da razvija industriju EU za modernu, čistu i fer ekonomiju. Brojnim inicijativama se promoviše industrijska konkurentnost, kako bi se ekonomski ojačali građani, revitalizovale regije i primjenjivale najbolje tehnologije za pametnu, inovativnu industriju budućnosti.

U septembru 2017, usvojena je obnovljena Strategija industrijske politike, koja objedinjuje sve postojeće i nove horizontalne i sektorske inicijative u sveobuhvatnu industrijsku strategiju. Industrija je prepoznata kao motor inovacija, rasta produktivnosti i izvoza, koja Evropljanima nudi kvalitetna radna mjesta. Međutim, industrijska struktura EU prolazi kroz duboku transformaciju vođenu digitalnim i drugim novim tehnologijama i novim poslovnim modelima. Dakle, potrebni su napori za modernizaciju, da bi se osiguralo da EU industrija ostane konkurentna na globalnim tržištima: moraju se prihvatiti tehnološke promjene; integrisati proizvodi i usluge; razviti tehnologije koje koriste manje energije, smanjuju otpad i izbjegavaju zagađenje; i mora se investirati u radnu snagu s adekvatnim vještinama.

Pod industrijom se podrazumijeva proizvodnja robe u okviru privrede, što uključuje aktivnosti:

- snabdijevanje energijom;
- proizvodnja metala (crna i obojena metalurgija);
- proizvodnja nemetalnih minerala;
- ekstraktivne industrije;
- hemikalije;
- ostala proizvodnja;
- otpad (uključujući upravljanje vodom i kanalizacijom).

Energija koja se koristi za transport u vezi s nabrojanim industrijskim aktivnostima, kao ni rezultirajuće emisije, nisu uključene u oblast industrije.

Ispuštanja industrijskih zagađivača u vazduh uključuju ispuštanje stakleničkih gasova poput ugljen-dioksida (CO₂) i zakiseljavajućih zagađivača poput sumpornih oksida (SO_x). Takođe su uključeni zagađivači koji mogu imati uticaja na zdravlje ljudi i životnu sredinu, poput azotnih oksida (NO_x), čestica prašine (u ovom slučaju PM₁₀), nemetanskih isparljivih organskih spojeva (NMVOC) i teških metala, uključujući posebno kadmij (Cd), olovo (Pb) i živu (Hg).

Industrijska ispuštanja onečišćujućih materija u vodu uključuju spojeve koji sadrže hranjive supstance koje mogu izazvati eutrofikaciju, poput azota (ukupni azot) i fosfora (ukupni fosfor). Ostali relevantni zagađivači su teški metali poput Cd, Pb, Hg i Ni, koji takođe štetno utiču na zdravlje ljudi i životnu sredinu. Ispuštanja su opisana u smislu njihovog ukupnog sadržaja organskog ugljika (TOC), što u agregiranom obliku ukazuje na njihov doprinos eutrofikaciji, između ostalih štetnih bioloških procesa.

Kontaminacija tla kao rezultat industrijske aktivnosti trenutno je slabo dokumentovana, ali obuhvata teške metale, mineralna ulja i mnoštvo različitih vrsta ugljikovodonika koji mogu uticati na zdravlje ljudi i životnu sredinu jer su, na primjer, kancerogeni, teratogeni ili hormonski štetni.

Industrija doprinosi stvaranju otpada u Evropi. Većina otpada proizvedenog u industriji je neopasna. Obrada otpada često rezultira pritiscima na životnu sredinu,

uključujući emisiju stakleničkih gasova, kao i ispuštanje drugih materija u vazduh, vodu i zemlju a koje su štetne za zdravlje ljudi i životnu sredinu. Te se emisije takođe pojavljuju u podacima o zagađenju. Postoji poseban indikator EEA u kojem se detaljnije istražuje stvaranje otpada.

Strategija industrijske politike EU obuhvata mnoštvo tema u rasponu od kibernetičke bezbjednosti do održivih finansija, ali uključuje i ciljeve za niskougljeničnu i cirkularnu ekonomiju. U skladu s tim, cilj politike EU je smanjiti emisiju u vazduh, vodu i zemljište, uključujući mjere povezane s otpadom, kako bi se postigao visok nivo zaštite okoline u cjelini.

Direktiva o industrijskim emisijama (IED, 2010/75/EC) ključni je regulatorni instrument kojim EU postiže smanjenje emisija u industrijskom sektoru. Zamijenila je prethodnu Direktivu o sprječavanju i kontroli zagađenja u industriji (IPPCD) usklađujući je s nizom drugih povezanih propisa i direktiva poput Direktive o velikim postrojenjima za sagorijevanje (LCPD). IED je usvojena i objavljena 2010. godine, a stupila je na snagu 6. 1. 2011. godine.

Kako bi se spriječilo, smanjilo i koliko god je moguće iskorijenilo zagađenje iz industrijskih aktivnosti, u skladu s principom „zagađivač plaća” i principom sprečavanja zagađenja, ovom Direktivom uspostavlja se opšti okvir za kontrolu glavnih industrijskih aktivnosti. U Evropskoj uniji je prepoznato da su industrijska postrojenja važna u smislu socio-ekonomskog razvoja, ali ona su takođe i najveći zagađivači. Stoga, primjena ove Direktive podrazumijeva traženje balansa između ova dva pitanja.

Ta Direktiva obuhvata oko 50.000 industrijskih postrojenja u EU, koja moraju imati ekološku dozvolu u skladu s tom

Direktivom, što podrazumijeva da se granične vrijednosti emisija moraju zasnivati na BAT (Best Available Techniques – najbolje raspoložive tehnike). BAT se odnosi na najefikasnije i ekonomski i tehnički izvedive metode rada koje smanjuju emisiju i uticaj na životnu sredinu. Da bi se definisala BAT, Evropska komisija organizuje razmjenu informacija između stručnjaka država članica, industrije i ekoloških organizacija. Ovaj postupak rezultira nastajanjem referentnih dokumenata o BAT-u (BREF). Svaki BREF sadrži informacije o tehnikama i procesima koji se koriste u određenom industrijskom sektoru u EU, trenutnim trendovima emisija i potrošnje goriva i tehnikama koje treba uzeti u obzir za utvrđivanje BAT-a, kao i novim tehnikama. Zaključci o BAT-u za svaki BREF naknadno se usvajaju kao pravni akt, tako da su pravno obavezujući za izdavanje dozvola.

Pored IED-a, koji je pravni okvir kojom se pokušava kontrolisati zagađenje na izvoru, postoji niz dodatnih propisa o životnoj sredini na EU nivou koji se bave industrijskim aktivnostima, uključujući one koje postavljaju ukupne granice emisija, one koje zahtijevaju prijavljivanje emisija i generisanog otpada i one koje propisuju bolji kvalitet životne sredine:

Direktiva o nacionalnim gornjim granicama emisija (NECD, 2016/2284/EU) određuje nacionalne obaveze za smanjenje emisija za države članice i EU za pet važnih zagađivača vazduha: azotni oksidi (NOx), ne-metanska isparljiva organska jedinjenja (NMVOC), sumpor-dioksid (SO₂), amonijak (NH₃) i sitne čestice (PM_{2.5}). Ovi zagađivači doprinose lošem kvalitetu vazduha, što dovodi do značajnih negativnih uticaja na zdravlje ljudi i životnu sredinu.

Evropski registar ispuštanja i prenoša onečišćujućih materija (E-PRTR, 166/2006). Postrojenja uključena u određene aktivnosti i iznad propisanih pragova moraju prijaviti E-PRTR-u o ispuštanju zagađivača, prenosu otpada i onečišćujućih materija u otpadnim vodama izvan mjesta nastanka i ispuštanju zagađivača iz difuznih izvora.

Okvirna direktiva o vodama (WFD, 2000/60/EC) ima za cilj da se uspostavi okvir za zaštitu unutrašnjih površinskih voda, prelaznih voda, priobalnih i podzemnih voda. Direktiva zahtijeva od država članica da na odgovarajući način upravljaju svojim različitim riječnim slivovima i izvještavaju o stanju vode u svakom slivu. Ovo uključuje izvještavanje o nivou zagađivača koji potiče iz industrijskih procesa.

Uredba o statistici otpada (WStatR, 2150/2002) ima za cilj da se osigura bolje praćenje efikasnog sprovođenja politike Unije o upravljanju otpadom uz redovne, uporedive, trenutne i reprezentativne podatke o stvaranju, recikliranju, ponovnoj upotrebi i odlaganju otpada.

Direktiva o uspostavi sistema trgovanja emisijskim jedinicama stakleničkih gasova unutar Unije (ETS, 2003/87/EC) promovira smanjenje emisija gasova s efektom staklene bašte na ekonomičan i ekonomski efikasan način. Revidirana EU ETS direktiva (Direktiva (EU) 2018/410) stupila je na snagu 8. 4. 2018. godine, a odnosi se na period od 2020. do 2030. godine.

Uredba o mehanizmu za praćenje i izvještavanje o emisijama stakleničkih gasova (MRG: 525/2013) i za izvještavanje o drugim informacijama u vezi s klimatskim promjenama na nacionalnom nivou i nivou Unije propisuje načine

izvještavanja u skladu s preporukama UNFCCC procesa.

Direktiva o kontroli faktora rizika za veće nesreće koje uključuju opasne materije (Seveso III: 2012/18/EU) utvrđuje pravila za sprečavanje većih nesreća koje uključuju opasne materije i ograničavanje njihovih posljedica za zdravlje ljudi i životnu sredinu, s ciljem da se na dosljedan i učinkovit način osigura visok nivo zaštite u cijeloj Uniji. Spisak opasnih materija se nalazi u Aneksu I Direktive. Operater kod kojeg su prisutne opasne materije mora poduzeti sve mjere neophodne za prevenciju većih nesreća i da ograniči njihove posljedice na zdravlje ljudi i životnu sredinu. Direktiva Seveso III je usvojena 4. 7. 2012. i stavlja van snage Direktivu Seveso II efektivno od 1. 6. 2015. godine.

Uredba 66/2010 Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. 9. 2009. godine o EU Eco oznaci i Uredba 1221/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. 11. 2009. godine o dobrovoljnom učešću organizacija u EU sistemu upravljanja i zaštite okoliša/životne sredine (EMAS: 66/2010, 1221/2009) propisuje sisteme eko-označavanja i eko-upravljanja u EU kao dobrovoljne sisteme. Kako se radi o dobrovoljnom aktu, koji ima znatno manji efekat od npr. Direktive o industrijskim emisijama, u ovom tekstu neće biti obrađen.

Bosna i Hercegovina je 2017. godine pripremila Strategiju usklađivanja propisa pravnoj tekovini EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine Bosne i Hercegovine EAS BiH. Kako su za oblast zaštite životne sredine nadležni entiteti, pripremljeni su i odgovarajući strateški dokumenti usklađivanja za RS (2016), FBiH (2016) i Brčko distrikt (2017), koji su u najvećem dijelu identični, sa skoro istim preporukama za oblast industrijskog zagađenja u

sva tri dokumenta. Treba naglasiti i da su ti strateški dokumenti uglavnom zasnovani na rezultatima IPA projekta iz 2012. godine „Support to Implementation of the Directive on Integrated Pollution Prevention and Control (IPPC)“, koji je u iznosu od 1,5 miliona EUR finansirala Evropska unija.

U EAS BiH, pravna tekovina EU za oblast industrijskog zagađenja svedena je u poglavlju 6 (Industrijsko zagađenje) na dvije direktive (IED i Seveso III) i dvije uredbe (E-PRTR i EMAS). Trenutna situacija za ovu oblast opisana je smo za PRTR, uz obrazloženje da državni nivo u operativnom smislu nije nadležan za sektor industrijskog zagađenja. U opisu pristupa po sektorima, oblast je dalje redukovana na obavezu usvajanja provedbenog instrumenta o registru ispuštanja i prenosa zagađujućih materija (PRTR) iz industrijskih postrojenja.

Postavljeni ciljevi Direktive o industrijskim emisijama su:

- sprečavanje, smanjenje i koliko je moguće zaustavljanje (minimalizovanje) emisija;
- sprečavanje nesreća i incidenata;
- poštovanje principa „zagađivač plaća“;
- stavljanje prioriteta na prevenciju na izvoru;
- osiguranje razboritog upravljanja prirodnim resursima.
- pojednostavljenje i pojašnjenje postojećih zakonskih odredbi i smanjenje nepotrebnog administrativnog opterećenja.

Iako su svi ti ciljevi u najvećoj mjeri već implementirani u propisima FBiH, RS i BD, barem u vidu definisanih politika i načela, njihova implementacija, s druge strane, daleko je od postizanja tih ciljeva.

U odgovorima na pitanja iz poglavlja 27 Upitnika EU, kod pitanja 85, kaže se da je postojeći Zakon o zaštiti životne sredine FBiH 50% usklađen s IPPC direktivom, ali da je u izradi novi federalni zakon o zaštiti životne sredine u kojem će, između ostalog, biti transponovanje odredbi direktive DIE. Za RS, u odgovoru na pitanje 85, kaže se da nije uspostavljen sistem izdavanja dozvola životne sredine koji bi se zasnivao na primjeni najboljih raspoloživih tehnika, tako da nema ni evidencije o broju IED postrojenja u RS. Brčko distrikt u istom odgovoru kaže da ima 6 IPPC postrojenja, a Federacija BiH preko 100.

Bosna i Hercegovina je ratifikovala Konvenciju o prekograničnim efektima industrijskih havarija 14. 11. 2012. godine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine – Međunarodni ugovori“, broj 13/12), a ona je stupila na snagu 21. 05. 2013. godine. U Bosni i Hercegovini je uspostavljen Operativno-komunikacijski centar Bosne i Hercegovine – 112 (OKC Bosne i Hercegovine – 112) u sastavu Ministarstva bezbjednosti Bosne i Hercegovine koji djeluje kao operativno-komunikacijsko-informacijsko čvorište za vezu u sistemu međunarodnog komuniciranja u oblasti zaštite i spašavanja, pa tako i u slučaju industrijskih nezgoda. U slučaju industrijske nesreće, OKC Bosne i Hercegovine – 112 zaprima informaciju od nižih nivoa vlasti i prosljeđuje je susjednim i drugim zemljama ili Koordinacijskom centru za odgovor na hitne situacije – ERCC-u (engl. Emergency Response Coordination Centre) u cilju informisanja ili traženja međunarodne pomoći.

Prema dokumentu Ministarstva bezbjednosti BiH, „Procjena ugroženosti BiH od prirodnih ili drugih nesreća” iz 2011. godine, definisano područje industrijskih hazarda obuhvata nesreće u:

- industrijskim pogonima,
- deponijama opasnih materija,
- rafinerijama,
- termo i hidroelektranama,
- gasovodima,
- podzemnim i površinskim kopovima.

U istom dokumentu, kao visoki rizik prepoznati su: zemljotresi, požari i eksplozije. Kao prosječan rizik, prepoznate su poplave velikih razmjera, odron stijena/ zemljišta i slijeganje tla, masovno ispuštanje nafte u Jadranskom i slivu rijeke Save, ispuštanje hemikalija na gradskom području, zagađenje vode za piće, dugotrajni prekid snabdijevanja el. energijom jednog većeg područja, rušenje brana i plavljenje, deponije opasnih materija, ispuštanje štetnih materija iz ind. postrojenja u vodotokove, isticanje procjednih voda iz regionalnih deponija, te emisija štetnih polutanata iz ind. i energetskih postrojenja.

Iz ovoga se vidi da od 14 visokih i prosječnih rizika, njih 7 predstavljaju rizik za životnu sredinu, koji su obuhvaćeni Seveso III direktivom. Za njihovo sprečavanje, date su i preporuke, koje obuhvataju:

- provjera postojećeg stanja u odnosu na projektovane parametre i usaglašavanje sa EU direktivama,
- izrada registra/katastra rizičnih postrojenja i zagađivača, te usklađivanje postojećih propisa sa odredbama seveso II direktive,
- donošenje/inoviranje odgovarajućih zakona, smjernica i instrukcija u oblastima u kojima nedostaje

- pojačanje učestalosti inspeksijskog nadzora,
- uspostavljanje katastra emisije polutanata i onečišćivača u atmosferu prema važećim standardima (bas/en/iso), uključujući informacije o vrstama i količinama emisija štetnih materija i prekograničnom prenosu štetnih materija,
- probleme nabavke opreme za detekciju opasnih polutanata riješiti izradom projekata koji će imati za cilj nabavku savremene opreme, kao i edukaciju odgovarajućeg kadra,
- uraditi studije mogućnosti odsumporavanja dimnih gasova na svim termoelektranama i izrada odgovarajućih studija isplativosti.

Međutim, u tim preporukama nisu nabrojani konkretni propisi koje bi trebalo usvojiti ili promijeniti. U junu 2019, uz podršku OSCE, organizovana je radionica s ciljem inoviranja postojećih podataka i osavremenjavanja tog dokumenta u skladu sa smjernicama Evropske unije i Ujedinjenih nacija, koje se odnose na identifikaciju rizika i upravljanje njima.

U Federaciji Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo životne sredine i turizma provodi odobrenje planova sprečavanja nesreća velikih razmjera u okviru postupka izdavanja ekoloških dozvola za vrstu postrojenja koja su predmet pitanja. Pravilnikom o pogonima i postrojenjima, za koje je obavezna procjena uticaja na životnu sredinu i pogonima i postrojenjima koji mogu biti izgrađeni i pušteni u rad samo ako imaju ekološku dozvolu („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj 19/04) članom 9., 10. i 11., propisani su pogoni i postrojenja za koje postoji opasnost od nesreća većih razmjera, a za koje Federalno ministarstvo izdaje ekološku dozvolu.

U odgovorima na pitanja iz poglavlja 27 Upitnika EU, kod pitanja 41 kaže se da Bosna i Hercegovina nije članica Evropskog registra emisije zagađujućih materija i Evropskog registra ispuštanja i prenosa zagađujućih materija (E-PRTR) i da još uvijek nije određen vremenski okvir za učešće u tom registru. Prema izvorima iz Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, postoje političke prepreke za pristupanje tom protokolu, u smislu nadležnosti entiteta/države. U skladu sa Zakonom o postupku zaključivanja i izvršavanja međunarodnih sporazuma („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 29/00 i 33/13), postupak ratifikacije Protokola o registrima zagađivača i dometu zagađenja (PRTR) vodi Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine. Postupak je započeo 2014. godine i do sada su dobijena pozitivna mišljenja relevantnih institucija, osim institucija Republike Srpske.

Prema aktu Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske upućenom Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, br. 15.04-052-452816 od 12. 09. 2016. godine, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine je informisano da su za izradu i vođenje registra potrebna značajna finansijska sredstva i dodatni stručni kadrovi kako bi se ojačali kapaciteti institucija koje obavljaju ove poslove u Republici Srpskoj. Mišljenje institucija iz Republike Srpske je da se postupak ratifikacije o registrima ispuštanja i prenosu zagađujućih materija (PRTR protokol) odgodi, te da se prethodno unaprijedi cijeli sistem.

Federacija BiH i RS vode odvojene PRTR registre, a registar za Brčko distrikt nije uspostavljen. Registri u FBiH i RS jesu

formalno uspostavljeni, ali su podaci za FBiH dostupni samo na zahtjev, dok registar za RS, koji vodi Republički hidrometeorološki zavod RS, ima javno dostupan sistem, ali u njemu uopšte nema podataka.

U Federaciji Bosne i Hercegovine, Republici Srpskoj i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine još uvijek nisu poduzete aktivnosti na usklađivanju s *acquis-em* u oblasti redukcije emisije stakleničkih gasova, niti su poduzete aktivnosti oko sistema trgovine emisijama (ETS).

U okviru Strategije prilagođavanja na klimatske promjene i niskoemisionog razvoja za Bosnu i Hercegovinu u okviru specifičnog cilja „Prilagođavanje i provođenje pravne tekovine EU“, *acquis*, u oblastima klimatskih promjena, energetske efikasnosti i životne sredine do 2020. godine, planirana je aktivnost uspostavljanja državnog okvira za EU ETS (sistem trgovine emisijama).

S obzirom na to da je neizvjesna sudbina ETS berze u EU (planirano je da evropska berza kvotama stakleničkih gasova po fazi 3 prestane s radom 2020, ali nije još poznato šta će EU uraditi, zbog neispunjenja postavljenih ciljeva smanjenja emisija), bolje bi bilo sačekati s usvajanjem novih propisa u BiH dok se ne bude znalo kakva je sudbina te berze, odnosno ETS sistema u EU. Međutim, neophodno je da se prati razvoj situacije (faza 4 ETS za period 2020–2030), kako bi se BiH što prije uključila u taj sistem. Prije svega, treba osposobiti i učiniti javno dostupnim registre emisija, koji su sada jako ograničene funkcionalnosti i nisu javno dostupni. Revizija ETS je usvojena 2018. godine, a prva revizija MSR (Market Stability Reserve) – mehanizma koji je EU uvela za jačanje otpornosti EU ETS sistema, izvršiće se 2021. godine.

Sistem besplatne raspodjele kvota produžuje se za još deset godina i revidiran je kako bi se fokusirao na sektore koji su pod najvećim rizikom preseljenja svoje proizvodnje izvan EU. Ti sektori će dobiti 100% svoje alokacije besplatno. Za manje izložene sektore, predviđeno je da se besplatna dodjela postupno ukine nakon 2026. godine, sa maksimalnih 30% na 0 na kraju faze 4 (2030).

Značajan broj besplatnih naknada biće izdvojen za nove i rastuće instalacije. Ovaj se broj sastoji od dopuštenja koja nisu dodijeljena od ukupnog iznosa dostupnog za besplatnu dodjelu do kraja faze 3 (2020) i 200 miliona iz MSR-a. Postavljena su fleksibilnija pravila radi boljeg usklađivanja nivoa besplatne dodjele sa stvarnim nivoima proizvodnje. Ekološke dozvole za postrojenja koja pokriva IED treba da u sebi uključuju i odredbe koje se tiču ETS, kako bi se osigurao integralni pristup i kako bi se koordinirale aktivnosti po ove dvije direktive.

REGULATORNI OKVIR SA PREPORUKAMA

I. Akt evropske unije

Direktiva 2010/75/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 24. novembra 2010. godine o industrijskim emisijama (Direktiva o industrijskim emisijama) – DIE

Republika Srpska

1. Zakon o zaštiti životne sredine („Službeni glasnik Republike Srpske” br. 71/12, 79/15)
2. Zakon o zaštiti vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 124/11)

Važeći podzakonski akti

– Pravilnik o postupku revizije i obnavljanja ekoloških dozvola („Službeni glasnik

Republike Srpske”, br. 28/13)

– Pravilnik o postrojenjima koja mogu biti izgrađena i puštena u rad samo ukoliko imaju ekološku dozvolu („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 124/12)

– Pravilnik o projektima za koje se sprovodi procjena uticaja na životnu sredinu i kriterijumima za odlučivanje o obavezni sprovođenja i obimu procjene uticaja na životnu sredinu („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 124/12)

– Uputstvo o sadržaju studije uticaja na životnu sredinu („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 108/13)

– Pravilnik o aktivnostima i načinu izrade najboljih raspoloživih tehnika („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 108/13)

– Pravilnik o sadržini i načinu vođenja registra izdatih ekoloških dozvola („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 108/13)

– Pravilnik o uslovima za izdavanje dozvole za monitoring kvaliteta vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 3/18)

– Pravilnik o izmjeni Pravilnika o mjerama za sprečavanje i smanjenje zagađivanja vazduha i poboljšanje kvaliteta vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 47/16)

– Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o mjerama za sprečavanje i smanjenje zagađivanja vazduha i poboljšanje kvaliteta vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 51/15)

– Pravilnik o mjerama za sprečavanje i smanjenje zagađivanja vazduha i poboljšanje kvaliteta vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 3/15) i Obrazac Izvještaja o mjeranju emisija zagađujućih materija u vazduh

– Pravilnik o emisiji isparljivih organskih jedinjenja („Službeni glasnik Republike Srpske” br. 39/05)

– Pravilnik o uslovima za rad postrojenja za spaljivanje otpada („Službeni glasnik Republike Srpske” br. 39/05)

– Pravilnik o ograničenju emisije u vazduh iz postrojenja za spaljivanje biomase („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 85/05)

Preporuke

Postrojenja kojima se izdaje dozvola trebaju biti podijeljena na dvije kategorije. Postrojenja kategorije A bi bila ona kojima bi bili nametnuti zahtjevi IPKZ (Direktive o industrijskim emisijama), a na postrojenja kategorije B bi se primjenjivala blaža procedura.

Uprkos činjenici da Zakon o zaštiti životne sredine omogućava integrisano izdavanje dozvola, procedure za izdavanje relevantnih dozvola nisu integrisane (prioritet se daje zaštiti voda, mora se izdati nekoliko različitih dozvola, procedure revizije nisu usklađene, inspekcija se provodi odvojeno). Iz tog razloga, neophodno je integrisanje procedura izdavanja ekoloških i vodnih dozvola. Pored toga, nisu izrađeni referentni dokumenti za BAT i jedini dokumenti koji postoje napisani su kroz projekte koje je finansirala EU u BiH.

Pravilnik o graničnim vrijednostima emisija nije usklađen s IED, jer predviđa više granične vrijednosti od onih navedenih u IED. Potrebno je donijeti:

- Pravilnik o registru ispuštanja i prenosa zagađujućih materija;
- Uputstvo o vođenju Registra ispuštanja i prenosa zagađujućih materija;
- Potrebno je usvojiti nove propise o BAT (najbolje raspoložive tehnike)
- Pravilnik o uslovima rada za postrojenja koja proizvode titanijum-dioksid;
- Pravilnik o isparljivim organskim jedinjenjima – izmjene i dopune
- Pravilnik o uslovima rada postrojenja za spaljivanje otpada i postrojenja koja koriste otpad kao glavno ili pomoćno gorivo

Federacija Bosne i Hercegovine

1. Zakon o zaštiti okoliša („Sl. novine FBiH“, br. 33/03 i 38/09)
2. Zakon o zaštiti vazduha („Sl. novine FBiH“, br. 33/03 i 4/10)

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o pogonima i postrojenjima za koje je obavezna procjena uticaja na okoliš i pogonima i postrojenjima koji se mogu izgraditi i pustiti u rad samo ako im se izda ekološka dozvola („Sl. novine FBiH“, br. 19/04)
- Pravilnik o sadržaju izvještaja o stanju sigurnosti, sadržaju informacija o sigurnosnim mjerama i sadržaju unutrašnjih i spoljnih planova intervencije („Sl. novine FBiH“, br. 68/05)
- Pravilnik o registrima postrojenja i zagađivanjima („Sl. novine FBiH“, br. 82/07)
- Pravilnik o donošenju najboljih raspoloživih tehnika kojima se postižu standardi kvaliteta okoliša („Sl. novine FBiH“ br. 92/07)
- Pravilnik o uvjetima za rad postrojenja za spaljivanje otpada („Sl. novine FBiH“, br. 12/05 i 102/12)
- Pravilnik o graničnim vrijednostima emisije u zrak iz postrojenja za sagorijevanje („Sl. novine FBiH“, br. 3/13)
- Pravilnik o emisiji isparljivih organskih jedinjenja („Sl. novine FBiH“, br. 12/05)

Preporuke

Iako se u strategiji usklađivanja za FBiH tvrdi da su dostupni referentni dokumenti najboljih dostupnih tehnika za šest podsektora – industrija hrane, površinsko tretiranje metala i vruća galvanizacija, veliki pogoni za spaljivanje, površinsko vađenje rezanog kamena i mrvljenog kamena i samomonitoring, i da su svi u skladu sa zahtjevima EU, dostupan je samo BAT za prehrambenu industriju, a u

proceduri izrade su referentni dokumenti najboljih dostupnih tehnika za dodatna četiri sektora.

Monitoring, inspekcija i prekogranične procedure su navodno uvedeni, ali praksa pokazuje da su kapaciteti inspekcije jako ograničeni i da se monitoring teško provodi i kontroliše. Podzakonski propisi o velikim pogonima za spaljivanje, spaljivanje otpada i rastvaračima koji sadrže isparljiva organska jedinjenja su usvojeni, ali nisu usklađeni s IED, nego s direktivama koje su joj prethodile.

Integralni pristup izdavanju dozvola nije pravilno implementiran jer se i dalje moraju odvojeno pribavljati vodne saglasnosti. Prilikom izdavanja obnovljene ekološke dozvole za metalurška postrojenja ArcelorMittal Zenica, u tekstu dozvole navedeno je da se mora pribaviti posebna dozvola za industrijsku deponiju otpada, koja trenutno radi bez važeće dozvole, a inspekcijски organi predlažu izradu „novog plana upravljanja otpadom” umjesto ekološke dozvole.

Pravilnik o graničnim vrijednostima emisija nije usklađen s IED, jer predviđa više granične vrijednosti od onih navedenih u IED. Potrebno je donijeti:

- Novi Zakon o zaštiti životne sredine koji je još uvijek u proceduri usvajanja
- Novi Zakon o zaštiti vazduha
- Uredba o aktivnostima i načinu razvoja referentnih dokumenata najboljih dostupnih tehnika (BAT);
- Uredba o načinu inspekcije postrojenja za koja je izdata ekološka dozvola;
- Pravilnik o postrojenjima koja se mogu izgraditi i staviti u funkciju samo ako im se izdaju ekološke dozvole;
- Pravilnik o projektima za koje je potrebna procjena uticaja na životnu sredinu i Kriteriji za skrining i utvrđivanje obima;

- Pravilnik o registru ispuštanja i prenosa zagađujućih materija;
- Pravilnik o sadržaju i načinu održavanja registra izdatih ekološka dozvola;
- Uputstvo o sadržaju Studije uticaja na životnu sredinu;
- Uputstvo o vođenju Registra ispuštanja i prenosa zagađujućih materija;

Brčko distrikt

Zakon o zaštiti životne sredine („Sl. glasnik BD BiH”, br. 25/04, 1/05, 19/07, i 9/09)

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o pogonima i postrojenjima za koje je obavezna procjena uticaja na životnu sredinu i pogonima i postrojenjima koji mogu biti izgrađeni i pušteni u rad samo ako imaju ekološku dozvolu („Sl. glasnik BD BiH”, br. 30/06)
- Pravilnik o sadržaju studije uticaja na životnu sredinu („Sl. glasnik BD BiH”, br. 2/07)

II. Akt Evropske unije

Direktiva 2012/18/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 4. jula 2012. godine o kontroli faktora rizika za veće nesreće koje uključuju opasne materije, koja izmjenjuje i naknadno opoziva Direktivu Savjeta 96/82/EC – Direktiva Seveso III

1. Zakon o zaštiti životne sredine („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 71/12, 79/15)
2. Zakon o prometu eksplozivnih materija i zapaljivih tečnosti i gasova („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 78/11 i 58/16) reguliše promet, proizvodnju i korišćenje eksplozivnih materija, zapaljivih tečnosti i gasova.
3. Zakon o prevozu opasnih materija („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 15/16)

Ovim Zakonom se uređuju uslovi za prevoz opasnih materija u pojedinim granama saobraćaja, prava i obaveze za lica koja učestvuju u prevozu, uslovi za ambalažu i vozila, izdavanje odobrenja za prevoz (za eksplozivne materije), uslovi za imenovanje savjetnika za bezbjednost, nadležnost i uslovi za osposobljavanje lica koja učestvuju u prevozu

4. Zakon o zaštiti od požara („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 71/12). Ovaj Zakon obuhvata skup mjera i radnji koje se preduzimaju radi sprečavanja izbijanja i širenja požara, njegovog otkrivanja i gašenja, te spašavanje ljudi, imovine i životne sredine ugroženih požarom.

Važeći podzakonski akti

– Pravilnik o postrojenjima koja mogu biti izgrađena i puštena u rad samo ukoliko imaju ekološku dozvolu („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 124/12)

Federacija Bosne i Hercegovine

1. Zakon o zaštiti životne sredine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj 33/03 i 38/09)

Važeći podzakonski akti

– Pravilnik o pogonima i postrojenjima za koje je obavezna procjena uticaja na okoliš i pogonima i postrojenjima koji mogu biti izgrađeni i pušteni u rad samo ako imaju okolinsku dozvolu („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj 19/04)

– Pravilnik o sadržaju izvještaja o stanju sigurnosti, sadržaju informacija o sigurnosnim mjerama i sadržaju unutrašnjih i vanjskih planova intervencije („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj 68/05)

Preporuke

Poređenjem pragova za opasne supstance koji su postavljeni Pravilnikom o pogonima i postrojenjima za koje je obavezna procjena uticaja na životnu sredinu i pogonima i postrojenjima koji se mogu izgraditi i pustiti u rad samo ako im se izda ekološka dozvola i pragova koji su postavljeni Seveso III Direktivom, dolazi se do zaključka da su ti pragovi značajno niži u FBiH nego što to zahtijeva EU. Ako se provedu, ovi stroži zahtjevi će voditi opterećivanju industrijskih aktivnosti u FBiH nepotrebним troškovima. Treba usvojiti propis o provođenju ekološke inspekcije, kako bi se transponovali zahtjevi za inspekciju iz Direktive o industrijskim emisijama, Seveso III Direktive i Preporuke 2001/331/EC o Minimalnim kriterijumima za ekološku inspekciju.

Brčko distrikt

1. Zakon o zaštiti životne sredine Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 24/04, 1/05, 19/07 i 9/09)

III. Akt evropske unije

Uredba (EC) br. 166/2006 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. januara 2006. godine o uspostavljanju evropskog registra ispuštanja i prenosa zagađujućih materija koja izmjenjuje i dopunjava Direktive Savjeta 91/689/EEC i 96/61/EC, izmijenjena i dopunjena Uredbom (EC) br. 596/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. juna 2009. godine – E-PRTR

Republika Srpska

1. Zakon o zaštiti životne sredine („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 71/12, 79/15)

Važeći podzakonski akti

– Pravilnik o metodologiji i načinu vođenja registra postrojenja i zagađivača („Službeni glasnik republike Srpske” br. 92/07)

Preporuke

Registar na veb-stranici Zavoda je prazan: <https://rhmrzs.com/zivotna-sredina/registar-postrojenja-i-zagadivaca/pregled-postrojenja/>, te je u tom smislu potrebno raditi aktivnosti na sprovođenju ove Direktive, što svakako podrazumijeva i dostupnost registra javnosti.

Federacija Bosne i Hercegovine

1. Zakon o zaštiti okoliša („Sl. novine FBiH”, br. 33/03 i 38/09)
2. Zakon o zaštiti zraka („Sl. novine FBiH”, br. 33/03 i 4/10)

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o pogonima i postrojenjima za koje je obavezna procjena uticaja na okoliš i pogonima i postrojenjima koji se mogu izgraditi i pustiti u rad samo ako im se izda ekološka dozvola („Sl. novine FBiH”, br. 19/04)
- Pravilnik o sadržaju izvještaja o stanju sigurnosti, sadržaju informacija o sigurnosnim mjerama i sadržaju unutrašnjih i spoljnih planova intervencije („Sl. novine FBiH”, br. 68/05)
- Pravilnik o registrima postrojenja i zagađivanjima („Sl. novine FBiH”, br. 82/07)
- Pravilnik o donošenju najboljih raspoloživih tehnika kojima se postižu standardi kvaliteta okoliša („Sl. novine FBiH” br. 92/07)
- Pravilnik o uvjetima za rad postrojenja za spaljivanje otpada („Sl. novine FBiH”, br. 12/05 i 102/12)
- Pravilnik o graničnim vrijednostima

emisije u zrak iz postrojenja za sagorijevanje („Sl. novine FBiH”, br. 3/13)

– Pravilnik o emisiji isparljivih organskih jedinjenja („Sl. novine FBiH”, br. 12/05)

Preporuke

Broj postrojenja koja su pokrivena IED u FBiH je prevelik: više od 170 postrojenja ima obavezu dostavljanja godišnjih izvještaja o emisijama, a obuhvaćena su i postrojenja poput štamparija, mesnica, kamenoloma, koji po količinama i karakteru emisija ne spadaju u tu kategoriju. Ukoliko bi se uvela donja granica za obavezu izvještavanja, kako je to implementirano u mnogim EU zemljama, povećao bi se i kvalitet dostupnih podataka i olakšala bi se kontrola kvaliteta podataka u registru.

Pravilnik o Registrima postrojenja i zagađivanjima zahtijeva više informacija u izvještajima nego što to zahtijeva Uredba E-PRTR, a operateri često izostave dio podataka. Usklađivanjem količine podataka koje operateri moraju dostaviti s EU uredbom, povećao bi se kvalitet dostavljenih podataka. Nema javnog pristupa PRTR putem interneta, podaci su dostupni samo na zahtjev.

Brčko distrikt

1. Zakon o zaštiti životne sredine („Sl. glasnik BD BiH”, br. 25/04, 1/05, 19/07, i 9/09)

Preporuka

Registar ne postoji, jer ima samo 6 postrojenja koja bi trebala da budu u registru, te je potrebno raditi na uspostavljanju registra.

IV. Akt evropske unije

Direktiva 2003/87/EC o uspostavi sistema trgovanja emisijskim jedinicama stakleničkih gasova unutar Unije i o izmjeni Direktive Vijeća 96/61/EC – ETS

Ova Direktiva nije implementirana u propise BiH, entiteta i BD.

Spisak akata EU

U nastavku je dat spisak EU dokumenata relevantnih za oblast industrijskog zagađenja

- Industrial Policy Strategy: Investing in a smart, innovative and sustainable industry (18/9/2017)

Strategija industrijske politike: Investiranje u pametnu, inovativnu i održivu industriju

- IED: Directive 2010/75/EC on industrial emissions (integrated pollution prevention and control) The IED is the successor of the IPPC Directive and in essence, it is about minimising pollution from various industrial sources throughout the European Union. Operators of industrial installations operating activities covered by Annex I of the IED are required to obtain an integrated permit from the authorities in the EU countries.

Direktiva o industrijskim emisijama (integrirano sprečavanje i kontrola onečišćenja)

- NECD: Directive 2016/2284/EU on the reduction of national emissions of certain atmospheric pollutants, amending Directive 2003/35/EC and repealing Directive 2001/81/EC Replacing earlier legislation, (Directive 2001/81/EC), the new NEC Directive sets 2020 and 2030 emission reduction commitments for five main air pollutants. It also ensures that the emission ceilings for 2010 set in the earlier directive remain applicable for Member

States until the end of 2019

Direktiva o smanjenju nacionalnih emisija određenih atmosferskih onečišćujućih materija, o izmjeni Direktive 2003/35/EC i stavljanju izvan snage Direktive 2001/81/EC

- E-PRTR: Regulation (EC) No 166/2006 of the European Parliament and of the Council of 18 January 2006 concerning the establishment of a European Pollutant Release and Transfer Register

Uredba o Evropskem registru ispuštanja i prenosa onečišćenja (E-PRTR) i izmjeni direktiva 91/689/EGS i 96/61/ES

- WFD: Water Framework Directive 2000/60/EC

Direktiva o uspostavi okvira za djelovanje Unije u području vodne politike

- WStatR: Waste Statistics Regulation 2150/2002

Uredba o statističkim podacima o otpadu

- ETS: Directive 2003/87/EC establishing a scheme for greenhouse gas emission allowance trading within the Community and amending Council Directive 96/61/EC Direktiva o uspostavi sistema trgovanja emisijskim jedinicama stakleničkih gasova unutar Unije i o izmjeni Direktive Vijeća 96/61/EC i Revidirana EU ETS direktiva (Direktiva (EU) 2018/410).

- MRG: Regulation (EU) No 525/2013 of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on a mechanism for monitoring and reporting greenhouse gas emissions and for reporting other information at national and Union level relevant to climate change and repealing Decision No 280/2004/EC Text with EEA relevance

Uredba o mehanizmu za praćenje i izvještavanje o emisijama stakleničkih gasova i za izvještavanje o drugim informacijama u vezi s klimatskim promjenama na nacionalnom nivou i nivou Unije te stavljanju izvan snage Odluke br. 280/2004/EC

- Seveso III: Directive 2012/18/EU of the European Parliament and of the Coun-

cil of 4 July 2012 on the control of major-accident hazards involving dangerous substances, amending and subsequently repealing Council Directive 96/82/EC

Direktiva o kontroli faktora rizika za veće nesreće koje uključuju opasne materije

- EIA: Directive 2011/92/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment

Direktiva o procjeni uticaja na životnu sredinu (2011/92/EU kao i izmijenjena Direktiva 214/52/EU)

- SEA: Directive 2001/42/EC of the European Parliament and of the Council of 27 June 2001 on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment

Direktiva o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (SEA) (2001/42/EC)

Izvori informacija:

1. Industrial pollution in Europe (13/9/2019), <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/industrial-pollution-in-europe-3/assessment>

2. Strategija usklađivanja propisa pravnoj tekovini EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine Bosne i Hercegovine – EAS-BiH (5/2017), <http://www.mvteo.gov.ba/Content/Read/vodni-resursi-zastita-okoline-strateski-dokumenti>

3. Program aproksimacije propisa Federacije Bosne i Hercegovine sa pravnom stečevinom EU u oblasti okoliša (12/2016), <http://www.mvteo.gov.ba/Content/Read/vodni-resursi-zastita-okoline-strateski-dokumenti>

4. Program prilagođavanja zakonodavstva Republike Srpske sa pravnom tekovinom EU u oblasti zaštite životne sredine (11/2016), <http://www.mvteo.gov.ba/Content/Read/vodni-resursi-zastita-okoline-strateski-dokumenti>

5. Strategija aproksimacije propisa

pravnoj stečevini EU oblasti zaštite životne sredine/okoliša Brčko distrikta BiH (2/2017), <http://www.mvteo.gov.ba/Content/Read/vodni-resursi-zastita-okoline-strateski-dokumenti>

6. Odgovori Bosne i Hercegovine na pitanja iz Upitnika EK (27/2/2018), http://www.dei.gov.ba/dei/direkcija/sektor_strategija/Upitnik/odgovoriupitnik/default.aspx?id=19603

7. Odgovori na dodatna pitanja iz Upitnika (25.2.2019), http://www.dei.gov.ba/dei/direkcija/sektor_strategija/Upitnik/dodatnapitanja/default.aspx?id=21214

8. Procjena ugroženosti BiH od prirodnih ili drugih nesreća (2011), http://www.msb.gov.ba/PDF/PROCJENA_UGRO%C5%BDENOSTI_BIH_07102013.pdf

KVALITET VAZDUHA I KLIMATSKE PROMJENE

UVOD

Preuzimanje propisa iz oblasti kvaliteta vazduha u BiH je već započelo, uglavnom na entiteskim nivoima, s obzirom na to da se oblast zaštite životne sredine upravo reguliše na nivou entiteta u BiH i u odvojenoj jedinici samouprave – Brčko distriktu. Međutim, cjelokupni proces transpozicije EU iz oblasti kvaliteta vazduha i klimatskih promjena je na vrlo skromom nivou. Postoji očigledna potreba za hitnim izmjenama postojećih zakonskih propisa i za uvođenjem novih propisa, kako bi se relevantni pravni instrumenti EU preuzeli u potpunosti.

Jedan od bitnih problema zbog kojeg dolazi do jako spore implementacije EU *acquisa* u ovoj oblasti je samo državno ustrojstvo BiH, koje je bazirano na decentralizovanoj nadležnosti, tako da teško dolazi do usvajanja nacionalnih standarda, koji su bitni za mnoge smjernice i standarde predviđene EU *acquisom*; naročito s obzirom na to da se vazduhu mora pristupiti sa nacionalne perspektive, kako bi adekvatna primjena bila moguća. Trenutno, granične vrijednosti emisija u BiH su definisane odvojenim propisima usvojenim od nadležnih institucija u oba entiteta. Iz tog razloga, nadležne institucije u BiH moraju raditi na usaglašavanju graničnih vrijednosti emisija u skladu sa standardima kvaliteta vezanim za oblast životne sredine koji su predviđeni EU *acquisom*, gdje vrijednosti treba da odgovaraju nacionalnim gornjim graničnim vrijednostima emisija u zemljama sa sličnim industrijskim aktivnostima kao BiH.

Dodatan problem se ogleda u činjenici da se proces transpozicije iz ove oblasti odvija na različit način i neujednačenim tempom u oba entiteta BiH, pa neminovno dolazi do deharmonizacije EU *acquisa* unutar same države. Tako npr. postoje veliki nedostaci u pogledu preuzimanja pravnih instrumenata o emisijama u vazduh, koje uključuju, između ostalog, Direktivu o VOC-u u benzinu, Direktivu o fazi II rekuperacije benzinskih para i Direktivu o bojama.

Što se tiče Direktive o bojama, Republika Srpska prednjači u odnosu na FBiH, gdje se Pravilnikom o uslovima za ograničenje i zabranu proizvodnje, prometa i korištenja hemikalija, („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 100/10, 63/13 i 33/17); koji je donesen na osnovu Zakona o hemikalijama RS, propisuje sadržaj isparljivih organskih jedinjenja u bojama i lakovima koji se nanose na zgrade, njihovu opremu i ugradne dijelove, te u sredstvima i premazima za reparaciju drumskih vozila, a u skladu sa Direktivom 2004/42/CE. U FBiH još uvijek nije došlo do primjene ove Direktive. Inače, u poređenju sa Federacijom BiH i Brčko distriktom, u Republici Srpskoj postojeći propisi koji regulišu zaštitu životne sredine su na višem nivou, a što zatim stvara snažnu pravnu osnovu za dalju transpoziciju EU *acquisa*.

Vežano za Direktivu o kvalitetu goriva, Odluka o kvalitetu tečnih naftnih goriva („Sl. glasnik BiH“ br. 27/02, 28/04, 16/05, 14/06, 22/07, 101/08, 71/09, 58/10 i 73/10), usvojena je na državnom nivou, a njom se propisuju zahtjevi kvaliteta goriva, uključujući i sadržaj sumpora. Zakoni o zaštiti vazduha FBiH, RS i BDBiH sadrže pravne osnove za usvajanje podzakonskih propisa o metodologiji

mjerjenja i kontrole sadržaja sumpora u gorivima, koji se zasad u FBiH, između ostalog, reguliše Pravilnikom o utvrđivanju kvaliteta tečnih naftnih goriva („Sl. novine FBiH”, broj: 107/14), a u RS, Programom utvrđivanja usklađenosti kvaliteta tečnih naftnih goriva, tako da je jednim dijelom došlo do početka transpozicije ove Direktive.

Kada je u pitanju emisija GHG-a (STE), BiH je tek u početku preuzimanja pravnih instrumenata EU. Takođe, na nivou BiH nisu usvojeni propisi koji se odnose na kvalitet ambijentalnog vazduha i emisije u vazduh, s obzirom na to da je nadležnost bazirana na nivou entiteta i Brčko distrikta. Međutim, Odlukom Savjeta ministara BiH o uslovima i načinu provođenja Montrealskog protokola i postepenog isključivanja iz upotrebe supstanci koje oštećuju ozonski omotač, („Sl. glasnik BiH” br. 36/07 I 67/15), kao i pojedinačnim podzakonskim aktima na entiteskim nivoima: Pravilnik o postepenom isključivanju supstanci koje oštećuju ozonski omotač („Sl. novine FBiH” br. 39/05); Pravilnik o postepenom isključivanju supstanci koje oštećuju ozonski omotač („Službeni glasnik Brčko distrikta” br.30/06); i Uredba o postepenom isključivanju supstanci koje oštećuju ozonski omotač („Službeni glasnik Republike Srpske” br. 94/05); započela je transpozicija Uredbe o materijama koje oštećuju ozonski omotač.

Iako je svaki početak transpozicije EU *acquisa* veoma bitan, ipak je neophodno da BiH ubrza procese transpozicije na svim nivoima vlasti, kao i da izbjegava deharmonizaciju tokom primjene, a što se može postići boljom koordinacijom rada nadležnih predstavnika vlasti. Takođe, novi zakonski akti i revizija postojećih je prijeko potrebna, kako bi

harmonizacija i transpozicija EU *acquisa* bila potpuna.

REGULATORNI OKVIR SA PREPORUKAMA

I. Akt Evropske unije

Direktiva 2008/50/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. maja 2008. godine o kvalitetu ambijentalnog vazduha i čistijem vazduhu za Evropu – Direktiva o KAV.

Republika Srpska

Zakon o zaštiti vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 124/11 i br. 46/17)

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o uslovima za izdavanje dozvole za monitoring kvaliteta vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 3/18);
- Pravilnik o mjerama za sprečavanje i smanjenje zagađivanja vazduha i poboljšanje kvaliteta vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske” br. 3/15, 51/15, 47/16);
- Pravilnik o graničnim vrijednostima kvaliteta vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske” br. 39/05);
- Pravilnik o emisiji isparljivih organskih jedinjenja („Službeni glasnik Republike Srpske” br. 39/05);
- Pravilnik o uslovima za rad postrojenja za spaljivanje otpada („Službeni glasnik Republike Srpske” br. 39/05);
- Pravilnik o ograničenju emisije u vazduh iz postrojenja za spaljivanje biomase („Službeni glasnik Republike Srpske” br. 85/05)
- Pravilnik o aktivnostima i načinu izrade najboljih raspoloživih tehnika („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 108/13);
- Uredba o vrijednostima kvaliteta

vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske” br. 124/12)

- Uredba o uspostavljanju republičke mreže mjernih stanica i mjernih mjesta („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 124/12);
- Uredba o uslovima za monitoring kvaliteta vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 124/12,);
- Uredba o postepenom isključivanju supstanci koje oštećuju ozonski omotač („Službeni glasnik Republike Srpske” br. 94/05);
- Obrazac Izvještaja o mjeranju emisija zagađujućih materija u vazduh;

Federacija Bosne i Hercegovine

Zakon o zaštiti zraka („Službene novine Federacije BiH”, br. 33/03 i br. 4/10)

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o graničnim vrijednostima emisije zagađujućih materija u zrak („Službene novine Federacije BiH” br. 12/05);
- Pravilnik o emisiji isparljivih organskih jedinjenja („Službene novine Federacije BiH” br. 12/05);
- Pravilnik o graničnim vrijednostima emisije u zrak iz postrojenja za sagorijevanje („Službene novine Federacije BiH” br. 3/13);
- Pravilnik o uvjetima za rad postrojenja za spaljivanje otpada („Službene novine Federacije BiH” br. 12/05 i 102/12)
- Pravilnik o monitoringu emisija zagađujućih materija u zrak („Sl. novine FBiH” br. 9/14 i br. 9/16);
- Pravilnik o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka („Službene novine Federacije BiH”, br. 1/12),
- Pravilnik o postepenom isključivanju

supstanci koje oštećuju ozonski omotač („Sl. novine FBiH” 39-05)

Brčko distrikt

Zakon o zaštiti zraka („Službeni glasnik Brčko distrikta”, br. 25/04, 1/05, 19/07, i 9/09)

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o uslovima za rad postrojenja za spaljivanje otpada („Službeni glasnik Brčko distrikta”, br. 30/06);
- Pravilnik o ograničavanju emisija iz postrojenja za spaljivanje bio-mase („Službeni glasnik Brčko distrikta”, br. 30/06);
- Pravilnik o postepenom isključivanju supstanci koje oštećuju ozonski omotač („Službeni glasnik Brčko distrikta”, br. 30/06);
- Pravilnik o monitoringu kvalitete vazduha („Službeni glasnik Brčko distrikta”, br. 30/06);
- Pravilnik o monitoringu zagađujućih materija u vazduh („Službeni glasnik Brčko distrikta”, br. 30/06)
- Pravilnik o graničnim vrijednostima emisije zagađujućih materija u vazduh („Službeni glasnik Brčko distrikta”, br. 30/06);
- Pravilnik o graničnim i ciljanim vrijednostima kvalitete vazduha, pragovima informisanja i uzbune („Službeni glasnik Brčko distrikta”, br. 18/11);
- Pravilnik o emisiji isparljivih organskih jedinjenja („Službeni glasnik Brčko distrikta”, br. 30/06).

Preporuke

Zakoni sadrže generalne odredbe i članove koji u većoj mjeri određuju standarde o načinu monitoringa kvaliteta vazduha, kao što je predviđeno Direktivom. Međutim, neophodno je novim izmjenama i dopunama zakona i podzakonskih aktata izmjenama proširiti i dodatno uskladiti sve ostale standarde koji se tiču načina mjerenja, određivanja kvaliteta vazduha, uključujući i taloženje onečišćujućih supstanci, te potreba za što boljim načinom informisanja javnosti. To je urađeno jednim bitnim dijelom, pratećim pravilnicima, međutim, trebalo bi doći i do izmjene i ovih pravilnika kako bi bili usklađeni sa *acquis*, a zatim do njihove efikasne implementacije. Trenutna realizacija postojećih pravilnika nije na visokom nivou.

II. Akt Evropske unije

Direktiva 2004/107/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. decembra 2004. godine o arseniku, kadmijumu, živi, niklu i policikličnim aromatičnim ugljovodonicima u ambijentalnom vazduhu, izmijenjena Uredbom (EZ) 219/2009 – Direktiva o arseniku, kadmijumu, živi, niklu i policikličnim aromatičnim ugljovodonicima u ambijentalnom vazduhu.

Republika Srpska

Zakon o zaštiti vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 124/11 i br. 46/17)

Federacija Bosne i Hercegovine

Zakon o zaštiti zraka („Službene novine Federacije BiH”, br. 33/03 i br. 4/10)

Brčko distrikt

Zakon o zaštiti zraka („Službeni glasnik Brčko distrikta”, br. 25/04, 1/05, 19/07, i 9/09)

Preporuke

Zakoni sadrže generalne zaštitne propise koji prate neke odredbe ove Direktive, ali bez konkretno definisanih zagađujućih supstanci (arsenik, živa, i sl.), pa se tako može zaključiti da Direktiva nije implementirana. Potrebno je izmijeniti zakon ili donijeti pravilnike koji će konkretno regulisati prisutnosti arsenika, kadmijuma, žive, nikla i policiklične aromatične ugljovodonike u ambijentalnom vazduhu.

III. Akt Evropske unije

Direktiva 2001/81/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2001. godine o državnoj gornjoj granici za određene atmosferske zagađujuće materije, izmijenjena Direktivom 2006/105/EZ od 20. novembra 2006. godine i Uredbom (EZ) br. EZ/219/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2009. godine – DGGE.

Republika Srpska

Zakon o zaštiti vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 124/11 i br. 46/17)

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o mjerama za sprečavanje i smanjenje zagađivanja vazduha i poboljšanje kvaliteta vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 3/15)
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o mjerama za sprečavanje i smanjenje zagađivanja vazduha i poboljšanje

kvaliteta vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 47/16)
- Pravilnik o emisiji isparljivih organskih jedinjenja („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 39/05)
- Uredba o postepenom isključivanju supstanci koje oštećuju ozonski omotač („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 94/05)
- Obrazac Izvještaja o mjeranju emisija zagađujućih materija u vazduh

Federacija Bosne i Hercegovine

Zakon o zaštiti zraka („Službene novine Federacije BiH“, br. 33/03 i br. 4/10)

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o postepenom isključivanju supstanci koje oštećuju ozonski omotač („Sl. novine FBiH“ 39-05)
- Pravilnik o monitoringu emisija zagađujućih materija u zrak („Sl. novine FBiH“ br. 9/14 i br. 9/16)
- Pravilnik o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka („Službene novine Federacije BiH“, br. 1/12),
- Pravilnik o emisiji isparljivih organskih jedinjenja („Službene novine Federacije BiH“, br.12/05).

Brčko distrikt

Zakon o zaštiti zraka („Službeni glasnik Brčko distrikta“, br. 25/04, 1/05, 19/07, i 9/09)

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o postepenom isključivanju supstanci koje oštećuju ozonski omotač („Službeni glasnik Brčko distrikta“, br. 30/06)

- Pravilnik o emisiji isparljivih organskih jedinjenja („Službeni glasnik Brčko distrikta“, br. 30/06)
- Pravilnik o monitoringu kvalitete vazduha („Službeni glasnik Brčko distrikta“, br. 30/06)

Preporuke

Zakoni sadrže generalne o zaštiti koje su djelimično usklađene sa odredbama Direktive, ali bez konkretno postavljenih ograničenja godišnjih emisija onečišćujućih supstanci sumpor-dioksida (SO₂), azot-oksida (NO_x), isparljivih organskih jedinjenja (HOS-eva) i amonijaka (NH₃) u skladu sa odredbama Direktive. Naime, cilj ove Direktive je ograničiti emisije zakiseljavajućih i eutrofičnih onečišćujućih supstanci i prekursora ozona kako bi se poboljšala zaštita Pravilnikom o uslovima za ograničenje i zabranu proizvodnje, prometa i korištenja hemikalija, („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 100/10, 63/13 i 33/17) i ljudskog zdravlja od rizika nepovoljnih učinaka zakiseljavanja, eutrofikacije tla i prizemnog ozona.

U navedenim pravilnicima su implementirane generalne odredbe koje se tiču smanjena zagađujućih materija (SO₂, NO_x i NH₃). Međutim, standardi zaštite i smanjenja zagađenja predviđeni ovom Direktivom nisu primijenjeni.

IV. Akt Evropske unije

Direktiva 94/63/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. decembra 1994. godine o kontroli emisija isparljivih organskih jedinjenja koji nastaju kao posljedica skladištenja benzina i njegove distribucije od terminala do pumpnih stanica, izmijenjena uredbama EZ/1882/2003 i EZ/1137/2008 – Direktiva o oslobađanju VOC iz benzina.

Republika Srpska

Zakon o zaštiti vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 124/11 i br. 46/17)

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o mjerama za sprečavanje i smanjenje zagađivanja vazduha i poboljšanje kvaliteta vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 3/15, 51/15, 47/16,);
- Uredba o uslovima za monitoring kvaliteta vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 124/12);
- Obrazac Izvještaja o mjeranju emisija zagađujućih materija u vazduh.

Federacija Bosne i Hercegovine

Zakon o zaštiti zraka („Službene novine Federacije BiH”, br. 33/03 i br. 4/10)

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o monitoringu emisija zagađujućih materija u zrak („Sl. novine FBiH” br. 9/14 i br. 9/16);
- Pravilnik o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka („Službene novine Federacije BiH”, br. 1/12);
- Pravilnik o uvjetima mjerenja i kontroli sadržaja sumpora u gorivu („Službene novine FBiH” 06/08)

Brčko distrikt

Zakon o zaštiti zraka („Službeni glasnik Brčko distrikta”, br. 25/04, 1/05, 19/07, i 9/09)

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o monitoringu kvalitete

vazduha („Službeni glasnik Brčko distrikta”, br. 30/06);

- Pravilnik o monitoringu zagađujućih materija u vazduh („Službeni glasnik Brčko distrikta”, br. 30/06).

Preporuke

U zakonima postoje generalne zaštitne odredbe, ali Direktiva nije implementirana, dok se propisi o kvalitetu goriva donose na državnom nivou. U navedenim pravilnicima postoje određeni članovi koji prate neke odredbe Direktive, što se tiče vrsta supstanci koje zagađuju vazduh, ali srž i sam cilj Direktive, a to je regulisanje načina, uređaja, vozila i plovila koji se koriste za skladištenje, pretakanje i prevoz benzina od jednog terminala do drugog ili od terminala do benzinske stanice, nije implementiran.

V. Akt Evropske unije

Direktiva 2009/126/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. oktobra 2009. godine o fazi II prikupljanja benzinskih isparenja tokom sipanja goriva u motorna vozila na pumpnim stanicama – Direktiva o fazi II rekuperacije benzinskih para.

Republika Srpska

Zakon o zaštiti vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 124/11 i br. 46/17)

Federacija Bosne i Hercegovine

Zakon o zaštiti zraka („Službene novine Federacije BiH”, br. 33/03 i br. 4/10)

Brčko distrikt

Zakon o zaštiti zraka („Službeni glasnik

Brčko distrikta”, br. 25/04, 1/05, 19/07, i 9/09)

Preporuke

U Zakonu postoje generalne odredbe, ali Direktiva nije primijenjena. Potrebno je pokrenuti proces implementacije.

VI. Akt Evropske unije

Direktiva 2004/42/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. aprila 2004. godine o ograničenju emisija isparljivih organskih jedinjenja koje nastaju korišćenjem organskih razređivača u dekorativnim bojama i lakovima i proizvodima za finalnu obradu vozila, koja izmjenjuje Direktivu 1999/13/EZ, izmijenjenu Direktivom 2008/112/EZ i Uredbom EZ/1137/2008 – Direktiva o bojama.

Republika Srpska

Zakon o zaštiti vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 124/11 i br. 46/17)

Zakon o hemikalijama („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 21/18)

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o emisiji isparljivih organskih jedinjenja („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 39/05)

Ovaj Pravilnik prati određene odredbe Direktive, ali jedan od ciljeva Direktive – da se uklađuju tehničke specifikacije za određene boje i lakove i proizvode za završnu obradu vozila, nije implementiran.

- Pravilnik o kriterijumima za identifikaciju supstanci kao PBT ili vPvB („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 48/19)

- Spisak posebno zabrinjavajućih supstanci („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 72/19)

- Pravilnik o ograničenjima i zabranama hemikalija („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 79/19)

- Pravilnik o uslovima za uvoz i izvoz hemikalija („Službeni glasnik Republike Srpske”, br.86/19)

- Pravilnik o uslovima za ograničenje i zabranu proizvodnje, prometa i korišćenja hemikalija („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 100/10, 63/13 I 33/17);

Federacija Bosne i Hercegovine
Zakon o zaštiti zraka („Službene novine Federacije BiH”, br. 33/03 i br. 4/10)

Zakon o hemikalijama F BiH – u trenutku pripreme ovog Izvještaja nije usvojen ali prema informacijama nadležnih organa isti je u proceduri usvajanja.

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o emisiji isparljivih organskih jedinjenja („Službene novine Federacije BiH”, br. 12/05)

Brčko distrikt

Zakon o zaštiti zraka („Službeni glasnik Brčko distrikta”, br. 25/04, 1/05, 19/07, i 9/09)

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o emisiji isparljivih organskih jedinjenja („Službeni glasnik Brčko distrikta”, br. 30/06).

Preporuke

U zakonima postoji generalna odredba da se izbjegava onečišćenje vazduha prekomjernim korištenjem isparljivih organskih jedinjenja, ali ovim zakonima Direktiva nije implementirana. Pravilnici

prate određene odredbe Direktive, ali jedan od ciljeva Direktive – da se uklađuju tehničke specifikacije za određene boje i lakove i proizvode za završnu obradu vozila, nije implementiran.

Nacrt Zakona o hemikalijama je usvojio Parlament FBiH, ali još je u proceduri konačnog usvajanja. U ovom tekstu Zakonu postoje mnogi članovi koji se usaglašavaju sa odredbama ove Direktive.

VII. Akt Evropske unije

Direktiva 97/68/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. decembra 1997. godine o usklađivanju zakona zemalja članica u oblasti mjera protiv emisije gasovitih i čestičnih zagađujućih materija iz motora sa unutrašnjim sagorijevanjem instaliranih u pokretne mašine koje se koriste u izvancestovnom saobraćaju, izmijenjena i dopunjena direktivama 2001/63/EZ, 2002/88/EZ, 2004/26/EZ i 2006/105/EZ, Uredbom (EZ) 596/2009, Direktivom 2010/26/EU, Direktivom 2011/88/EU i Direktivom 2012/46/EU – Direktiva o mašinama u izvancestovnom saobraćaju. Ove direktive su stavljene van snage 31. decembra 2016. Uredbom (EU) 2016/1628 Evropskog parlamenta i Vijeća od 14. septembra 2016. zahtjevima koji se odnose na ograničenja emisija plinovitih i krutih onečišćenja i homologaciju tipa za motore s unutrašnjim sagorijevanjem za necestovne pokretne mašine, o izmjeni uredbi (EU) br. 1024/2012 i (EU) br. 167/2013 o izmjeni i stavljanju van snage Direktive 97/68/EZ.

Direktiva (odnosno set direktiva) nije implementirana na svim nivoima.

VIII. Akt Evropske unije

Uredba (EZ) br. 850/2004 Evropskog

parlamenta i Savjeta od 29. aprila 2004. godine o postojanim organskim zagađujućim materijama, izmijenjena Direktivom 79/117/EEZ i uredbama EZ/1195/2006, EZ/172/2007, EZ/323/2007, EZ/219/2009, EZ/304/2009 i 519/2012 – Direktiva o POZ.

Treba napomenuti da je BiH članica Stockholmske konvencije – Persistent organic pollutants – POPs.

Republika Srpska

Zakon o hemikalijama („Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 21/18)

Zakon o zaštiti vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 124/11 i br. 46/17).

Zakon sadrži generalne zaštitne odredbe, koje djelimično implementiraju odredbe ove Direktive, ali bez konkretno definisanih zagađujućih supstanci, poput proizvodnje i upotrebe heksahlorocikloheksana (HCH), uključujući linden.

Zakon o zaštiti životne sredine („Službeni glasnik RS” br. 71/12 i br. 79/15)

Zakon sadrži generalne zaštitne odredbe o sprečavanju ispuštanja štetnih materija u životnu sredinu.

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o kriterijumima za identifikaciju supstanci kao PBT ili vPvB („Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 48/19)

- Spisak posebno zabrinjavajućih supstanci („Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 72/19)

- Pravilnik o ograničenjima i zabranama hemikalija („Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 79/19)

- Pravilnik o uslovima za uvoz i izvoz hemikalija („Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 86/19);

- Pravilnik uslovima za ograničenje i zabranu proizvodnje, prometa i korišćenja

hemikalija („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 100/10, 63/13 i 33/17)
Ovim pravilnicima Direktiva je implementirana.

Federacija Bosne i Hercegovine

Zakon o zaštiti zraka („Službene novine Federacije BiH“, br. 33/03 i br. 4/10)
Zakon sadrži generalne zaštitne odredbe, koje djelimično implementiraju odredbe ove Direktive, ali bez konkretno definisanih zagađujućih supstanci, poput proizvodnje i upotrebe heksahlorocikloheksana (HCH), uključujući linden.

Zakon o zaštiti okoliša („Službene novine Federacije BiH“, br. 33/03 i br. 39/09)
Zakon sadrži generalne zaštitne odredbe o sprečavanju ispuštanja štetnih supstanci u okoliš.

Brčko distrikt

Zakon o zaštiti zraka („Službeni glasnik Brčko distrikta“, br. 25/04, 1/05, 19/07, i 9/09) sadrži generalne zaštitne odredbe, koje su usklađene sa nekim odredbama ove Direktive, ali bez konkretno definisanih zagađujućih supstanci, poput proizvodnje i upotrebe heksahlorocikloheksana (HCH), uključujući linden.

Zakon o zaštiti životnog okoliša („Službeni glasnik Brčko distrikta“, br. 24/04, 01/05, 19/07 i 09/09) sadrži generalne zaštitne odredbe o sprečavanju ispuštanja štetnih supstanci u okoliš.

IX. Akt Evropske unije

Direktiva 98/70/EZ Evropskog parlamenta

i Savjeta od 13. oktobra 1998. godine o kvalitetu benzinskih i dizel-goriva koja izmjenjuje Direktivu Savjeta 93/12/EEZ, uz izmjene direktivama Komisije 2000/71/EZ od 7. novembra 2000. godine, 2003/17/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 3. marta 2003. godine, Uredbom (EZ) br. 1882/2003 Evropskog parlamenta i Savjeta od 29. septembra 2003. godine, Direktivom 2009/30/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine, Direktiva Savjeta 2002/159/EZ od 18. februara 2002. godine o opštem formatu za podnošenje državnih sumarnih podataka o kvalitetu goriva – Direktiva o kvalitetu goriva.

Na državnom nivou, Odlukom o kvalitetu tečnih naftnih goriva („Sl. glasnik BiH“ br. 27/02, 28/04, 16/05, 14/06, 22/07, 101/08, 71/09, 58/10 i 73/10), regulisan je kvalitet goriva. Ovom odlukom, Direktiva je implementirana, ali vrijednosti nisu sasvim usklađene sa onima koje su utvrđene Direktivom.

Republika Srpska

Zakon o nafti i derivatima nafte („Službeni glasnik RS“, br. 36/09 i br. 102/12)

Važeći podzakonski akti

- Program utvrđivanja usklađenosti kvaliteta tečnih naftnih goriva za ljetnu sezonu 2018. godine („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 36/18).
Direktiva je jednim dijelom implementirana Programom, u smislu preciziranja standarda kvaliteta.

Federacija Bosne i Hercegovine

Zakon o naftnim derivatima u FBiH („Sl. novine FBiH“, br. 52/14)

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o utvrđivanju kvaliteta tečnih

naftnih goriva („Sl. novine FBiH”, br. 107/14).

Direktiva je jednim dijelom implementirana Pravilnikom u smislu preciziranja standarda kvaliteta.

X. Akt Evropske unije

Direktiva Savjeta 1999/32/EZ od 26. aprila 1999. godine o smanjenju sadržaja sumpora u određenim tečnim gorivima, koja izmjenjuje Direktivu 93/12/EEZ, uz izmjene iz Uredbe (EZ)1882/2003, Uredbe (EZ) 219/2009, Direktive 2005/33/EZ i Direktive 2009/30/EZ – Direktiva o sadržaju sumpora u tečnim gorivima.

Kako i na prethodnu, tako se i na ovu Direktivu odnosi primjena Odluke o kvalitetu tečnih naftnih goriva („Sl. glasnik BiH” br. 27/02, 28/04, 16/05, 14/06, 22/07, 101/08, 71/09, 58/10 i 73/10) kojom je regulisan kvalitet goriva. Ovom odlukom, Direktiva je implementirana, ali vrijednosti nisu sasvim usklađene sa onima koje su utvrđene Direktivom.

Federacija Bosne i Hercegovine Pravilnik o uvjetima mjerenja i kontroli sadržaja sumpora u gorivu („Sl. novine FBiH”, br. 06/08).

XI. Akt Evropske unije

Direktiva 2009/29/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine kojom se izmjenjuje Direktiva 2003/87/EZ s ciljem poboljšanja i proširenja sistema za trgovanje pravima na emisiju gasova staklene bašte Zajednice – Direktiva o trgovini emisijama.

Bosna i Hercegovina je članica Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o promjeni klime / UN Framework Convention on

Climate Change (UNFCCC) („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” – MU broj 19/00) i u svrhu realizacije obaveza usvojena je Odluka o uspostavljanju ovlaštenog tijela za sprovođenje Mehanizma čistog razvoja (CDM) Kjoto protokola UNFCCC-a u BiH („Sl. glasnik BiH”, br. 102/10, br. 45/15), kojom je započelo transponovanje Direktive.

XII. Akt Evropske unije

Uredba Komisije (EU) br. 601/2012 od 21. juna 2012. godine o praćenju i izvještavanju o emisijama gasova staklene bašte u skladu sa Direktivom 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća, izmijenjena Uredbom Komisije (EU) br. 206/2014 o potencijalima za globalno zagrijavanje posredstvom gasova staklene bašte osim CO₂ – Uredba o prijavljivanju emisija GHG.

Bosna i Hercegovina je članica Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o promjeni klime / UN Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” – MU broj 19/00) i Odluka o uspostavljanju ovlaštenog tijela za sprovođenje Mehanizma čistog razvoja (CDM) Kjoto protokola UNFCCC-a u BiH („Sl. glasnik BiH”, br. 102/10, br. 45/15) kojom je započelo transponovanje Uredbe. Međutim, podaci prikupljeni za PRTR na entitetskom nivou se zasad ne prosljeđuju institucijama EU, niti su dostupni na internetu.

XIII. Akt Evropske unije

S obzirom na to da ovaj izvještaj mora biti

verifikovan, Komisija je usvojila Uredbu (EU) br. 600/2012 od 21. juna 2012. godine o verifikaciji izvještaja o emisijama gasova staklene bašte i tona-kilometar izvještaja i o akreditaciji verifikatora u skladu sa Direktivom 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta (Uredba o verifikaciji izvještaja o emisijama GHG).

Odlukom o ratifikaciji (pristupanju) Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o promjeni klime / UN Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ – MU broj 19/00) i Odlukom o uspostavljanju ovlaštenog tijela za sprovođenje Mehanizma čistog razvoja (CDM) Kjoto protokola UNFCCC-a u BiH („Sl. glasnik BiH“, br. 102/10, br. 45/15) kojom je započelo transponovanje Uredbe u pravni sistem Bosne i Hercegovine. Međutim, podaci prikupljeni za PRTR na entitetskom nivou se zasad ne prosljeđuju institucijama EU, niti su dostupni na internetu.

XIV. Akt Evropske unije

Uredba Komisije (EZ) br. 994/2008 od 8. oktobra 2008. godine o standardizovanom i osiguranom sistemu registara, u skladu sa Direktivom 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta i Odlukom br. 280/2004/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta – Uredba o registrima.

Na PRTR globalnoj karti, BiH je navedena kao zemlja u kojoj je njegovo provođenje tek inicirano ili u pilot-fazi provođenja, a Uredba nije implementirana.

XV. Akt Evropske unije

Uredba Komisije (EU) br. 82/2010 od 28.

januara 2010. godine, koja izmjenjuje i dopunjava Uredbu (EZ) br. 748/2009 o listi vazduhoplovnih operatera koji su proveli vazduhoplovnju aktivnost navedenu u Aneksu I Direktive 2003/87/EZ nakon 1. januara 2006. godine, koja navodi administrativnu zemlju članicu za svakog vazduhoplovnog operatera – Uredba o vazduhoplovstvu.

Zakon o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 2/04, 39/09) je akt kojim bi se Uredba trebala implementirati, ali odredbe Zakona nisu usklađene sa Uredbom.

XVI. Akt Evropske unije

Odluka Komisije 2009/450/EZ od 8. juna 2009. godine o detaljnom objašnjenju vazduhoplovnih aktivnosti nabrojanih u Aneksu I Direktive 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta – Odluka o vazduhoplovstvu.

Zakon o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 2/04, 39/09) je akt kojim bi se Uredba trebala implementirati, ali odredbe Zakona nisu usklađene sa Uredbom.

XVII. Akt Evropske unije

Odluka Komisije 2006/780/EZ od 13. novembra 2006. godine o izbjegavanju dvostrukog brojanja smanjenja emisija gasova staklene bašte u sklopu sistema trgovine emisijama unutar Zajednice za projektne aktivnosti iz Kjoto protokola u skladu sa Direktivom 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta – Odluka o dvostrukom brojanju.

Odluka nije implementirana u entitetima i Brčko Disktiku.

XVIII. Akt Evropske unije

Odluka Komisije 2007/589/EZ od 18. jula 2007. godine o određivanju smjernica za praćenje i izvještavanje o emisijama gasova staklene bašte u skladu sa Direktivom 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta – Odluka o praćenju i izvještavanju.

Odluka nije implementirana u entitetima i Brčko Disktiku.

XIX. Akt Evropske unije

Odluka Komisije 2010/2/EU od 24. decembra 2009. godine kojom se utvrđuje, u skladu sa Direktivom 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta, spisak sektora i podsektora koji se smatraju izloženim značajnom riziku curenja ugljenika, uz izmjene iz odluka 2011/745/EU i 2012/498/EU – Odluka o riziku curenja ugljika, koja je stavljena van snage 31. 12. 2014. propisom 2014/746/EU; Odluka Komisije od 27. oktobra 2014. o utvrđivanju, u skladu sa Direktivom 2003/87/EZ Evropskog Parlamenta i Vijeća, spiska sektora i podsektora koji se smatraju izloženima značajnom riziku od curenja ugljenika, za period 2015. do 2019.

Odluka nije implementirana u entitetima i Brčko Disktiku.

XX. Akt Evropske unije

Direktiva 1999/94/EZ Evropskog

parlamenta i Savjeta od 13. decembra 1999. godine o pružanju informacija kupcima o ekonomičnosti potrošnje goriva i emisijama CO₂ pri stavljanju u promet novih putničkih vozila, izmijenjena Direktivom 2003/73/EZ, Uredbom (EZ) br. 1882/2003 i Uredbom (EZ) br. 1137/2008 – Direktiva o informisanju kupaca.

Odluka nije implementirana u entitetima i Brčko Disktiku.

Kao primjer dobre prakse može se navesti Zakon o klimatskim promjenama u Republici Srbiji.

XXI. Akt Evropske unije

Direktiva 2009/31/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine o geološkom skladištenju ugljen-dioksida koja izmjenjuje Direktivu Savjeta 85/337/EEZ, direktive Evropskog parlamenta i Savjeta 2000/60/EZ, 2001/80/EZ, 2004/35/EZ, 2006/12/EZ, 2008/1/EZ i Uredbu (EZ) br. 1013/2006 – Direktiva o skladištenju ugljen dioksida.

Republika Srpska

Zakon o energetici („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 49/09)
Zakon o gasu („Službeni glasnik Republike Srpske” br. 22/18)
Zakon o cjevovodnom transportu gasovitih i tečnih ugljovodnika i distribuciji gasovitih ugljovodnika („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 52/12)

Važeći podzakonski akti

- Uredba o sigurnosti snabdijevanja i isporuci prirodnog gasa („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 17/11)
Ovi zakoni sadrže propise o mjerenju, načinu prenosa i isporuci prirodnog gasa, ali ne propisuju uslove o geološkom

skladištenju ugljen-dioksida, kako je određeno svrhom i ciljem Direktive.

Federacija Bosne i Hercegovine
Federacija BiH nema zakon o gasu, a Direktiva nije implementirana. Na primjenu se, pored ovog Zakona, primjenjuju i drugi zakoni:
Zakon o energijskoj efikasnosti Federacije BiH („Službene novine FBiH”, br. 22/17)
Zakon o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH”, broj 66/13)

Brčko distrikt

Zakon o električnoj energiji („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” broj 04/13)
Direktiva nije implementirana.

XXII. Akt Evropske unije

Uredba (EZ) br. 443/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine o postavljanju emisionih standarda za nove putničke automobile u sklopu integrisanog pristupa unutar Zajednice smanjenju emisija CO₂ iz lakih vozila – Uredba o emisijama iz putničkih automobila.

Na teritoriji BiH se primjenjuju slijedeći pravilnici:

- Pravilnik o homologaciji vozila, dijelova, uređaja i opreme vozila („Sl. glasnik BiH”, br. 41/08);
- Uputstvo o provođenju postupka homologacije tipa vozila („Sl. glasnik BiH”, br. 89/10) ;
- Uputstvo o provođenju postupka homologacije pojedinačnog vozila („Sl. glasnik BiH”, br. 89/10) ;
- Odluka o najnižim tehničkim zahtjevima za novoprodukcija i korišćena vozila pri

homologaciji tipa vozila i homologaciji pojedinačnog vozila („Sl. glasnik BiH”, br. 89/10);

Preporuka

Odluke i uputstva sadrže odredbe vezane za različite standarde pri homologaciji vozila, ali ne i standarde predviđene ovom Uredbom, pa ako to uzmemo u obzir, Direktiva nije implementirana.

XXIII. Akt Evropske unije

Odluka 280/2004/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. februara 2004. godine o mehanizmu praćenja emisija gasova staklene bašte u Zajednici i za sprovođenje Kjoto protokola i Direktiva Komisije 2005/166/EZ o odredbama za njeno provođenje – Odluka o mehanizmu praćenja. Ova odluka stavljena je van snage Uredbom br. 525/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća od 21. maja 2013 o mehanizmu za praćenje i izvještavanje o emisijama stakleničkih plinova i za izvještavanje o drugim informacijama u vezi s klimatskim promjenama na nacionalnom nivou Unije te stavljanju izvan snage Odluke br. 280/2004/EZ.

Primjena Odluka 280/2004/EZ podrazumjeva praćenje svih antropogenih emisija, po izvoru, i uklanjanja, po deponiji GHG, koji nisu kontrolisani Montrealskim protokolom o materijama koje oštećuju ozonski omotač u zemljama članicama, te procjenu napretka ka ispunjenju obaveza vezanih za ove emisije (po izvoru) i uklanjanja (po deponiji). Na državnom nivou, a ni na entitetskim nivoima i Brčkom Distriktu, još uvijek ne postoje adekvatni sistemi monitoringa, u skladu sa ovom Odlukom.

XXIV. Akt Evropske unije

Uredba (EZ) br. 1005/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. septembra 2009. godine o materijama koje oštećuju ozonski omotač (preuređena verzija), uz izmjene Uredbom Komisije (EU) br. 744/2010 od 18. avgusta 2010. godine – Uredba o materijama koje oštećuju ozonski omotač.

Na državnom nivou, donijeta je Odluka Savjeta ministara BiH o uslovima i načinu provođenja Montrealskog protokola i postepenog isključivanja iz upotrebe supstanci koje oštećuju ozonski omotač, („Sl. glasnik BiH”, br. 36/07 i 67/15);

Republika Srpska

Zakon o zaštiti vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 124/11 i br. 46/17)

Važeći podzakonski akti

- Uredba o postepenom isključivanju supstanci koje oštećuju ozonski omotač („Službeni glasnik Republike Srpske” br. 94/05).

Federacija Bosne i Hercegovine
Zakon o zaštiti zraka („Službene novine Federacije BiH”, br. 33/03 i br. 4/10)

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o postepenom isključivanju supstanci koje oštećuju ozonski omotač („Sl. novine FBiH” 39-05).

Brčko distrikt

Zakon o zaštiti zraka („Službeni glasnik

Brčko distrikta”, br. 25/04, 1/05, 19/07, i 9/09)

Važeći podzakonski akti

Pravilnik o postepenom isključivanju supstanci koje oštećuju ozonski omotač („Službeni glasnik Brčko distrikta”, br. 30/06).

Zakoni sadrže generalne odredbe i članove koji u većoj mjeri određuju standarde o načinu monitoringa kvaliteta vazduha. Odlukom, Zakonom i Pravilnikom je započelo transponovanje Uredbe.

XXV. Akt Evropske unije

Direktiva Komisije 2010/79/EU od 19. novembra 2010. godine o prilagođavanju tehničkim naprecima Aneksa III Direktive 2004/42/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta o ograničenju emisija isparljivih organskih jedinjenja.

Republika Srpska

Zakon o zaštiti vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 124/11 i br. 46/17)

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o emisiji isparljivih organskih jedinjenja („Službeni glasnik Republike Srpske” br. 39/05).

Federacija Bosne i Hercegovine

Zakon o zaštiti zraka („Službene novine Federacije BiH”, br. 33/03 i br. 4/10)

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o emisiji isparljivih organskih

jedinjenja („Službene novine Federacije BiH” br. 12/05).

Brčko distrikt
Zakon o zaštiti zraka („Službeni glasnik Brčko distrikta”, br. 25/04, 1/05, 19/07, i 9/09)

Važeći podzakonski akti

- Pravilnik o emisiji isparljivih organskih jedinjenja („Službeni glasnik Brčko distrikta”, br.30/06).

Preporuke

Zakoni sadrže generalne odredbe i

članove koji u većoj mjeri određuju standarde o načinu monitoringa kvaliteta vazduha, ali su nepohodne izmjene i dopune propisa kako bi se Direktiva u potpunosti implementirala.

ZAŠTITA PRIRODE

UVOD

Pojam zaštita prirode kod nas se često poistovjećuje sa pojmom zaštita okoline (okolina – okoliš, životna sredina), ali to su ipak dva različita pojma. Prije svega, zaštita okoline i zaštita prirode su dva osnovna zakonska koncepta pristupa okolini. Zaštita okoline reguliše ograničavanja uticaja ljudske zajednice na okolinu, a zaštita prirode ograničava promjene u prirodi (ekosistemima). Drugim riječima, zaštita okoline se odnosi na područja namijenjena urbanizaciji, industriji, saobraćaju, poljoprivredi i za druge čovjekove aktivnosti, dok se zaštita prirode odnosi na područja posebne prirodne vrijednosti u kojima je ograničeno unošenje promjena u prirodne sadržaje. Definicija zaštite prirode po Svjetskoj uniji za zaštitu prirode (IUCN) glasi: Zaštita prirode podrazumijeva sve odgovarajuće aktivnosti i mjere koje imaju za cilj sprečavanje štetnih aktivnosti, oštećenja ili zagađivanja prirode, smanjenje ili eliminisanje nastale štete i obnova prirode i dovođenje u prvobitno stanje. Pod pojmom prirode, u ovom kontekstu se podrazumijevaju divlje biljne i životinjske vrste, minerali, fosili i prirodna geografska (kopnena ili vodena) područja, odnosno svi dijelovi okoline (okoliša, životne sredine) u kojoj čovjek svojim djelovanjem još uvijek nije izvršio značajan negativni uticaj. Zaštićena područja su najčešći način ili alat pomoću kojeg se štiti priroda. Na ovaj način se direktno štite biljne vrste, a zaštitom prirodnih staništa se stvaraju osnovni preduslovi za zaštitu životinjskih vrsta. Naravno, pored toga se upražnjava i direktna zaštita određenih biljnih i životinjskih vrsta, a najčešće se primjenjuje kombinacija ova dva načina. U Bosni i Hercegovini postoje brojne prirodne vrijednosti koje bi trebale biti

pod zaštitom, a to nisu zbog nedovoljno funkcionalnog sistema i zakonodavstva koje je nužno u potpunosti uskladiti sa EU direktivama. Takođe, područja koja se već nalaze pod zaštitom nisu nažalost u potpunosti izuzeta od raznih štetnih zahvata u prirodi. Najbolji primjer loše prakse u BiH je bio plan izgradnje hidroelektrane u Nacionalnom parku Sutjeska. Upravo iz ovog razloga, neophodno je sve postojeće zakonske i podzakonske akte u oba entiteta i distriktu Brčko harmonizovati, ali i uskladiti sa EU direktivama.

Direktiva Savjeta 92/43/EEZ od 21. maja 1992. godine o konzervaciji prirodnih staništa i divlje faune i flore, uz izmjene iz direktiva 97/62/EZ i 2006/105/EZ i Uredbe (EZ) 1882/2003, uspostavlja evropsku mrežu ekoloških lokaliteta (Natura 2000) i osigurava zaštitu odabranih staništa i vrsta na način koji vrstama i samom lokalitetu pruža „povoljan konzervacioni status“. Takođe, Direktiva propisuje i pravni osnov za striktnu zaštitu određenih vrsta koje su od velikog konzervacionog značaja u Evropi.

Direktiva 2009/147/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 30. novembra 2009. godine o konzervaciji divljih ptica (kodifikovana verzija Direktive 79/406/EZ i njenih izmjena) zahtijeva od zemalja članica da zaštite divlje ptice i njihova staništa. Zemlje članice imaju obavezu da uspostave i upravljaju zaštićenim područjima i da zabrane aktivnosti koje bi mogle naštetiti lokalitetima i vrstama.

Uredba Savjeta (EZ) br. 338/97 od 9. decembra 1996. godine o zaštiti vrsta divlje faune i flore putem regulacije trgovine istima ima za cilj postavljanje pravne osnove za provođenje CITES

konvencije, odnosno regulaciju trgovine određenim biljnim i životinjskim vrstama koje su ugrožene ili mogu postati ugrožene trgovinom. Uredba omogućava provođenje CITES konvencije u EU, iako EU nije potpisnica ove konvencije.

Direktiva Savjeta 1999/22/EZ od 29. marta 1999. godine o držanju divljih životinja u zoološkim vrtovima postavlja pravila za licenciranje i inspekciju zooloških vrtova. Osnovni zahtjev ove Direktive je sprovođenje adekvatnog sistema licenciranja zooloških vrtova, koji će osigurati primjenu odgovarajućih mjera ili zatvaranje zoološkog vrta u slučaju kršenja zahtjeva. Direktiva takođe zahtijeva nametanje efektivnih i proporcionalnih kaznenih mjera koje će odvratiti uprave zooloških vrtova od daljeg kršenja.

Uredba Savjeta (EEZ) br. 3254/91 od 4. novembra 1991. godine o zabrani klopki za noge, zabranjuje upotrebu klopki za noge i ograničava uvoz koža životinja uhvaćenih ovakvim klopkami.

Zahtjevi EU za zemlje članice po pitanju usklađivanja u ovom sektoru obuhvataju preduzimanje sljedećih koraka:

1. Određivanje nadležnih institucija za sprovođenje propisa o zaštiti prirode, koje će snositi odgovornost za sprovođenje sljedećih aktivnosti:

- uspostavljanje sistema opšte zaštite svih ptica u divljini (čime se osigurava njihova zaštita);
- određivanje i uspostavljanje područja pod posebnom zaštitom;
- provođenje procedura za zabranu uvoza određenih proizvoda od foka;
- uspostavljanje upravnih tijela, naučnih tijela i određivanje carinskih tijela

nadležnih za vršenje provjera;

- uspostavljanje snažnog sistema za sprovođenje i praćenje;

- izvještavanje prema Evropskoj komisiji o određivanju nadležnih institucija i transpoziciji i

2. provođenju EU propisa u oblasti zaštite prirode;

3. osiguravanje da nadležne institucije (u skladu sa ustavnim ili administrativnim uređenjem) posjeduju kapacitete potrebne za adekvatno vršenje poslova planiranja, zaštite i upravljanja lokalitetom i podizanje javne svijesti;

4. uspostavljanje aranžmana za efektivno uključenje i učešće u donošenju odluka svih zainteresovanih strana (uključujući, između ostalog, sve zainteresovane javne institucije, poljoprivrednike, vlasnike zemljišta, lovce, ribolovce, itd.).

Iako BiH nije zemlja članica EU, ona bi trebalo da svoje zakonodavstvo prilagođava zahtjevima EU, budući da želi steći kandidatski status i jednog dana postati dio Evropske unije.

U ovom prilogu, urađena je analiza domaćeg zakonodavstva u oblasti zaštite prirode, te je utvrđeno koji se zakonski i podzakonski akti moraju mijenjati, a koji usvojiti, budući da uopšte ne postoje, a sve u skladu sa zahtjevima Evropske unije.

REGULATORNI OKVIR SA PREPORUKAMA

Akti evropske unije

1. Direktiva Savjeta 92/43/EEZ od 21. maja 1992. godine o konzervaciji prirodnih staništa i divlje faune i flore, uz izmjene iz Direktiva 97/62/EZ i 2006/105/

EZ i Uredbe (EZ) 1882/2003;
2. Direktiva 2009/147/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 30. novembra 2009. godine o konzervaciji divljih ptica (kodifikovana verzija Direktive 79/406/EZ i njenih izmjena);
3. Uredba Savjeta (EZ) br. 338/97 od 9. decembra 1996. godine o zaštiti vrsta divlje faune i flore putem regulacije trgovine istima, izmijenjena Uredbama (EZ) 938/97, 2307/97, 2214/98, 1476/99, 2724/2000, 1579/2001, 2476/2001, 1497/2003, 1882/2003, 834/2004, 252/2005 i 1332/2005, 318/2008, 398/2009, 407/2009 i (EU) 101/2012, Uredbe Komisije (EZ) 865/2006 o detaljnim pravilima za provođenje Uredbe Savjeta (EZ) 338/97 - Provedbene uredbe Komisije (EU) 792/2012 od 23. avgusta 2012. o pravilima za izgled i sadržaj dozvola, potvrda i drugih dokumenata navedenih u Uredbi Savjeta 338/97 o zaštiti vrsta divlje faune i flore putem regulacije trgovine istima o izmjenama i dopunama Uredbe Komisije 865/2006 - Uredba Komisije (EU) br. 791/2012 od 23. avgusta 2012. godine o određenim odredbama o trgovini vrstama divlje faune i flore, Uredba (EZ) br. 865/2006 o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Savjeta (EZ) br. 338/97;
4. Direktiva Savjeta 1999/22/EZ od 29. marta 1999. godine o držanju divljih životinja u zoološkim vrtovima;
5. Uredba Savjeta (EEZ) br. 3254/91 od 4. novembra 1991. godine o zabrani upotrebe nožnih klopki unutar Zajednice i unošenja u Zajednicu koža i proizvoda napravljenih od pojedinih vrsta divljih životinja porijeklom iz zemalja u kojima se ove životinje love nožnim i drugim klopka koje ne odgovaraju međunarodnim standardima za humane klopke

Republika Srpska

Zakoni

1. Zakon o zaštiti životne sredine (Sl. glasnik RS, br. 28/07, 41/08, 29/10);
2. Zakon o zaštiti prirode RS-a – (Službeni glasnik RS, br. 20/14);
3. Zakon o uređenju prostora i građenju (Sl. glasnik RS, br.55/10);
4. Zakon o šumama (Sl. glasnik RS, br.75/08);
5. Zakon o lovstvu (Sl. glasnik RS, br.60/09);
6. Zakon o nacionalnim parkovima (Sl. glasnik RS, br.75/10);
7. Zakon o Nacionalnom parku „Sutjeska“ (Sl. glasnik RS, br. 121/12);
8. Zakon o Nacionalnom parku „Kozara“ (Sl. glasnik RS, br.121/12);
9. Zakon o nacionalnom parku „Drina“ (Sl. glasnik RS, br.63/17);

Postojeći podzakonski akti

- Pravilnik o sadržaju, utvrđivanju i načinu sprovođenja mjera upravljanja zaštićenim područjima („Službeni Glasnik Republike Srpske“, broj 56/09);
- Pravilnik o sistemu praćenja namjernog držanja i ubijanja zaštićenih životinja („Službeni Glasnik Republike Srpske“, broj 85/05);
- Pravilnik o načinu uspostavljanja i upravljanja informativnim sistemom za zaštitu prirode i sistemu praćenja („Službeni Glasnik Republike Srpske“, broj 85/05);
- Pravilnik o uslovima i kriterijumima za finansiranje nacionalnih parkova iz budžeta Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 22/06);
- Uredba o crvenoj listi zaštićenih vrsta flore i faune Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 124/12);
- Odluka o stavljanju u prethodnu zaštitu novootkrivenog speleološkog objekta

– pećina na lokalitetu kamenoloma “Kozaraputevi” a.d. u Ljubačevu, Banja Luka („Službeni glasnik RS” br. 35/05).

Preporuke

Republika Srpska je u ograničenoj mjeri transponovala dio pravne tekovine EU u oblasti zaštite prirode. Međutim, na osnovu izvršene analize, utvrđeni su sljedeći nedostaci u zakonodavstvu

Republike Srpske iz ove oblasti:

- Uspostavljanje neophodnih mjera za očuvanje, poduzimanje koraka na sprečavanju degradacije, ili uvrštavanje takvih mjera i koraka u prostorne planove i planove za upravljanje PPK su samo djelimično transponovani,
- Nadzor nad stepenom očuvanosti prirodnih staništa i vrsta je samo djelimično transponovan,
- Transponovanje Direktive o divljim pticama je djelimično izvršeno,
- Nepostojanje Uredbe o Crvenoj knjizi koja zakonom predviđeno da na prijedlog ministarstva nadležnog za zaštitu životne sredine Vlada Republike Srpske donosi uredbu kojom utvrđuje divlje vrste, strogo zaštićene divlje vrste ili zaštićene divlje vrste,
- Usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode sa ciljem potpunog usklađivanja sa EU Direktivama i aneksima,
- Izmjene i dopune usvojenih podzakonskih akata u cilju daljeg prijenosa zahtjeva EU direktiva za zaštitu prirode,
- Donošenje uredbe kojom se utvrđuje ekološka mreža, kao i način njenog upravljanja i finansiranja,
- Uredbe kojom se utvrđuju divlje vrste strogo zaštićene divlje vrste ili zaštićene divlje vrste,
- Uredbu o Crvenoj knjizi, - uredba kojom

- se utvrđuju divlje vrste strogo zaštićene divlje vrste ili zaštićene divlje vrste,
- Uredbu kojom se propisuje postupak, sadržina, rokovi i način sprovođenja ocjene prihvatljivosti,
- Pravilnik kojim se detaljnije propisuju uslovi za obavljanje uvoza, izvoza, unosa, iznosa ili tranzita i uzgoja divljih vrsta,
- Pravilnik kojim se propisuje način obilježavanja zaštićenog područja,
- Pravilnik kojim se propisuju kriterijumi za identifikaciju pejzaža i način procjene njihovih značajnih i karakterističnih obilježja,
- Pravilnik kojim se detaljnije propisuje način uspostavljanja Inventara objekata geonasljeđa Republike Srpske,
- Pravilnik kojim se utvrđuju kompenzacijske mjere,
- Pravilnik kojim se propisuju kriterijumi za izdvajanje ugroženih, rijetkih i osjetljivih staništa i tipova staništa od posebnog značaja za očuvanje, Postojeća Uredba o crvenoj listi zaštićenih vrsta flore i faune Republike Srpske treba biti dopunjena na način da se u njen sadržaj uvrste kategorije ugroženosti.

Federacija Bosne i Hercegovine

Zakoni

1. Zakon o zaštiti okoliša (“Sl. Novine FBiH”, br. 33/03, 39/09);
2. Zakon o zaštiti prirode (“Sl. Novine FBiH”, br. 66/13);
3. Zakon o nacionalnom parku Una (“Sl. Novine FBiH”, br. 44/08); i
4. Zakon o lovstvu (“Sl. Novine FBiH”, br. 4/06 i 8/10).

Postojeći podzakonski akti

- Uredba o Programu Natura 2000 - zaštićena područja u Evropi (“Sl. novine FBiH”; br. 41/11);
- Pravilnik o uspostavljanju i upravljanju informacionim sistemom za zaštitu

prirode i vršenje monitoringa ("Sl. novine FBiH", br. 46/05);

- Pravilnik o uspostavljanju sistema namjernog držanja i ubijanja zaštićenih životinja („Sl.novine FBiH“, br. 46/05);
- Pravilnik o novim mjerama za istraživanje ili očuvanje kako bi se spriječio značajan negativan utjecaj na životinjske vrste namjernim hvatanjem ili ubijanjem ("Sl. novine FBiH", br. 65/06);
- Pravilnik o sadržaju i načinu izrade plana upravljanja zaštićenim područjima ("Sl. novine FBiH", br. 65/06);
- Pravilnik o uvjetima pristupa zaštićenim područjima ("Sl. novine FBiH", br. 69/06);
- i
- Pravilnik o sadržaju i načinju vođenja registra zaštićenih područja ("Sl. novine FBiH", br. 69/06).

Preporuke

Zakon o zaštiti prirode je glavni pravni akt koji reguliše pitanja vezana za pravnu stečevinu EU o zaštiti prirode, kao što su očuvanje vrsta i staništa i očuvanje divljih ptica. Zakon obezbjeđuje uslove i metode za restauraciju, zaštitu, očuvanje i održiv razvoj svih komponenti prirode na teritoriji FBiH. Zakon također reguliše nadležnosti javnih vlasti koje vrše zadatke zaštite prirode, informacionog sistema, monitoringa, finansiranja, inspekcije i provedbe mjera vezanih za zaštitu prirode. Zakon je postavio obavezu ministra da nametne propis koji omogućava Crvene liste ugroženih vrsta i staništa i mjere koje treba preduzeti za poboljšanje statusa vrsta i staništa na Crvenoj listi. Uredba o Programu Natura 2000 - zaštićene oblasti u Evropi, transponuje do određene mjere odredbe člana 3. Direktive o staništima [određivanje listi Posebnih oblasti za očuvanje i Oblasti "Sl. novine FBiH", br. 66/13 posebne zaštite], ali ne transponuje odredbe vezane za pejzažne

osobine od velikog značaja za divlju faunu i floru. Zakon o zaštiti prirode većim dijelom transponuje odredbe Direktive o staništima.

Odredbe Direktive o divljim pticama su transponovane većim dijelom u Zakon o zaštiti prirode FBiH, ali je neophodno dodatno izvršiti usklađivanje Zakona o lovstvu FBiH i drugih podzakonskih akata. Identifikovani su sljedeći nedostaci u propisima FBiH o zaštiti prirode:.

- Nekoliko definicija nije transponovano;
- Aneksi Direktive o staništima i Direktive o divljim pticama nisu transponovani.

Potrebno je:

- Usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode sa ciljem potpunog usklađivanja sa EU Direktivama i aneksima,
- Pokretanje inicijative za ratifikaciju međunarodnih ugovora relevantnih za zaštitu prirode i ispunjavanje obaveza koje proizlaze iz članstva u međunarodnim ugovorima: Konvencija o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja (Bonska konvencija) i Konvencija o evropskim pejzažima,
- Stalne analize usklađenosti propisa sa *acquis* za zaštitu prirode,
- Osiguranje jačeg integriranja okoliša sa politikama ostalih sektora po pitanju zaštite prirode (prostorno planiranje, koncesije itd.),
- Izmjene i dopune usvojenih podzakonskih akata u cilju daljeg prijenosa zahtjeva EU direktiva za zaštitu prirode,
- Provedbeni propis o očuvanju divljih ptica, o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore, o držanju divljih životinja u zoološkim vrtovima, o korištenju zamki za životinje,
- Donošenje uredbe kojom se utvrđuje ekološka mreža, kao i način njenog

upravljanja i finansiranja,

- Uredbe kojom se utvrđuju divlje vrste strogo zaštićenim divljim vrstama ili zaštićenim divljim vrstama,
- Uredbu kojom se propisuje postupak, sadržina, rokovi i način sprovođenja ocjene prihvatljivosti,
- Pravilnik kojim se detaljnije propisuju uslovi za obavljanje uvoza, izvoza, unosa, iznosa ili tranzita i uzgoja divljih vrsta,
- Pravilnik kojim se propisuje način obilježavanja zaštićenog područja,
- Pravilnik kojim se propisuju kriterijumi za identifikaciju pejzaža i način procjene njihovih značajnih i karakterističnih obilježja,
- Pravilnik kojim se detaljnije propisuje način uspostavljanja Inventara objekata geonasljeđa,
- Pravilnik kojim se utvrđuju kompenzacijske mjere,
- Pravilnik kojim se propisuju kriterijumi za izdvajanje ugroženih, rijetkih i osjetljivih staništa i tipova staništa od posebnog značaja za očuvanje,

Brčko Distrikt

1. Zakon o zaštiti životne sredine ("Sl. glasnik. BD BiH", br. 24/04, 1/05, 19/07 i 9/09); i
2. Zakon o zaštiti prirode ("Sl. glasnik. BD BiH", 24/04, 1/05, 19/07 i 9/09).

Preporuke

BD BiH nema uspostavljen pravni okvir za zaštitu prirode, osim Strategije za zaštitu životne sredine za period 2016-2026. Zakon tako pruža samo slabu pravnu podlogu za dalji razvoj ovog dijela pravnog sistema BD BiH. Situacija u BD BiH je znatno drugačija od one u FBiH i RS. Transpozicija pravne stečevine EU u oblasti zaštite prirode je u veoma ranoj fazi. Postojeći propisi BD BiH pružaju samo elementarni okvir i usmjerenje za

dalji razvoj većeg broja podzakonskih akata kojima bi se postigla puna transpozicija Direktive o staništima. Transpozicija Direktive o pticama u pravni sistem BD BiH još uvijek nije započeta. Može se zaključiti da cjelokupan pod-sektor zaštite prirode praktično predstavlja zakonodavni nedostatak. U tom smislu potrebno je usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode sa ciljem potpunog usklađivanja sa EU Direktivama i aneksima.

Treba donijeti podzakonske akte koji se odnose na:

- Način i uslovi zaštite pejzaža van zaštićenih područja,
- Način izrade, vrste planova i projekata za zaštitu pejzaža,
- Crvena knjiga, njen sadržaj i rok važenja,
- Proglašenje zaštićenog područja,
- Proglašenje spomenika prirode i zaštićenih pejzaža,
- Sadržaj i način vođenja registra zaštićenih područja.

Također, potrebno je donijeti provedbene propise i o:

- očuvanju divljih ptica,
- očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore,
- držanju divljih životinja u zoološkim vrtovima,
- korištenju zamki za životinje,
- Priprema, sadržaj, utvrđivanje neophodnih mjera i nadležni organ za provođenje ili kontrolu posebnih mjera upravljanja zaštićenim zonama,
- Vrste divljih životinja koje se mogu loviti, pecati i lovno vrijeme, broj i način lova,
- Sticanje vlasništva nad zemljištem i nekretninama u zaštićenim područjima čiji je vlasnik Brčko distrikt BiH.

ZAKLJUČCI/PREPORUKE

Shvatajući situaciju u kojoj se Bosna i Hercegovina nalazi sa svojim administrativnim podjelama i komplikovanim procedurama, civilni sektor se već nekoliko godina nameće kao korektivni faktor, ukazujući na potrebu zajedničkog djelovanja vladinog i nevladinog sektora. Svjesni problema na koje se nailazi u implementaciji, civilni sektor aktivno ukazuje na uočene nedostatke prilikom vođenja različitih postupaka i primjene zakona, kako bi se za građane Bosne i Hercegovine osigurala zdrava životna sredina.

Neophodno usklađivanje propisa u BiH sa pravnom tekovinom EU promjena je koju BiH mora uraditi ukoliko želi da postane članica jedne veće zajednice. Na tom putu, potrebno je izvršiti transpoziciju propisa, koja podrazumijeva usvajanje novih ili izmjenu postojećih propisa u BiH, pravila i procedura, kako bi se svi zahtjevi vezani za zaštitu okoliša / životne sredine navedeni u zakonodavstvu EU prenijeli u pravni sistem u BiH; njihovo provođenje u praksi, što podrazumijeva uspostavljanje (izgradnju, osposobljavanje) institucija i obezbjeđenje budžeta neophodnih za provođenje propisa usklađenih sa zahtjevima EU u oblasti zaštite okoliša / životne sredine; i njihovo izvršenje, koje podrazumijeva neophodne kontrole i kaznene mjere kojima će se osigurati potpuno i pravilno poštovanje transponovanih propisa. Dinamika usklađivanja direktiva svakako iziskuje neophodne finansijske rezove koje dosad vlade administrativnih jedinica nisu bile spremne poštovati, praveći tako ustupke onima koji moraju primjenjivati i poštovati zakone.

Kako je to već ranije navedeno, u izvještaju je obrađeno nekoliko poglavlja,

a to su ona sa kojima se organizacije koje se bave zaštitom životne sredine susreću u svojoj praksi. Svaka od ovih oblasti zahtijeva određena finansijska sredstva koja su potrebna da bi se briga za životnu sredinu stavila na odgovarajući nivo. Oblasti buke, hemikalija i otpada nisu obrađene u ovom izvještaju, ali evidentno je da su ovo oblasti za koje tek predstoje velika ulaganja. Ostale oblasti kojima je posvećena pažnja, dobrim dijelom su izvršile svoje obaveze prema direktivama, ali ipak, pojedinim instrumentima i institutima, čija primjena zavisi od političke i finansijske volje, još uvijek nije posvećena dovoljna pažnja, pa se oni i dalje nalaze u ranoj fazi.

U svakoj obrađenoj oblasti u ovom izvještaju, navedeni su primjeri iz prakse, na osnovu kojih su date i preporuke za tu oblast, pa se ovaj dio izvještaja neće odnositi na takvu, konkretnu vrstu preporuka, već će se posvetiti pažnja identifikovanim problemima na kojima se treba raditi. Od rješavanja ovih problema zavisi kako ćemo se u budućnosti ophoditi prema našoj prirodi, stavljajući akcenat na njenu zaštitu i korištenje, bez vidnog narušavanja. Za preporuke u ovom dijelu Izvještaja, može se reći da su date za prioritetne uočene probleme, koje treba početi hitno rješavati, bilo da se one odnose na dosad uočene nedostatke i potrebe ili obaveze organa u svom radu. Preporuke su rezultat rada organizacija koje se bave životnom sredinom i ovo je njihov poziv organima vlasti i stav da su spremne aktivno učestvovati svojim znanjem i iskustvom u sprovođenju tih preporuka.

1. PRIMJENA ARHUSKE KONVENCIJE

Iako je pristup informacijama, učešće javnosti u donošenju odluka i pristup pravdi u velikoj mjeri implementiran u zakonima o zaštiti životne sredine / okoliša i zakonima o slobodi pristupa informacijama, participacija javnosti još uvijek nije dovoljno implementirana u ostalim oblastima životne sredine. Nedosljedna primjena zakonskih propisa u oblasti prava od strane državnih službenika u pristupu informacijama i slobodna interpretacija zakona u davanju informacija, problem je sa kojim se organizacije svakodnevno susreću. Zakon se pogrešno tumači ili primjenjuje, pa tako postoje primjeri da se dozvoljava pristup informacijama samo uvidom u kancelariji organa, kao i često naglašavanje da nije dozvoljeno fotokopiranje ili bilo kakvo drugo umnožavanje, a tražene informacije se ne dostavljaju. Pored toga što učešće javnosti u donošenju odluka u oblasti vazduha, otpada ili hemikalija nije zastupljeno, javnost je takođe isključena iz postupka donošenja dozvola, kada su u pitanju postupci koji se nadovezuju na postupke akata zaštite životne sredine. Tako javnosti nije omogućeno dalje djelovanje u postupku izdavanja građevinske dozvole, lokacijskih uslova ili drugih akata potrebnih da bi se objekat stavio u funkciju.

Potrebno uspostavljanje sistema učešća javnosti u svim postupcima, fazama i oblastima izdavanja dozvola vezanim za životnu sredinu.

2. STUDIJE UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU

Postoji veliki broj studija uticaja na životnu sredinu, koje se baziraju na jednostavnim proračunima, za koje se kasnije utvrdi da nisu pokazali pravo stanje uticaja na životnu sredinu u konkretnim projektima. Čest je slučaj da se podaci iz studija prepisuju, te se na taj način serviraju informacije koje se u daljem postupku ne provjeravaju, jer je prema sadašnjem zakonskom rješenju dato puno povjerenje izrađivaču studije. Na osnovu toga, svoje stanovište grade i sudovi u sporovima protiv akata iz oblasti životne sredine, kada zainteresovana javnost pokrene postupak ukazujući na pogrešne podatke u studijama. U dosadašnjoj praksi, zabilježen je samo jedan slučaj obaranja studije uticaja na životnu sredinu za gradnju MHE na rijeci Sutjesci, kada je sud odlučivao na bazi loše izvršene analize stanja u studiji. Nadležni organi bi morali u budućem periodu posvetiti više pažnje regulisanju materijalne, krivične i prekršajne odgovornosti izrađivača studija uticaja na životnu sredinu, pa je u tom smislu potrebno detaljnije regulisati ova pitanja, i to na način da se propišu rigorozne sankcije ukoliko se utvrdi da podaci iz studije nisu tačni.

Potrebno je uspostaviti sistem kontrole izrade i primjene studija uticaja na životnu sredinu.

3. INTEGRISANI SISTEM IZDAVANJA DOZVOLA

Sadašnja zakonska rješenja izdavanja dozvola obuhvataju vođenje više postupaka, pa se tako vode odvojeni postupci za izdavanje vodnih akata i ekoloških akata i zagađenja tla. Sadašnji sistem izdavanja dozvola može dovesti do toga da dozvola zagađenja jedne oblasti životne sredine može imati efekat na druge oblasti, pa se tako uvođenjem mjera za zagađenje vazduha, može povećati zagađenja voda, ukoliko postojeći objekat ima uticaja na oba ova medija. Integrisani sistem izdavanja dozvola obuhvatio bi sve postupke u jedan, u kome bi akt sadržavao mjere zaštite za sve oblasti životne sredine.

Jedna dozvola za sve značila bi:

- Sveobuhvatno preispitivanje rada postrojenja koje može pomoći u identifikaciji boljih načina kontrole ukupnog uticaja na životnu sredinu / okoliš;
- Objedinjavanje dozvola i preklapanja procesa izdavanja dozvola u jednu dozvolu i proces može smanjiti administrativne troškove;
- Integrisanu procjenu postrojenja koja zagađuju životnu sredinu i koja mogu dovesti do bolje procjene njene zaštite;
- Dugoročnu održivost racionalnog korištenja prirodnih resursa, energije, uticaja na staništa i druge aspekte životne sredine;
- Aktivno učešće javnosti u postupku izdavanja integrisane dozvole, čime se javnosti pruža mogućnost davanja objedinjenih prijedloga, sugestija i mišljenja, umjesto da se to vodi u više postupaka, kako je dosad bilo.

Potrebno je uspostaviti sistem izdavanja integrisane dozvole.

4. NATURA 2000

Neuspjeli pokušaj uspostavljanja Emerald mreže u Bosni i Hercegovni, koja je prethodnica uspostavljanja mreže Natura 2000, pokazao je da još uvijek ne postoji spremnost da se određena područja zaštite i tako obezbijede staništa za mnoge vrste koje su specifične u Bosni i Hercegovni. Tako danas postoje slučajevi kada se dozvoljava gradnja mini hidroelektrana u nacionalnim parkovima, otvaraju se postrojenja koja imaju orgoman uticaj na pojedine vrste i ne pridaje se dovoljno pažnje zaštiti naše prirode. Na ovom putu, potrebno je uskladiti zakone sa nekoliko direktiva čija primjena bi direktno dovela do toga da se otvaraju vrata za uspostavljanje Nature 2000. Dosad su Direktiva o staništima i Direktiva o pticama djelimično implementirane, što sigurno nije dovoljno za početak rada na uspostavljanju ove mreže. Natura 2000 je nešto što Bosna i Hercegovina, njeni entiteti i Brčko distrikt, trebaju, jer ukoliko se nastavi davanje koncesija čije korištenje bezobzirno crpi prirodne resurse, uništava staništa i mijenja prirodu, vrlo brzo ćemo doći u situaciju da ćemo imati presušena korita, posječene šume, zagađene rijeke, a takvu prirodu građani i građanke Bosne i Hercegovine sigurne ne žele.

Potrebno je pokrenuti aktivnosti na uspostavljanju Nature 2000.

5. USPOSTAVLJANJE REGISTRA ZAGAĐIVAČA I DOMET ZAGAĐENJA (PRTR)

Jedna od glavnih prepreka adekvatne naplate zagađenja prirodnih resursa jeste uspostavljanje funkcionalnog registra zagađivača i domet zagađenja (PRTR), čiji zadatak je, pored mapiranja, transparentno dijeljenje svih dostupnih informacija. Entiteti i Brčko distrikt su davno započeli uspostavljanje ovog registra, ali radi nepostojanja razumijevanja određenih nivoa vlasti, ovaj proces je stao i ostao nedovršen. Zagađivači su takvim postupanjem vlasti još uvijek oslobođeni odgovornosti zbog ispuštanja štetnih supstanci, što rapidno utiče na stanje životne sredine, a to se, pored lokalnih zajednica, osjeti i na većem prostoru Bosne i Hercegovine. U takvom stanju, još uvijek ne postoji sistem naplate zagađenja u entitetima i Brčko distriktu, a ta finansijska sredstva se moraju početi naplaćivati i tako upotrijebiti u sprovođenju mjera zaštite i poboljšanja životne sredine. U tom krugu, u kome se životna sredina i dalje zagađuje, najveću korist još uvijek imaju zagađivači, a najmanju građani i građanke Bosne i Hercevine.

Potrebno je pokrenuti aktivnosti oko uspostavljanja i primjene registra zagađivača i dometa zagađenja.

6. OBUKA DRŽAVNIH SLUŽBENIKA

Obuke se sprovode, ali nedovoljno, pogotovo na opštinskom ili kantonalnom nivou, jer se organizacije sreću sa poteškoćama u implementaciji zakona koji se primjenjuju u zakonodavnoj oblasti zaštite životne sredine. Stoga je potrebna intenzivnija edukacija svih službenika koji se bave pitanjima životne sredine u primjeni propisa iz raznih oblasti, uz

aktivno učešće predstavnika organizacija koje se bave životnom sredinom. Obuke se moraju aktivnije sprovoditi, na nižim nivoima (opštine, gradovi i kanton), kako se ne bi pojavljivale kočnice već pri samom pokretanju postupka i uključivanju javnosti. Iz dosadašnjeg iskustva, evidentno je da je civilni sektor dostigao nivo u kome bi se morao aktivno uključiti u edukaciju državnih službenika i tako ubrzati procese i postupke koji omogućuju javnosti njegovo aktivno učestvovanje na svim nivoima. S druge strane, evidentan je nedostatak stručnih kadrova u administrativnim službama, kao i nedostatak stručnih institucija koje učestvuju u ovim procesima. Zbog toga, potrebno je angažovati akademsku zajednicu, organizacije civilnog društva i stručne pojedince koji svojim znanjem mogu uticati na adekvatniju i bolju zaštitu životne sredine.

Potrebno je sprovesti aktivniju obuku državnih službenika uz aktivno učešće civilnog sektora.

7. KRIVIČNA I MATERIJALNA ODGOVORNOST PRAVNIH I FIZIČKIH LICA

U oblasti životne sredine, još uvijek ne postoji veći broj konkretnih krivičnih postupaka protiv subjekata koji svojim djelovanjem vidno zagađuju životnu sredinu, ne primjenjujući zakon. I dalje su pravosudni organi u fazi kada se vode uglavnom slučajevi koji se odnose na fizička lica, dok pravna lica ostaju nekažnjena i neprimijećena, a nedosljedna primjena zakona dovodi do vidnog narušavanja životne sredine, što je često opasno po život i zdravlje ljudi. Djelovanje pravnih subjekata, pored krivične odgovornosti, uključuje i prekršajnu odgovornost i zakoni su u tom smislu propisali sankcije ukoliko

se prekrše zakonske norme. Međutim, praksa na terenu je pokazala da ova lica često ostaju nekažnjena, uz ostavljanje roka za otklanjanje grešaka bez novčane sankcije. Nadležni organi bi trebalo da ojačanim kapacitetima osluškuju glas javnosti i adekvatno reaguju tamo gdje postoji osnovana sumnja da je počinjeno krivično ili prekršajno djelo i time doprinesu zaštiti prirode, kako je to zakon i propisao. Međutim, vidan nedostatak inspektora životne sredine često utiče na to da zagađivači i uništavači ostanu nekažnjeni, pa je lokalna zajednica primorana da svoju zaštitu traži svim drugim legalnim sredstvima.

Potrebno je pojačati nadzor nad radom pravnih subjekata dosljednom primjenom krivičnih i prekršajnih sankcija.

8. MEĐUSOBNA SARADNJA ADMINISTRATIVNIH JEDINICA

Zakoni u svim administrativnim jedinicama se donose u većim ili manjim vremenskim razlikama, pa su oblasti poglavlja 27 uglavnom i usklađene. Međutim, niži akti koji se donose na osnovu zakona, u nadležnosti su ministarstva, pa tako imamo očigledne razlike u primjeni pojedinih instituta zakona zakonodavno-pravne oblasti životne sredine / okoliša. Postojeće institucije, koje su relevantne za problematiku okoliša / životne sredine funkcionišu odvojeno i nedovoljno efikasno, te je u tom smislu potrebno napraviti odgovarajuću reformu i racionalizaciju, gdje bi se postojeći kapaciteti funkcionalno povezali uz istovremenu uspostavu institucija koje nedostaju. Dosad je primijećeno da institucije raznih nivoa vlasti ne saraduju u dovoljnoj mjeri, koliko je to potrebno

da bi se održao kontinuirani i ujednačeni proces kog se Bosna i Hercegovina prihvatila. Iz tog razloga, potrebna je efikasnija povezanost i saradnja u radu institucija nadležnih u pitanjima životne sredine, čiji će rezultat biti ujednačenost zakona svih administrativnih jedinica.

Potrebna je bliska saradnja zakonodavnih, izvršnih i sudskih vlasti u usvajanju, primjeni i kontroli propisa.

9. PROMJENA POLITIKE ULAGANJA U ENERGETSKI SEKTOR

Iako ovaj dio nije direktno povezan sa usklađivanjem evropskih direktiva sa domaćim zakonodavstvom, smatrali smo da je ovaj segment jedan od ključnih u budućem ophođenju prema prirodi. Politika koja se trenutno sprovodi u Bosni i Hercegovini oko korištenja izvora energije dovoljan je pokazatelj da ova zemlja trenutno forsira korištenje vidova energije koji narušavaju i mijenjaju naš životni prostor. Forsiranje uglja kao energenta, te stavljanje akcenta na gradnju mini hidroelektrana dovela je do toga da građani i građanke u lokalnim zajednicama sve više, svojim akcijama, ukazuju na pogrešan pristup pri korištenju različitih izvora energije. Tako se na primjeru dugogodišnjeg forsiranja obnovljivih izvora energije na primjeru vode, izgradnjom malih hidrocentrala, vidi da Bosna i Hercegovina sistematski uništava ono što joj je najvrednije, a to su prirodna bogatstva kojih je, izgradnjom ovih postrojenja, sve manje. Primjera negodovanja građana u Bosni i Hercegovini na projekte koji uništavaju lokalnu životnu sredinu je sve više, a građani već uveliko shvataju da je uništavanje prirodnog bogatstva zarad privatnog interesa nedopustivo. Primjeri dizanja glasa lokalne zajednice su

danas mnogobrojni, ali sve je krenulo sa ženama Kruščice, a nakon toga su se počela javljvati negodovanja na rijeci Doljanci, Buni, Vrbasu, Sutjesci i mnogim drugim rijekama čiji se potencijal može iskoristiti na drugačiji način, bez uništavanja.

Vjerujemo da će vlasti u Bosni i Hercegovini zaokrenuti politiku koju trenutno provode i prestati sa davanjem koncesija za izgradnju mini hidroelektrana, te se okrenuti stvarno obnovljivim izvorima kao što su vjetar, sunce ili bio masa, od kojih su posljedice za prirodu daleko manje štetne nego kada se za pravljenje električne energije koriste ugalj ili voda, a čije korištenje ima za posljedicu stvaranje klime koja utiče na život i zdravlje ljudi, životinjskih i biljnih vrsta. Na tom putu, organizacije su spremne da se aktivno uključe, kako bi Bosna i Hercegovina bila zdravo iskorištena za dobrobit svih njenih građana i građanki.

IZVORI I LITERATURA

¹ Obnovljivi unutrašnji izvori slatke vode po glavi stanovnika (kubni metar). Izvor: <https://data.worldbank.org/indicator/ER.H2O.INTR.PC?contextual=min&end=2014&locations=BA-HR-RS-MK-SI-AL&start=2014&view=bar>.

² Izvor: http://dei.gov.ba/dei/media_servis/vijesti/default.aspx?id=17696&langTag=bs-BA.

³ RVIS <https://rvisportal.voders.org/VodniKatastri/GIS/>.

⁵ Izvor: <https://istinomjer.ba/akcijski-plan-za-zastitu-od-poplava/>.

⁶ Izvor: <https://archive.is/PRteC#selection-911.0-911.82>.

⁷ Pravilnik o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće („Službeni glasnik BiH”, br. 40/10, 43/10, 30/12 i 62/17) <http://www.sluzbenilist.ba/page/akt/bils-60gztz5k76kjn45hXSt0>.

⁸ Pravilnik o prirodnim mineralnim i prirodnim izvorskim vodama („Službeni glasnik BiH”, broj 26/10).

⁹ Nacrt zakona o vodama: <https://fmpvs.gov.ba/wp-content/uploads/2017/Vodoprivreda/Vode-za-koni/nacrtzakonavodeB.pdf>.

¹⁰ Izvor: <https://parlamentfbih.gov.ba/v2/bs/propis.php?id=180>.

¹¹ Uredba o uslovima ispuštanja otpadnih voda u okoliš i sisteme javne kanalizacije („Službene novine FBiH” broj: 101/15, 1/16 i 101/18).

¹² Pravilnik o postupcima i mjerama u slučajevima akcidenta na vodama i obalnom vodnom zemljištu („Službene novine FBiH”, broj 71/09).

¹³ Izvor: Program aproksimacije propisa FBiH sa pravnom tekovinom EU u oblasti okoliša, str. 36.

¹⁴ Pravilnik o načinu utvrđivanja uslova za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta vode za javno vodosnabdijevanje stanovništva („Službene novine FBiH”, broj 88/12).

¹⁵ Pravilnik o utvrđivanju područja podložnih eutrofikaciji i osjetljivih na nitrata („Službene novine FBiH”, broj 71/09).

¹⁶ Pravilnik o monitoringu u područjima podložnim eutrofikaciji i osjetljivim na nitrata („Službene novine FBiH” br. 71/09).

²⁵ Obavještenje o početku pripreme Plana: http://www.jadran.ba/plan_upravljanja/pupv22_27/

Obavještenje_za_javnost.pdf.

²⁶ Obavještenje o početku pripreme plana: http://www.voda.ba/uimages/Obavjestenje_o_pocetku_pripreme_Plana_upravljanja_vodama_za_vodno_podrucje_r_Save_u_FBiH_2022-2027.pdf.

²⁷ Izvještaj o radu Vlade FBiH za 2018. godinu.

²⁸ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o vodama 74/17: <https://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/akti/usvojeni-zakoni/zakon-o-izmjenama-i-dopunama-zakona-o-vodama-0>.

²⁹ Izvor: https://www.ba.undp.org/content/bosnia_and_herzegovina/bs/home/presscenter/articles/2017/11/16/eu-direktiva-o-poplavama-uvr-tena-u-zakon-o-vodama-republike-srpske.html.

³⁰ „Službeni glasnik Republike Srpske” br.88/17 <https://rzsm.org/images/stories/RZSM/Propisi/MZSZ/Vazeci/03-88-17%20Prav%20o%20zdrav%20isp%20vode%20za%20ljudsku%20potrosnju.pdf>.

³¹ Strategija integralnog upravljanja vodama 2015-2024.

³² Plan upravljanja vodama ORS Save 2017-2021.

³³ Plan upravljanja vodama ORS Trebišnjice 2017-2021.

³⁴ Izvor: <http://www.voders.org/vlada-rs-usvoji-la-planove-upravljanja-rije%C4%8Dnim-slivovima-save-i-trebi%C5%A1njice/>.

³⁵ Izvor: <http://www.voders.org/wp-content/uploads/2019/09/5-%D0%98%D0%B-D%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%98%D0%B0-%D0%B0%D0%B6%D1%83%D1%80%D0%B8%D1%80%D0%B0%D1%9A%D0%B5-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%B-D%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D1%99%D0%B0%D1%9A%D0%B0-%D0%9E%D0%A0%D0%A1-%D0%A0%D0%A1.pdf?lang=lat>.

³⁶ „Sl. glasnik BD BiH”, br. 25/04, 1/05 i 19/07.

³⁷ „Sl. glasnik RS” br. 42/01.

³⁸ Izvor: <http://nula49.com/brcko/brcko-usvojen-glavni-operativni-plan-odbrane-od-poplava/>.

³⁹ Izvor: <http://vlada.bdcentral.net/Publication/Read/TEST360?lang=hr>.

⁴⁰ Izvor: P. 32. https://balkanrivers.net/sites/default/files/European%20Hydropower%20report%202019_w.pdf

⁴¹ Milinković, Ivana. *Kad se čiste vode zamute*. Mediacentar, 2018.

Prema Zakonu o vodama, „korišćenje vode za opskrbu stanovništva vodom za piće, sanitarne potrebe i potrebe protivpožarne zaštite ima prednost u odnosu na korišćenje vode za ostale namjene ...” (FBiH – član 47. stav 2. i RS – član 51. stav 2.), što uključuje i „korišćenje vodnih snaga za proizvodnju električne energije i druge pogonske namjene” (FBiH – član 44. stav 2. i RS – član 48b.). Međutim, praksa je pokazala da institucije ove zakonske odredbe ne poštuju uvijek, a primjer rijeke Kruščice i aktuelne borbe mještana za „pitku vodu” to i dokazuje.

⁴² Izvor: <http://www.statistika.ba/?-show=12&id=11142>.

⁴³ Izvor: https://www.akta.ba/vijesti/vodni-inspektori-za-izmjenu-zakon-o-vodama-fbih/110190?utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=Akta%20-%20Vijesti.

⁴⁴ Izvor: <https://www.akta.ba/vijesti/preventivne-mjere-protiv-poplava-misljenje-institucija-bih-i-eu-u-raskoraku/100064>.

⁴⁵ IZVJEŠTAJ REVIZIJE UČINKA AKTIVNOSTI INSTITUCIJA BiH ZA PROVOĐENJE ZAŠTITE I SPAŠAVANJA U PRIRODNOJ ILI DRUGOJ NESREĆI, 2016.

⁴⁶ Izvor: <https://ba.ekapija.com/news/2569163/utvrdjene-izmjene-zakona-o-sumama-rs-izvodjaci-radova-u-sumarstvu-mogu-biti>.

⁴⁷ Izvor: <https://zurnal.info/novost/22441/tendere-obara-falsifikator-certifikata-o-autenticnosti-ribe->.

⁴⁸ Izvještaj o reviziji finansijskih izvještaja KJKP „Vodovod i kanalizacija” d.o.o. Sarajevo za 2012. godinu broj: 06 – 03/13. Izvor: http://www.vrifbih.ba/javni-izvjaj-pred/pdf/Izvj_Vodovod_Sarajevo_za_2012g.pdf.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Strategija usklađivanja propisa pravnoj tekovini EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine Bosne i Hercegovine – EAS-BiH.

⁵¹ Izvor: [http://www.voda.ba/udoc/planupravljanjavodama/Plan_upravljanja_vodama_za_vodno_podrucje_rijeka_Save_u_FBiH_\(2016-2021\).pdf](http://www.voda.ba/udoc/planupravljanjavodama/Plan_upravljanja_vodama_za_vodno_podrucje_rijeka_Save_u_FBiH_(2016-2021).pdf).

⁵² Izvor: <https://czzs.org/wp-content/uploads/2019/03/Biodiverzitet-jezera-Nacionalnog-parka-Sutjeska.pdf>.

⁵³ Izvor: <https://www.slobodnaevropa.org/a/od-dragulja-do-mulja-divlja-gradnja-unistava-prokosko-jezero/25173086.html>.

Izvještaj iz sjene dio je projekta
„Environmental legislation under the loupe – Zakonodavstvo životne sredine pod lupom”,
finansiranog od strane LIR Evolution
(sub-grant contract 16/19-U) i Evropske unije (IPA 2017/394-372).

Neka prava zadržana

Creative Commons
Licenca - Imenovanje - Nekomercijalno 2.5

Slobodno smijete:

umnožavati, distribuisati
i javnosti saopštavati djelo

prerađivati djelo

Pod sljedećim uslovima:

Imenovanje: morate priznati i označiti autorstvo djela na način kako je naznačio autor ili davatelj licence (ali ne način koji bi sugerisao da Vi ili Vaše korištenje njegova djela imate njegovu direktnu podršku).

Nekomercijalno: ovo djelo ne smijete koristiti u komercijalne svrhe.

Od svakog od gornjih uslova moguće je odstupiti, ako dobijete dopuštenje nosioca autorskog prava.

IZJAVA O ODGOVORNOSTI: Ovaj izvještaj je pripremljen uz finansijsku podršku WWF Adria/Dinarica projekta Zasticena podrucja za prirodu i ljude, faza II – finansiranom od strane Svedske agencije za razvoj i medjunarodnu saradnju. Svi stavovi iznešeni u izvještaju su stavovi autora i ni na koji način ne odražavaju nužno stavove osoblja projekta i/ili donatora.

Finansira Evropska unija

"Ova publikacija je urađena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Centra za životnu sredinu i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske unije."